Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

GLORIE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA!

Proletari din toate țările, uniți-vă!

GAZETA LITERARĂ

Anul XII Nr. 35 (698) joi 26 august 1965 — ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA — 8 pagini 1 leu

pag. 4-5:
NICOLAE ȚIC
Noapte cu cai albi

pag. 6:
H. LOVINESCU și ION BIBERI
Prolog asupra teatrului

● ZAHARIA STANCU

PENTRU REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Tovarășe deputate, tovarăși deputați.

Sîntem chemați aci să dezbatem și să votăm proiectul unei noi Constituții. Dezbătînd și votînd acest proiect, noi consfințim de fapt o realitate: **munca revoluționară creatoare a poporului nostru**, sub conducerea comuniștilor. Noi știm că ceea ce afirmă cele 114 articole ale proiectului ce ni se propune spre votare este adevărat, este un fapt obiectiv.

Sîntem reprezentanți ai tuturor regiunilor țării, trăim în legătură strînsă cu oamenii care ne-au votat, și prin problemele, frămîntările, viața și înfăptuirile lor, cunoaștem problemele, frămîntările, viața și înfăptuirile întregului nostru popor. Așadar, noi știm mai bine decît oricine, că afirmațiile fiecărui articol al noii Constituții, sînt adevăr adevărat. Noi nu votăm, cum se vota pe vremuri, o legiuire fără nici o legătură cu realitatea de viață a poporului nostru, ci consfințim aci realitatea obiectivă a vieții noastre. Nu Constituția pe care o votăm noi va crea România Socialistă, ci România Socialistă impune Constituția pe care o vom vota, ca pe o necesitate obiectivă a concordanței, a armoniei depline a legii cu realitatea. Această realitate este minunată, este pentru noi un argument de mîndrie și încredere istorică și patriotică de cea mai înaltă forță. În țara noastră se muncește, se produce și se trăiește socialist, — aceasta o știe lumea întreagă. Exploatarea omului de către om, — cu întregul ei cortegiu de inegalități economice și mizerii sociale, și cu toate consecințele ei, proprii istoriei poporului nostru: sărăcie, înapoiere culturală și morală, situație politică de semi-independență și de falsă suveranitate, — este un fenomen definitiv lichidat. Astăzi românul cunoaște, în sfîrșit, libertatea și demnitatea, mănîncă, se îmbracă și locuiește omenește,

(Continuare în pagina 3)

● SÜTÖ ANDRAS

STĂPÎNI PE SOARTĂ

Permiteți-mi, cu prilejul acestui mare eveniment, cînd discutăm și vom vota proiectul Constituției Republicii Socialiste România, să-mi exprim cîteva din sentimentele și gîndurile mele. Ceea ce vreau să spun este și un mesaj al pămîntului meu natal, al oamenilor muncii români, maghiari din cîmpia Transilvaniei, al acelor oameni care m-au crescut și m-au învățat a gîndi, a scrie în folosul lor.

Împărtășind întru totul voința lor, doresc să-mi exprim acordul deplin pentru toate prevederile Constituției Republicii Socialiste România, stat suveran, independent și unitar, al cărui teritoriu este inalienabil și indivizibil și în care întreaga putere aparține poporului, liber și stăpîn pe soarta sa.

Noua noastră Constituție este reflectarea nu a unor deziderate, ci a realității luminoase a vieții noastre. Putem afirma cu toată responsabilitatea și bucuria — a spus vorbitorul — că frazele și cuvintele cristaline ale Constituției noastre exprimă adînc, cu un realism strălucitor, adevărul vieții noastre socialiste. Citind Constituția, recunoști fața curată și tînără a Republicii noastre socialiste cu toate trăsăturile caracteristice ale socialismului victorios. Una din aceste trăsături este cultura noastră înfloritoare. De exemplu, la articolul 13 se reflectă acel adevăr că regimul democrat-popular a creat o bază materială fără precedent pentru transformarea culturii într-un bun al maselor, într-o cultură socialistă, care aduce la tezaurul spiritual al lumii contemporane mesajul optimist, constructiv și iubitor de pace al poporului român.

Este greu a schița în puține cuvinte bogăția impresionantă a culturii noastre socialiste, a grijii partidului și statului pentru satisfacerea nevoilor spirituale ale maselor largi. Această grijă permanentă se dovedește prin sute de instituții științifice și culturale, printr-o școlarizare de care sîntem mîndri, printr-o mișcare uriașă a milioanelor de artiști amatori de la orașe și sate, prin înflorirea literaturii și artei de toate genurile.

România, în care afirmarea talentelor și năzuința de înălțare culturală a poporului se izbeau ieri de opreliștile și indiferența guvernanților, se impune astăzi tot mai mult și pe plan internațional ca o luminoasă cetate a culturii socialiste.

Vreau să subliniez că toate

(Continuare în pagina 7)

SCRIITORII IN ADUNAREA CONSTITUANTA

Constituția a fost votată. Bilele introduse în urnă, una cîte una, au reprezentat sufragiul celor 19 milioane de cetățeni ai României, care și-au dat astfel o nouă lege fundamentală, statutînd etapa istorică a societății noastre din acest anotimp al socialismului biruitor.

„Constituția României Socialiste — se spune în Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la proiect — reflectă împlinirea aspirațiilor de libertate ale celor ce muncesc, ea reprezintă Carta libertății și suveranității naționale, a înfloririi națiunii socialiste, a egalității depline în drepturi pentru toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate,

● PAUL ANGHEL

UN ACT ISTORIC

a afirmării multilaterale a demnității și personalității omului, constructor al socialismului, făuritor conștient al propriei sale istorii".

Un act istoric, un document fundamental al societății noastre, o realitate revoluționară formulată în termeni de lege. Fiecare capitol al marii legi reprezintă un capitol al vieții noastre, fiecare articol reprezintă un fapt istoric consacrat printr-o biruință a întregului popor. Sinteză a istoriei noastre contemporane, în tot ceea ce are ea definitoriu și reprezentativ, Constituția dă în același timp expresie gîndirii personale a poporului român, formulînd drumul propriu al societății noastre în socialism și comunism.

„Noua Constituție — se spune în Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu — asigură condiții de manifestare suverană, independentă a națiunii, care va continua să aibă un rol de importanță hotărîtoare în întreaga perioadă istorică de construire a socialismului și comunismului".

Este formularea unui ideal secular. Este expresia cristalină, cu duritate de diamant, a sîngelui care a scăldat acest pămînt al României în luptele poporului pentru libertate și independență, sînge care este nu numai un **memento** dar și liantul construcției noastre de azi.

Poporul român a aflat în orînduirea socialistă formula de societate care-i asigură în chip strălucit afirmarea personalității naționale, dezvoltarea și

(Continuare în pagina 7)

● VICTOR EFTIMIU

A PATRIEI MĂREAȚĂ PROPĂȘIRE

Republica Socialistă România
Își taie brazdă nouă, strălucită cale
Spre orizonturile tot mai triumfale
Ce și-au întins în cele patru zări, domnia.

Sobor de înțelepți și de fruntași în muncă
S-au adunat să-nfăptuiască noua lege
Pe care fiecare om o înțelege
Că-i zămislită din a veacului poruncă.

S-a isprăvit cu slugile și cu stăpînii,
Bogatul pe sărac n-o să-l mai umilească,
Nu va mai huzuri, în lene mișelească,
Boierul crunt de care povestesc bătrînii.

În lumea tînără, cu rod de aur, darnic,
Va fremăta fecundul zumzet de albine,
Întrecerea, nădejdea, dorul de mai bine,
Și nici un sacrificiu nu va fi zadarnic.

În cadrul legii larg cuprinzătoare
E ocrotită ființa, visarea fiecărui.
Ți se va da! La rîndul tău să dărui,
Din darul tuturor vom face-o sărbătoare.

În fiecare rînd din noua țării legiuire,
E un îndemn, un sfat, e grija cea obștească,
Destoinic, fiecare să se pregătească,
Menind a patriei măreață propășire.

● NICOLAE TĂUTU

ODĂ

În vară ard ca florile sub rouă
Vii slovele din pravila cea nouă.

Poporu-ntreg și-așterne semnătura,
Vibrează-n scrisu-i inima, căldura...

Prefața ei de jertfe ne-ntrerupte
E scrisă de partid prin aspre lupte.

Un pod de aur e întins în carte
Din socialism spre comunism, departe.

O punte de oțel, de grîu și piatră
E constituția-nsorită vatră!

Un viaduct zidit spre fericire
Din forță, îndrăzneală și iubire!

A libertății stea lumina-și trece
Pe orice rînd din noua noastră lege.

A demnității literă adîncă
E dăltuită-n pagină ca-n stîncă.

Ai muncii lauri înfloriți în file
Dau sensul nobil al acestor zile.

Nestăvilită urcă omenia
Ce-mpodobește-n larguri România!

● DUMITRU MICU: JURNAL

VIITORUL IN PREZENT

Căutînd să detașez mental din operele unor scriitori înaintași cunoscute pledoarii pentru Republică, cugetul a ținut să zăboovească, poate și sub impresia unei recente petreceri reconfortante de două săptămîni pe meleagurile copilăriei istoricului, asupra cîtorva pasaje din **Manualul bunului român** al lui Nicolae Bălcescu. Adoptat după o scriere franceză, acest „dialog între un comisar de propagandă și un orășan" este astfel scris încît să concorde — cum citim în notița lămuritoare — „cu tendințele și trebuințele poporului român".

Învățîndu-l pe orășan că statul în care „poporul e suveran" se cheamă „republică democratică", comisarul îi explică în continuare ce se înțelege prin fiecare din cele două cuvinte. „Republica — zice — este un stat în care oamenii adunați îngrijesc singuri de soarta lor, fără a-și pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept re-

(Continuare în pagina 7)

● M. R. PARASCHIVESCU

VISATA MEA ITHACĂ

A fost în fiecare dintre noi
Prin arșiți ude, secetoase ploi,
Printre tăceri și strigăte și vis
Și-n fluturarea pumnului deschis.

Ne liberă partidul, mult-iubitul,
Și-acum e maica blîndului norod
Cînd vara-și pleacă înspre nord zenitul
Și-și suie miezul ei cel plin, din glod.

Te am regăsit, visata mea Ithacă,
Iar vara fruntea către rod și-o pleacă.

● EMIL GIURGIUCA

COPACUL MIRIFIC

Intîia lege o rostesc pădurile,
Apele, munții, întreg acest rotund,
Geniile ce-l colindă, gurile
Luminii ce se cheamă și-și răspund.

O întărește obștea ce și-a pus
Semn de hotare, cumpăna înaltă
A soarelui la răsărit și-apus
De-o-parte-a muntelui și de cealaltă.

Toate le ține-acest copac solar
Legate-n rădăcini — și toate cresc.
Grîul și vinul scapără-n hotar,
Puternicele genii, te slujesc.

Și crește într-o zi ca într-un an
Din piatră, din fîntînă, din cîmpie
În spirit, în metalul suveran
Copacul tău mirific, Românie!

Din sumar:
DAN DEȘLIU
Cinci cîntece nocturne
●
DARIE NOVĂCEANU
Lope de Vega despre Mihai Viteazul

CĂRȚI

VICTOR EFTIMIU: Portrete și amintiri

Arta marilor povestitori, înrudită cu lirismul marilor poeți este, în ultimele ei resorturi, inanalizabilă. **Magia cuvintelor** care încheagă din fumul amintirii chipuri și întîmplări care au fost odată se săvîrșește cu mijloace simple și totuși sînt de ajuns cîteva fraze pentru ca să fii dus de mînă într-o lume de odinioară, să te învăluie nu știu ce vrajă, să pătrundă în tine melancolia, nostalgia care se prelinge printre rînduri direct în suflet. Creatorul basmului dramatizat românesc este un povestitor extraordinar despre oamenii pe care i-a cunoscut și despre vremurile pe care le-a trăit, comparabil cu Ion Ghica. Memoriile lui Lovinescu sînt scrise dantesc, cu intenția de a rîndui pe oameni în bolgii și cercuri, alegînd dintre amintiri și anecdote pe acelea care ucid sau canonizează în disprețul altor note, sînt puternic personale și nu odată prea mult împregnate de prezența criticului spre a putea crea acea dispoziție interioară cu care se ascultă poveștile adevărate. Iacob Negruzzi și Gh. Panu interesează prin obiectul lor, rămînînd în afara literaturii memorialistice propriu zise. Iorga scrie **istoria** propriei vieți cu aceeași doză de obiectivitate și subiectivitate cu care se ocupă în genere de istoria contemporană. Ceea ce face din volumele de memorialistică ale autorului recentei culegeri de **Portrete și amintiri** una din paginile esențiale ale genului în literatura noastră este faptul că ele izvorăsc în primul rînd din plăcerea de a povesti, din bucuria retrăirii vieții prin amintire. E ceea ce asigură și unitatea unei creații memorialistice alcătuită din pagini disparate, ocazionale. Nicăieri autorul nu e surprins uitîndu-se în oglindă spre a-și compune o efigie pentru posteritate și preocuparea statornică rămîne aceea de a nu lăsa să piară ceea ce viața i-a prilejuit să cunoască. Părerile, caracterizările, sînt semănate în treacăt și nu sfîșie cursul evocării, nu irită, nu dispun la reacții sau polemici, chiar atunci cînd nu ești de acord cu ele. Fiindcă totul este subordonat amintirii ca stare interioară. Aversiunile sau recunoștința sînt mărturisite fără ocoluri dar ele nu iau nicăieri forme vindicative și această sinceritate unită cu o mare doză de toleranță cucerește și convinge. Se pare că autorul te previne la fiecare pas asupra modului în care trebuie să privim aceste portrete și amintiri — nu ca pe niște sentințe, ci ca pe niște documente lirice. Și într-adevăr, pe lîngă valoarea literară propriu-zisă a memorialisticii academicianului Victor Eftimiu, ea prezintă o deosebită valoare documentară. Galeria figurilor evocate și cunoscute este foarte vastă: scriitori, mari actori, artiști plastici, surprinși în atmosfera epocii lor. Istoria literară va face de multe ori apel la aceste documente, ele însele pagini de literatură.

Dan ZAMFIRESCU

SAȘA PANĂ: In pragul mutărilor

Autorul este preocupat ca și altădată (ne referim la perioada de la **Unu**) de situații care vizează absurdul. Numai că acum absurdul vag devine absurditate. O absurditate concretă smulsă și aplicată unor realități controlabile.

Volumul, intruchipînd autobiografic, este traversat de imaginea unui medic care cunoaște reușite, neliniști, prăbușiri și din nou reașezări, înregistrînd sau provocînd atitudinile celor din jur.

„Aici, o s-o duci minunat", bucata de rezistență a volumului desfășoară în linii în care grotescul se învecinează cu tragicul, avatarurile medicului Stoica Alexandru. Acesta, surprins în timpul lecturii cărții lui John Reed despre revoluția din Octombrie, este expulzat în interes de serviciu la Hîrlău, Fauna cazonă a depozitului sanitar și prilejuiește autorului creionarea acidă a unor portrete vii. Haralambie Teodorini este un fel de harpagon cazon. El își soccotește cu voluptate consumația zilnică de țigări, gustări și băuturi cu care și-a parazitat subalternii. Colonelul Mavromati este un ins cu tabieturi a cărui bonomie ascunde porniri achizitive și atitudini tiranice. Doctorul Stoica refuză osmoza cu acest mediu. Rămîne mai departe un îndîrjit naiv, un protestatar. **Revendicarea din Bacalbașa** și Brăescu, mărturisită, este valabilă pentru prima și cea mai consistentă parte a volumului. În lucrări ca „În preajma mutărilor", „Batiste speciale", „Vagoane încălzite", autorul propune nuanțe în plus față de modele. Pentru că Sașa Pană nu mai consemnează cu voluptate enormitățile vieții cazone sau politice. Întotdeauna în alcătuirile sale epice (volumul îngemănează accentele memorialistice cu ficțiunea) există un erou care consemnează într-un jurnal intim atmosfera și situațiile pe care le-a trăit.

Cea de a doua parte a volumului: „Cenaclul din strada Amurgului", „Portretul cu fața la perete", „Aparatul de fotografiat", etc. este compusă din lucrări în care autorul caută să afirme, să propună valori și norme etice exemplare. Nesprijinită de observație critică, anecdotica acestor scrieri este anemică și adeseori nu depășește nivelul unor foiletoane de ziar mai mult sau mai puțin notabile.

Elena VELEA

CONSTANTIN CHIRIȚĂ: Roata norocului

Cu *Roata norocului* lucrare apărută în colecția „Cutezătorii" a **Editurii Tineretului, Constantin Chiriță este la al patrulea roman din ciclul *Cireșarilor*.**

În atmosfera unui bîlci dintr-un tîrg de provincie, grupul cireșarilor descoperă, folosind în primul rînd **argumentația** logică, modul în care se practică hoția la vestita roată a norocului, la care nu cîștigau obiecte scumpe decît anumiți indivizi, în vreme ce jucătorii de rînd obțineau diferite lucruri de gips, de o valoare cu totul neînsemnată față de prețul tragerii. În același timp este dezvoltat un subiect paralel: descoperirea furtului unor vestite statuiete din proprietatea muzeului. Cele două acțiuni sînt adunate la un loc la sfîrșitul cărții, atletul care vădise bunăvoință față de unul din cireșari, dovedindu-se a fi și stăpînul jocului de noroc și hoțul statuietelor cunoscute sub numele de tanagrale.

În două treimi din carte sînt descrise, uneori cu lungimi nejustificate, acțiunile citorva cireșari, mai cu seamă ale lui Țic. Spre final, autorul readună întregul grup de tineri care contribuie în bloc — mai ales datorită perspicacității lui Victor și forței fizice a lui Ursu — la descoperirea adevărului. Scriitorul știe să conducă firul întîmplărilor cu inventivitate, însă deobicei nu narează acțiuni propriu-zise de cutezanță fizică sau morală, ci acțiuni izvorîte din dorința de a limpezi logic un aspect al problemei. Deși scrise cu spontaneitate și pătrundere, asemenea pagini ale cărții nu sînt decît o lungă cozerie, dezavantajînd genul care se bazează în primul rînd pe acțiuni neașteptate. C. Chiriță este un bun narator al misteriosului legat de existența unor indivizi care pot fi suspectați, dar au oricînd și alibi. Construind personaje pline de curaj, optimiste, inteligente, autorul atinge scopuri instructiv-educative înalte. Ca și în romanele precedente însă, cireșarii devin de o maturitate în gîndire necredibilă în raport cu vîrsta lor

Scriitor fecund, C. Chiriță încarcă scrierea cu pasaje care nu slujesc în mod direct acțiunii, scăzîndu-i interesul pe care specificul genului de aventuri îl solicită. Înzestrat pe linia inventivității epice, scriitorul are de luptat în scrierile următoare împotriva abundenței de fapte, insuficient selectate artistic în acest ultim volum.

Victor CRĂCIUN

AL. JEBELEANU: Nostalgii solare

Volumele anterioare: **(Certitudini, Frumuseți simple)** conțineau versuri inspirate de faptele constructive ale epocii socialiste, de ideea condamnării războiului și de asemeni, lirică erotică, jurnale lirice de călătorie, omagii adresate poeților Ovidiu, Rainer Maria Rilke, Edgar Poe. Noul volum, alcătuit din două cicluri: **Nostalgii solare** și **Sonete de seară** — readuce preocupări cunoscute. Poet al certitudinilor, mai reflexiv acum, mai grav în ipostazele lirice abordate, Al. Jebeleanu rămîne și în nou volum un rapsod statornic al înnoirilor socialiste, al păcii, al actelor temerare de cunoaștere a cosmosului.

Poezia **Semne**, deschizătoare a primului ciclu, relevă vibrația poetului în fața năvalnicei afirmări a vegetalului: „Cîmpul, înustind, își adună elanul. / Totul se află-n urcuș: **sevele, sîngele,** tainul. / Grînele caută cerul, sarmalele de zăpezi, / Înălțîndu-și, cu har, lăncile verzi, / Spicul gras își presimt / În zvîcnetul lor, sunînd, / Presimt mireasma pîinii-aburinde, / Pe care mîinile tale aș vrea să mi-o frămînte".

Ecou bacovian celebrează „energia rodului gata de suprema erupție", este un imn închinat ploii fecunde. În multe poezii peisajul nu este cultivat în sine, ci devine, după cunoscuta formulare a lui Amiel, o stare sufletească. Atitudinea este vizibilă în poezia **Într-o dimineață**: „Era pentru prima oară cînd puteam să cred / Că toate întîmplările ce-mi întîmpină ochii / Se scurg prin inimă / Și, nehotărnicite, alunecă, alunecă / Pînă departe...". Era firesc ca un poet care-și exeazâ o bună parte din lirică pe sentimentul naturii, să închine un vibrant poem ochilor. Chiar după extincție poetul își vede ochii proiectați în natură: „De veți deveni rouă, / Roua o va soarbe, năzdrăvan, soarele, / De veți ajunge cîntec de toamnă, / Cîntecul vostru va limpezi zările, / De vă veți spulbera-n cenușă, / Cenușa voastră ușoară va fi, / Ia-vă vîntul, împrăștiind-o, / Nu va întuneca niciodată culorile / Pe care atît de mult le iubiți".

Sonetul e o mai veche pasiune a poetului. În ciclul **Sonetelor de seară** nota dominantă este erotica. Iubirea este un act primordial, fără care pămîntul ar fi „un rai al nimănuia". Atitudinea caracteristică este una de nostalgie, de așteptare, o așteptare care nu umbrește însă intensitatea sentimentului. Necutreerată de anxietăți, poezia de dragoste a lui Al. Jebeleanu e o poezie a corespondențelor ideale, fără hiatusuri și încrîncenări.

Pentru nota dominantă a eroticii ar trebui citat în întregime sonetul **Oră gravă** în care se află imprimat acel sigiliu al trecerii ireversibile a timpului, al despărțirilor, al revenirilor care dau de fiecare dată senzația genezei.

Ultimul volum al lui Al. Jebeleanu nu este scutit de inegalități. Ele relevă că lupta poetului cu un anume prozaism, cu tonul declarativ, grandiloevent, nu este încă încheiată. Poezii ca **În fosnetul plopilor, Cîntec de solstițiu,** altfel nelipsite de fior, fac concesii locurilor comune: „Plopul niciodată nu se apleacă, niciodată nu îngenunchiază. / Orașul, despuiat de vestigiile lui de verdeață, / Își va contura mai precis balcoanele albastre, / Înaintînd laolaltă cu mine prin vreme...".

Iordan DATCU

CALEIDOSCOP

Întîmpinînd împlinirea a 75 de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri, Muzeul de istorie literară pregătește o expoziție comemorativă care să cuprindă manuscrisele și documentele cunoscute pînă acum ca aparținînd poetului, cît și mărturiile scrise ale contemporanilor. Tot în cadrul ei vor fi expuse și două peisaje în ulei aparținînd lui Theodor Buiciu, „Siretul în lunca Mircești", și Eugen Ispir, „Casa de la Mircești", amîndouă deosebit de valoroase.

În sfîrșit, masca mortuară a lui Eminescu, turnată în bronz de un colectiv condus de Mac Constantinescu a intrat în colecția Muzeului de istorie literară. Amintim că cel care a luat masca mortuară a marelui poet a fost sculptorul și, totodată, pictorul Filip Marin.

Corespondență inedită la Muzeul de istorie a literaturii române: scrisorile lui M. Sadoveanu și ale lui E. Lovinescu către prozatorul Mihail Șerban; o scrisoare a lui T. Maiorescu către editorul I. V. Socec: „De la începerea lui (Eminescu, n.n.) *din viață, în iunie 1889, vă spuneam, că tot venitul viitoarelor ediții ce se vor publica sub îngrijirea mea, să fie destinat — în memoria marelui poet — la premierea acelor lucrări literare scrise de studenți români, care — pe lîngă valoarea lor — să fie în oarecare legătură cu concepțiunile caracteristice cuprinse în opera lui Eminescu..."*

O petiție a lui G. Coșbuc, datată 12 ianuarie 1899. Poetul cere ministrului de resort (Spiru Haret) să-i cumpere un număr de volume din lucrarea sa „Luptele românilor pentru drepturile țării lor", apărută de curînd. Spiru Haret, printr-o rezoluție, datată 11 martie 1899, aprobă cumpărarea a 2 000 de exemplare a 2 lei bucata, pentru bibliotecile rurale. Într-o scrisoare ulterioară, adresată tot lui Spiru Haret, în 29 martie 1899, G. Coșbuc îl înștiințează că a schimbat titlul inițial în: „Războiul nostru pentru neatîrnare".

Cărți așteptate în august-septembrie: Editura Tineretului: Somnul pămîntului — volum de nuvele semnat de D. R. Popescu; Călăul cel bun, roman de V. Rebreanu; Agentul secret de Graham Greene.

Urmează să apară în Biblioteca pentru toți: „Ghepardul și povestiri" de G. T. de Lampedusa, în versiunea excelentului traducător Tașcu Gheorghiu. În aceeași colecție mai apar: „Casa văduvelor" de Heinrich Böll, roman tradus de S. Damian, „Romulus cel Mare" de Fr. Durrenmatt în traducerea lui Aurel Buteanu și H. R. Radian, cu o prefață de Romul Munteanu.

REVISTA REVISTELOR

Moment Alecsandri

Apropiata comemorare a morții lui Vasile Alecsandri prilejuiește de pe acum revistelor noastre de literatură și cultură înserarea în paginile lor a unor interesante materiale evocative, menite a defini personalitatea ilustrului nostru înaintaș, a sublinia o latură sau alta a activității sale sociale, politice și mai ales literare, a îmbogăți, prin noi documente, informațiile pe care le deținem în legătură cu viața și opera lui.

O pagină întreagă a **Luceafărului** din 14 august a.c. întîmpină festiv evenimentul. Într-un articol inedit (redactat în 1936), Pompiliu Constantinescu, văzînd în Alecsandri „un mare diletant, cel mai mare din secolul trecut, și unul dintre cei mai tipici, din literele noastre", îl definește astfel: „Înclinăm a crede, astăzi, că Alecsandri nu aparține nici tipului romantic, nici tipului clasic; el este mai curînd un tip autohton, de simțire idilică și grațioasă, de lirism senin și ușor, de o anume contemplativitate etnică, încadrată și în limitele temperamentale ale scriitorului și între condițiile fizice și sufletești ale unui peisaj; aș fi înclinat să vorbesc de Alecsandri mirceștianul, nu numai ca expresia poeziei descriptive a luncii familiare pe care a cîntat-o, ci ca expresie a unui mod de simțire potolită, de senină visare, de optimism amabil, de un epicureism sentimental, nu de un epicureism de înțelept cărturar și nici de senzualitate homațiană. Lirica lui Alecsandri este o efuziune de bună dispoziție morală, fie că se exprimă erotic, bucolic, prin visare contemplativă, sau chiar prin un anume «exotism» al prozei lui sprintene, spirituale și cursive". Sub titlul **Un scriitor popular**, acad. Iorgu Iordan subliniază patriotismul, ca notă definitorie a personalității lui Alecsandri, văzînd în acesta „cea mai proeminentă personalitate literară românească pînă la apariția lui Eminescu". În articolul **Cîtor ai literaturii naționale moderne, G. C. Nicolescu** remarcă faptul că Alecsandri „constituie nu numai un început și un far, o pîlpă și un stimulent, dar un centru polarizator, o adevărată punte de trecere de la literatura noastră veche sau de la modestele dibuiri ale începuturilor celei moderne spre însăși literatura contemporană. Într-adevăr, el duce poezia noastră de la Văcărești, Conachi, și Asachi, la Eminescu, Coșbuc, Iosif și Pillat, dramaturgia noastră de la aproape nimic la cea mai înaltă culme a ei, la Caragiale, apoi, pe alt plan, la Davilla, Delavrancea, folcloristîon noastră, de la infinit de puțin, ca să nu spunem chiar de la neant, la marea prețuire și valorificare a folclorului reprezentată pe de o parte de culegerile lui G. Dem. Teodorescu, Iarnik-Bîrseanu și Tocilescu, iar pe de alta prin străluciteie creații cum sînt **Călin** și **Lucefărul**, proza noastră de la **Înșemnare a călătoriei mele** a lui Dinicu Golescu, încolo de proza lui N. Gane, la Odobescu, la **Scrisorile** lui I. Ghica, limba literară însăși el o îmbogățit-o imens, i-a dat substanță și rafinament..." În fine, Marin Bucur gloseză pe marginea monografiei lui G. Călinescu închinată lui V. Alecsandri.

Aceluiași eveniment, revista **Ateneu** îi consacră, în numărul ei din august a.c. șase pagini, bogat ilustrate. Maria Platon scrie despre **Crezul literar al unui poet-cetățean**, insistînd asupra importanței pe care o dădea Alecsandri conținutului național al literaturii. Mihai Rachieru și Valeriu Traian, în articolul **Alecsandri în epoca unirii Principatelor** relevă aspecte din activitatea diplomatică dusă de scriitor ca trimis al lui Cuza pe lîngă marile puteri, la Paris și la Londra. În însemnarea **Piatra fundamentală a prieteniei**, George Cuibuș se ocupă de relațiile dintre Mistral și Alecsandri. Sub semnătura lui I. Ciuchi, ni se descoperă cîteva aspecte inedite sau mai puțin cunoscute din biografia și activitatea poetului. Remarcăm, între altele, textul unei doine rămasă uitată într-un caiet manuscris de prin 1847 („A mea nerăbdare / Mereu, mereu crește. / Mă pun-n turbare / Și mă chinuiește / Nebun zbor ca vîntul / Nebun mers ca gîndul / La căsuța ei / Și cînd sînt la poartă / Șa-am descălicat / Schimb trista mea soartă / Printr-un sărutat / Căci eu văd amorul / Iar ea zburătorul / La căsuța ei"), prezența în biblioteca bardului a cărții **Le socialisme et la commune, insurrection du 18 mars** 1871 (Paris, 1875), dăruită de autorul ei Louis Arnault și adnotările lui Alecsandri pe marginea unor texte de Bolintineanu.

În același număr al revistei **Ateneu** se publică o scrisoare privind relațiile dintre Alecsandri și Ciprian Porumbescu, și întovărășite de comentariul lui Augustin Z. N. Pop, schimbul de scrisori dintre poet și „Comitetul central al Damelor din Iași" în legătură cu sprijinul material acordat de Alecsandri spitalelor de răniți în timpul războiului de neatîrnare. Semnalăm, de asemenea, mesajele de salut trimise cu ocazia comemorării de către Gino Lupi (**Precursor și creator**), Jindra Huskova (**Mostenire literară mereu în creștere**), I. Zaiancikoski (**Sentiment la aniversare**), Ladislau Gáldi (**Eroicul pionier al poeziei**), și scrisoarea lui Frederic Mistral, nepotul marelui poet provensal. La cronica literară, Vlad Sorianu comentează monografia lui G. Călinescu consacrată lui Alecsandri.

Pornind de la afirmația că autorul **Doinelor** și **Iăcrămioarelor** „nu are numai merite oficiale, ci și însușiri reale care fac din el cel mai important poet român pînă la apariția lui Eminescu", Al. Piru valorifică, în articolul-medalion **Vasile Alecsandri**, publicat în **Contemporanul** din 20 august a.c. contribuția scriitorului la dezvoltarea poeziei, dramaturgiei, prozei și memorialisticii noastre. Autorul insistă asupra volumului de **Poezii populare ale românilor**, conchizînd că acesta reprezintă „opera personală, fundamentală a lui Vasile Alecsandri", relevă dintre legende mai cu seamă **Grui Singer** („pentru fantasticul terifiant și viziunea monstruoasă, hugoliană"), analizează **Pastelurile**, reține diferite comedii **forgu de la Sadagura, Iași în Carnaval, Ciclul Chiriților**, unele caractere înfățișate în cîteva cinticele comice, apoi dramele de evocare istorică, și vorbește pe larg despre proza lui Alecsandri, remarcîndu-i, între altele, tehnica picturală și aplicația spre pitoresc.

A. M.

SĂPTĂMÎNA EDITORIALĂ

ARTĂ ȘI ȘTIINȚA

„Cercetări arheologice în București" — vol. al II-lea, sub egida Muzeului de istorie al orașului București.

— PETRE TĂUTU: Ion Cantacuzino, monografie, Editura Tineretului, colecția „Oameni de seamă".

— PETRE PUFAN: Strigoi și fantome, Editura Științifică.

POEZIE

Vitejii din Sasun, epopee populară armeană, în românește de Nicolae Teică, cu o introducere de Alexandra Bărcăcilă, E.L.U.

PROZA

— HORIA LIMAN: Patetica — Germania de ieri și de azi, Editura Tineretului, Colecția „În jurul lumii".

— THOMAS HARDY: Jude nestiutul, traducere și prefață de Vera Călin, E.L.U., Colecția „Clasicii literaturii universale".

— CHRISTA WOLF: Cerul dragostei, povestire, în românește de Camil Baltazar, cu un Cuvînt înainte de Dieter Schlesak, E.L.U.

— FEDERICO DE ROBERTO: Viceregii, traducere și note de Ștefan Crudu, E.L.U., Colecția „Clasicii literaturii universale".

Manuscrisele încredințate redacției nu se restituie.

Autorii ale căror materiale sînt acceptate vor fi înștiințați în scris la adresa indicată, lucrările urmînd să apară, potrivit necesităților redacționale, în termen de trei luni.

Manuscrisele care nu primesc confirmare în decurs de o lună se consideră respinse.

NICOLAE BALCESCU (gravură în lemn de Nicolae Brana)

Marele patriot Nicolae Bălcescu cu mai mult de 100 de ani în urmă, spunea: „Patria pe care locuitorii ei sînt gata să o apere cu viața este identitatea intereselor, ideilor, pasiunilor ce-i strînge și-i unește în apărarea unui bun comun... Așadar de nevoie e ca românii să se întocmească în Republică Democratică... stat în care oamenii adunați îngrijesc singuri de soarta lor, fără a-și pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept regulă dreptatea și drept țintă frăția".

Lupta pentru înfăptuirea năzuințelor poporului a fost ridicată pe o treaptă superioară de mișcarea muncitorească, de partidul comuniștilor — stegarul independenței naționale și libertății sociale.

(Din Raportul cu privire la proiectul de Constituție a Republicii Socialiste România prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R.).

cronica literară

ion băieșu: „sufereau împreună"

O încercare de reabilitare a senzaționalului! Răpiri, omoruri, bătăi, întîlniri enigmatice, constituie materia primă a povestirilor. Extraordinarul decolează, dacă putem spune, de pe terenul banalului. O fată lucrează la un atelier de retușat fotografii. Un client o privește în ochi și din acea clipă urmează o suită palpitantă de întîmplări („Sufereau împreună"). Spre a le istorisi Ion Băieșu nu recurge la mijloacele stranium, ale fantasticului, totul se menține în domeniul realului palpabil. Cotitura neașteptată a narațiunii ascunde un sens polemic: autorul nu e de acord cu interpretarea îngustă, restrictivă a noțiunii de firesc în literatură.

Ce situații pot avea acces pe teritoriul artei? De o prejudecată ce mai persistă depinde relația pe care unele lucrări epice au stabilit-o între realism și autenticitate. Conform acestei viziuni, subiectul trebuie să fie rezultanta unei înlănțuiri de fapte oarecari, obișnuite, care, sub aparența cotidianului, să sugereze profundele prefaceri de durată. Doar cîteva evenimente ieșite din comun pot întrerupe relatarea simetrică, răbdătoare. Și cum ele se ivesc în viața multor oameni (război, luptă antifascistă, etc.) încetează să mai poarte pecetea senzaționalului. Aproape fiecare personaj reprezintă direct o determinare socială, exprimă esența unei categorii, iar acțiunea se confundă cu mersul general al istoriei. Logica epică fiind prestabilită, cititorul găsește de la început toate indiciile ca să anticipeze deznodămîntul. Cu un efort de deducție el prevede și etapele intermediare, momentele de intersecție a destinelor, prezice chiar gesturile, cuvintele provocate de o împrejurare sau de alta. Uniformitatea apare ca un efect al repetării subiectelor.

Nu există însă un raport mecanic de identitate între legile Istoriei și mișcările narațiunii. Inspirate din marile procese social-economice ale contemporaneității, construcțiile epice beneficiază de inepuizabile forme de reflectare a realității, cu succesiuni și alternări cu totul particulare. Morala nouă nu se reduce la o aritmetică elementară: 2+2=4. Rezultatul se obține adesea și pe căi ocolite, riscante, nedefrișate. Biografia individului nu rezumă întotdeauna cu strictețe ruta marilor curente ale epocii. Apar accidente, întîrzieri, răsuciri cu caracter tragic. Dacă un om moare, dacă un altul eșuează într-o acțiune sau trece printr-o criză de disperare — efectul educativ nu e de la sine anulat. Literatura e un întreg care nu poate fi judecat pe parcele.

Ofițerul de miliție Tache sigur pe sine cade victimă unei păcălell sinistre. („Maiorul și moartea"). Mitică, medicul, face o operație inutilă, se hărțuiește cu administrația spitalului fără să obțină satisfacție, e refuzat în dragoste („Treizeci și opt cu doi"). Dar forța de convingere a literaturii nu se reduce la voluta unei întîmplări și nici la soarta personajului principal. Situația de excepție poate favoriza, prin refracție, dezvăluiri literare de înaltă valoare. Ar fi o eroare să credem că patosul afirmării și cel al negării se distribuie într-un dozaj farmaceutic. Scrutînd suferința, Ion Băieșu păstrează un optimism robust. Perspicacitatea, destoinicia, curajul maiorului de miliție sînt pilduitoare, ratarea misiunii este o consecință a hazardului. Pofta de tristețe a eroilor din „Sufereau împreună" (Benone și Genica) e curmată brusc de intervenția unui personaj episodic, Șerbănică, președintele colectivei, care înlătură simplu, fără să accepte dilemele, motivele de zbucium. Lectura volumului lui Băieșu îndeamnă astfel pe cititor să apeleze la criterii mai largi de înțelegere a rolului educativ pe care îl îndeplinește arta, înțelegere adecvată specificului creației.

Atras de conflictele paroxistice, Ion Băieșu concepe povestirile ca o acumulare de momente-șoc. Personajele nu sînt însă disponibile pentru Aventură din vocație sau din sportivitate. Intre erou și situația dinamică se creează un raport de afinitate. Imprevizibilul decurge din complicațiile structurii sufletești. Eroii lui Băieșu nu sînt indivizi obișnuiți, apți pentru un trai placid, mediocru. Deși recrutați din medii diverse, cu profesiuni diverse (un zootehnician, un contabil, un fotbalist, un medic), îi reunește vizibil o anume constituție sufletească. Pînă la urmă se compune astfel un univers unitar, închegat artistic prin repetiție și adîncire.

Existența eroilor a fost „marcată", „traumatizată" de întîmplări aprige. Sînt sensibili, impulsivi, nepotoliți. Nu pot îndura umilințele în tăcere fără a riposta. Trec brusc de la iritare și nemulțumire pînă la mînie. Izbucnirile iau forme extravagante, dar vom vedea că ele au o motivare psihologică. Din gelozie zootehnicianul Benone o lovește pe soția lui Genica, apoi iese în ploaie, se dezbracă de haină și rămîne în cămașă cu capul gol. Accesele sînt stimulate de bețe. Dar și doctorul Mitică treaz, aruncă rufele jos, le calcă cu picioarele, le împrăștie prin toată camera, se dezbracă de pijama, o trîntește de podea și după aceea instalat în fața oglinzii, înjură privindu-și trupul pipernicit.

Intr-un imaginar grafic eroii lui Băieșu se diferențiază totuși prin capacitatea lor de înfrînare. Fire bătăioasă are și țăranul Vasile Fătu. El suportă însă o vreme imposibil persecuțiile lui Pisică. Ales președintele colectivei consacră prima noapte inspecțării magaziei lui Pisică. Mînia atît de mult reprimată se ghicește chiar din meticulozitatea cu care face socotelile, dar nu răbufnește decît la sfîrșit. Istovit de nocturna înfruntare, Pisică încearcă să-l corupă; Vasile Fătu înțelege atunci clar intenția celuilalt și nimic nu mai poate împiedica declanșarea de ură. O perfectă stăpînire de sine, cîștigată și prin rutina muncii, evidențiază maiorul Tache.

Ceea ce îi înalță pe eroi în ochii cititorului este setea de dreptate, spiritul lor integru. Pe acest plan excesele lor țin de o moralitate exemplară. Întreaga zi de muncă a medicului Mitică este o înverșunată luptă pentru adevăr și echitate. În felul lui el întruchipează elanul, fervoarea unui comunist. Starea de surescitare este continuă, eroul nu-și permite nici un repaos. Maiorul Tache nu e în stare să comită un act fraudulos și de aceea este amenințat de răzbunarea bandiților. Vasile Fătu simte o scîrbă imensă în fața decăderii lui Pisică. Animați de un ideal moral, „furioșii" se răzvrătesc de fapt împotriva conformismului, împotriva încălcării legalității socialiste, împotriva abuzurilor de orice fel.

Eficacitatea realismului rezidă în lipsa de cruțare față de eroii favoriți; autorul dezvăluie cu sînge rece lacunele lor fatale.

Tăria decurge tocmai din conștiința slăbiciunilor. Ei își cunosc limitele, se judecă singuri, cu severitate. Sînt conștienți că nu au adesea vigoarea și consecvența cerute de acțiunile pe care ei singuri și le-au impus. Sinceritatea lor e demnă de stimă, chiar dacă exteriorizarea pornirilor e departe de a fi grațioasă. Benone știe că într-o noapte de beție a făcut o ticăloșie, și el însuși vrea să se pedepsească aspru. Mitică, timid, urît, scund, înrăit adoptă stilul brutal. Energia lui se consumă în muncă, pe care eroul o compară cu un act sexual. Aspirația spre martiriu ca o răscumpărare a unor greșeli este o altă dovadă a onestității lăuntrice. Subtil, autorul poartă o polemică cu „mistica" suferinței. Deși crede în buna intenție a eroilor el reprobă ascetismul ca o variantă a fanatismului, a spiritului de jertfă.

Cea mai lungă povestire din volum („Acceleratorul") e o acidă replică la adresa imixtiunii și a dăscălelii. O tînără studentă, Lia, dotată cu multă generozitate, consideră că e necesar să intervină în viața celor din jur, în momentele lor grele. Vizitînd într-un spital pe un coleg care a orbit, fata remarcă deprimarea lui și-l sfătuiește să lupte, să nu uite că aparține patriei. Tînărul o înjură groaznic și aruncă un pahar în direcția ei. Dintr-o dată fata ia hotărîrea să se mărite cu el simulînd chiar dragostea ca să-l ajute să-și recapete încrederea în sine. Peste cîtva timp îl părăsește ceea ce sporește nenorocirea bărbatului. Apoi Lia se trudește, cum spune domnul Keuner al lui Brecht, să-și pregătească eroarea următoare. Întîlnind un alt coleg care din vina ei trecuse fără motiv printr-o eclipsă gravă, Lia se socoate datoare să-i redea și lui echilibrul lăuntric. Ca să previi catastrofele nu e destul să te sacrifici pentru apropele tău. E necesar să ai o înțelegere profundă asupra ceea ce înseamnă suferință, să privești lucid relațiile între oameni. Lia a pătruns silnic în viața celor doi bărbați, unuia i-a răpit iluziile, eluilalt i-a năruit ultimul bastion de apărare. Genica, din „Sufereau împreună", este dezgustată de mediocritate și cuprinsă de o disperare rece vrea să se sinucidă. Apare Benone, care cu surisul lui jovial, puțin impertinent, îi redeschide poarta de viață. Cînd femeia începe să simtă satisfacția unei răspunderi sociale, Benone are un moment de inconștiență și Genica, speriată, se prăbușește. În noua stare de „tristețe împăcată și decisă", recuperarea se dovedește mult mai dificilă. Tema responsabilității umane este abordată curajos și original.

În ce privește tehnica relatării, Băieșu scontează pe efectul surprizei. Gradarea e sigură și metodică, orice digresiune e eliminată. De altminteri nu pot fi întîlnite în povestiri prea multe popasuri descriptive (încadrare în peisaj, considerații asupra interiorului locuințelor, portret fizic, vestimentar al eroilor etc.). Totul se concentrează asupra acțiunii. Ea e nemijlocită și atotdominatoare. Tensiunea epică permanentă se comunică prin mișcările abia cabrate ale personajelor, prin dialogurile cu explozie întîrziată. Băieșu știe să prepare clipa coliziunii prin rapide și ingenioase ocoluri. Ca un detectiv în faza reconstituirilor autorul are grijă să spulbere motivele de suspiciune ale cititorului, astfel ca răsturnările de situație să nu pară arbitrare. Un văl de mister e menținut pînă în final. Nu știi bunăoară ce gîndește exact Vasile Fătu cînd controlează metodic în prima noapte de președinție magazia lui Pisică. Singurul indiciu îl constituie comportamentul eroului, în genere sondajul lăuntric fiind evitat.

Esențială este relația între psihologie și epicul pur. Eroii lui Băieșu, ființe voluntare, determină întîmplările, iar dacă totuși se retrag pasivi (Genica, George din „Acceleratorul"), evenimentele sînt atît de intense încît le răvășesc existențele. Nu întotdeauna însă explicațiile au atîta adîncime încît să lumineze toate datele temei. Există o rupere între gest și cugetare, posibilă la asemenea structuri afective dar uneori propusă peste limitele acceptabile. O anume aglomerare de violență duce chiar la neutralizarea efectelor în „Acceleratorul" (voința de distrugere a lui Rasu urmată de scene patetice de căință). Două povestiri slabe, discordante în volum, sînt: „Meciul de adio" și „Mama s-a îndrăgostit". Jucătorul care participă la match cu un picior rănit și face calcule matematice ca să afle traiectoria mingii e un personaj puțin verosimil. Chiar ideea de a abandona fotbalul în preajma confruntării decisive pare forțată. Prea puțin demnă de crezare este și atitudinea mamei din cealaltă povestire. După ce și-a părăsit soțul se întoarce într-o bună zi acasă și ascultă destăinuirile epatante ale celor doi copii în timp ce bărbatul spală rufele în baie.

Funcția pe care o joacă pitorescul în estomparea violenței la Fănuș Neagu, de pildă, e atribuită în volumul „Sufereau împreună" umorului. Ion Băieșu nu face metafore, scrie sec, voit incolor, nervos. Umorul împrumută ceva din ciudățenia întîmplărilor, se orientează, incipient, spre grotesc. O declarație de dragoste are loc lîngă un cadavru. Bărbatul, Mitică, îngenunchează în fața femeii și-i mărturisește că o iubește. Ea îi cere un răgaz pentru meditație și-l roagă să acopere între timp chipul mortului. Bruscînd un individ același Mitică este aruncat tacticos pe fereastră. Chițimia discută în fiecare noapte cu fantoma unui camarad mort pe front, care uneori îl însoțește și diminează spre serviciu. Prin poștă maiorul Tache primește aproape zilnic o înștiințare: „Multe salutări și pe curînd. Moartea." Cu următorul său sagace petrece ore în șir jucînd table. În culmea enervării Vasile Fătu aruncă în Pisică un șobolan mort. Cîteodată autorul nu retează ironia la momentul cuvenit. Atunci replicile coboară spre vulgaritate. Pentru stilul epic al lui Băieșu anticalofilia este explicabilă. Fraza dură și uscată caută deplina transparență. Nu pot fi însă justificate de sobrietatea relatării construcțiile greoaie și aride de tipul: „Era posibilă oare o recrudescență a celor mai dificili infractori cu care avusese de-a face în întreaga lui carieră?" etc. Survin și destule neglijențe de formulare.

În analiza dedicată lui Cezar Petrescu în Istoria literaturii române G. Călinescu deplîngea lipsa unei tradiții a epicului de invenție și pleda pentru cultivarea prozei care se bizuie pe acțiunea dinamică. Printre scriitorii cu putere de fabulație narativă, ca Titus Popovici sau Eugen Barbu (calitate care nu epuizează conținutul artistic al romanelor lor, ci fixează o înclinație, poate, precumpănitoare) Ion Băieșu se aliniază cu „Sufereau împreună", unul din cele mai bune volume de nuvelistică închinate actualității. Inițiativa lui epică se îndreaptă programatic spre senzațional și spre dilemele paroxistice de ordin etic.

S. DAMIAN

SUB STEAGUL PATRIEI SOCIALISTE

● CONSTANTIN NISIPEANU

PE VALEA ARGEȘULUI

Pe firul văii, de la Corbeni la Vidraru,
se rostogolește panglica de argint a rîului.
Munții stau neclintiți, umăr lîngă umăr,
pîndind parcă să apară luna, ca s-o arunce,
de-a lungul pădurilor, ca pe o bilă de popice.

Viitorul, ca orice drumeț liniștit, s-a așezat
undeva, pe o stîncă, și admiră pădurile,
care nu se mai satură să-și privească obrazul
în oglinda de peruzea a rîului. La prima,
sau la a doua cotitură a drumului, viitorul
e gata să coboare, ca să-mi iasă în cale.

Pe munți, la Vidraru, și pe întreaga vale,
între cer și pămînt, se instalase o adevărată
orchestră de nori. Pianul aluneca bizar
pe o nesfîrșită trompetă ca de zăpadă,
iar degetele de flăcări ale fulgerelor
îi căutau nevăzutele clape și aerul se umplea
de sunete prelungi, ca de bucium. Deodată norii
au prăbușit o harfă din care strunele de apă
se revărsau inundînd cu răcoare pămîntul.

Spulberînd instrumentele de nori și ieșind
la lumină, valea a devenit atît de frumoasă
încît nu mai știu dacă nu am halucinații
sau dacă în fața mea, acolo unde bănuiam
că se toarnă barajul, nu s-a ivit cumva
o frumusețe de fată care dansează, aproape goală,
pe o punte, oglindindu-se întreagă în rîu.

E o nălucă ? Sau poate un miraj al pădurilor ?
Binevoitor, soarele, mi-a întins ulciorul pădurilor
care împînziseră munții ca o turmă de oi. Am băut
din el vinul răcoros și, pe neașteptate, valea
s-a preschimbat într-o oglindă a viitorului.

Privesc în oglindă și văd corăbiile din vise
fluturînd pe catarge pavilionul comunismului.
Au ancorat aici, în vechiul port al barajului
de pe Argeș, unde clipă de clipă sînt descărcate,
pe subteranele cheiuri, nesfîrșite herghelii,
ai căror cai năzdrăvani sînt apoi înhămați
la caleașca de aur în care urcă zîna luminii
Am recunoscut-o numaidecît : e frumusețea de fată
care mă vrăjise cu ochii de culoarea pădurilor
atunci cînd dansa oglindindu-se întreagă în rîu.

● MAJTENYI ERIK

MĂRTURISIRE

În urmă și-nainte
a fost și fi-va cîntul —
ulciorul plin : izvorul,
ulcior de lut : pămîntul,
oceanul : ea, iubirea,
un fir de iarbă : dorul,
o mînă-n mîna noastră,
cuvîntul, luptătorul,
un an : păianjen dulce,
tesînd pe lîngă pleoape,
lumina, luna nouă,
și zorile aproape ;
înalta tensiune :
suavă dansatoare
pe frînghii lungi de sîrmă,
a nopții-nsoțitoare ;
credința noastră : veșnic
fugim de-nsingurare ;
fruntea gîndind coloane
de marmoră, spre soare,
tărîm înstelat, alb : pacea,
și pentru ea, aprinse,
lungi bătălii în care
ni-s inimile prinse :
o, liniștea-nfrunzită
a orelor fugare,
rima-răspuns discută
cu rima întrebare,
drum drept ce spre lumină
ne duce înainte,
pîine cu miere-n mîna
copilului, merinde,
frumoasa abia-sclipire-a
surîsului de fată,
solara, grea lumină,
pe lanuri legănată,
fereastră : certitudini
deschise în amiază,
pe crengile de aur,
fruct : condensată rază ;
tot ce-am iubit de-a pururi,
tot ceea ce iubim,
în urmă și-nainte
tot ceea ce păzim,
tot ce în lume urcă
— izvor, din ființa noastră.
Cu orice respirație
frumoasă și albastră,
trăim zidind, noi, țării
lumina ei fierbinte,
aceasta e mîndria,
în urmă și-nainte.

În românește de G.-R. CHIROVICI

● ADRIAN PĂUNESCU

OASPEȚI DIN ISTORIE

Ce mari bărbați istoria trezi
În țărmuri dunărean — hohotitoare,
Surid, iată-i surid, cu ochii vii,
În calendare ca în pălimare !

Spui Decebal și Mircea cel Bătrîn —
Și în distanță ochi răsar pe țară,
Și inima poporului român
Bate-n istorie întîia oară.

În vîrfuri ard substanțele greoi,
Trăiește în fîntîni un aer rece,
Bărbații vremilor cînd vin la noi
Rămîn la noi și nu mai vor să plece.

Răsare-un domn frumos dintr-un norod
Și-atîția „anu" și atîția „escu"
De la Mihai Viteazu Voevod
La Nicolae Voevod Bălcescu.

Respiră patria un timp fecund
Bărbații vremilor bat căi albastre,
Din calendare vin la noi, urcînd,
Și gustă fericirea clipei noastre.

● DOINA SĂLĂJAN

ȚARA

Un milion de case,
Un milion de străzi,
Un milion de prieteni
Vorbind despre viață;
Și-n pagini de ziare
Un milion de știri
Întregii țări cu zîmbet
Dînd bună dimineață...

O dragoste, un frate,
O școală, un copil,
O fabrică și-o holdă,
Un cînt, și-o amintire
Legată de o bancă
Sau de un glas subțire,
Un sat cu albe case
Rămas între cîmpii.

Un ceas de înserare,
Un cimitir, un rîu...
O păpădie blondă
Strivită într-o carte,
Un șantier pe care
Ai fost, și mai departe,
Un altul, unde, poate,
Vei merge mîine iar.

Aceasta-nseamnă țara !
Și ești legat de ea
Cu firele de aur ale iubirii tale,
Ce nevăzute-n juru-ți
Se string ca niște zale,
Mai trainice ca moartea
Și ca viața ta.

● ION CRÎNGULEANU

POEM

Pămînt arat, pocnit de semințe
Ca un cosmos noaptea !
Putere natală cu piatră și apă,
Fecunditate natală !

Pîine natală tăiată pe mesele
Îndrăgostiților,
Pîine caldă și natală
Rostogolită prin Bărăgan către mese !

Apă albastră venind prin izvoare
Pînă la buzele îndrăgostiților,
Pînă la mesele cu pîine tăiată,
Apă albastră, apă curată,
Apă limpede, răcoare natală !

Partidule, putere natală,
Glas al pămîntului și-al pîinilor noastre,
Liniștea dragostei,
Limpezimea răcorii.
Demnitate și putere natală !

TITA CHIPER

ORAȘ FĂRĂ NOSTALGII

Acolo lucrurile au crescut odată cu mine.

Citeodată, departe de Galați, mă gîndeam că rarele întoarceri o să mă tulbure : casa care-mi părea cea mai înaltă, nu va mai fi cea mai înaltă, ușorul ușii, pe care îmi urmăream creșterea se povîrnise, desigur, și pragul de abia de-mi va ajunge mai jos de tîmplă... Străzile atît de lungi în copilărie încît străbătîndu-le pînă la capăt puteai imagina în voie pericole și victorii cîte vroiai, adevărate aventuri, — vai ! — acele străzi, cele mai lungi odată, acum le voi sfîrși din doi-trei pași. La al patrulea colț mai apucasem să văd un bătrîn falnic, cu barbă scurtă, despicată, cu cercel la ureche și brîu roș, încins lat, despre care se spunea c-ar fi tăinuitor de hoți și-ar avea îngropate salbe de lefți, bani de aur, nemaipomenit de mari fiindcă nu-i arătase nimănui niciodată. Dar, știam, bătrînul se cocirjase și casele intraseră în pămînt și străzile urma să le descopăr mici. Stătea dovadă o veche literatură a pitorescului degradat, literatura provinciei lîncede unde amintirea — desuetă, leșioasă — era un prezent continuu și orice încercare de salt eșua anemic, mișcare în vis neizbutită în putere.

Cîndva, Galațiul a fost un oraș din care se pleca. Realizarea era aproape proporțională cu depărtarea de ei și părăsirea, inevitabilă, numai ea, putea aduce reușita cea mare a vieții.

Acum visurile încap în oraș. S-a demolat cocioaba și deopotrivă viitorul gîndit mărunt, s-a spart zidul igrasios și coșcovit, geamul sălciu și odată cu ele, imaginea urbei condamnate la amorțire. Spațiul limpezit e al marilor construcții și al energiilor umane afirmate din plin în socialism.

Sînt, poate, prima generație care nu-și mai privește orașul natal cu milă și nostalgie.

La Țiglina blocurile coboară pînă aproape de Dunăre în cvartale maiestuoase, străzile s-au lărgit și sînt într-adevăr lungi, cît să ai timp, în voie, să imaginezi pînă la amănunt viitoarele contururi ale orașului, așa cum se pot deduce din prezentul efervescent.

Adevărată, de astă dată, fără nici un adaos de închipuire, aventura e a căutării vechilor repere, e încercarea de suprapunere a știutelor imagini pe cele noi, neașteptate și uimitoare. La fiecare reîntoarcere, Galațiul zilei de azi e mereu altul și sînt, poate, prima generație care prelungește, pînă tîrziu, ceva din copilărie: prospețimea, bucuria descoperirii.

...Rotunzi, negri de soare, băieții se încaieră pe o minge mare, roșie cu buline albe și le place cum sare și cum cade bufnind și cum izbucnesc stropii în bazin... Acuma nu mai au chef : ies din apă, sar într-un picior — se scutură, încep un fotbal. Micul bazin a fost uitat, apa se leagănă din ce în ce mai rar, aproape liniștită. Scandal. Meciul s-a oprit. „Eu !" „Ba eu !" Se înfruntă cocoșește și, ultim argument, cad la învoială : „să vedem care-i mai mare !" Se apropie de peretele blocului turn și se lipesc cu spatele de el. Ridică fiecare mîna, își apasă palma pe creștet și se măsoară.

REPORTERULUI ÎI ȘADE BINE CU DRUMUL

de PETRU VINTILĂ

Citind prevederile noului plan cincinal și subliniind textul ca un școlar înscris pe viață la școala impetuoasei realități din juru-mi, am avut sentimentul că mă pregătesc pentru o nouă călătorie, pe meleaguri visate, ale căror vaste orizonturi mi se înfățișau inedite și încă neumblate.

Sentimentul ce mă copleșea este cu totul firesc pentru un om îmbătrînit pe drumuri și care a dormit mai mult în trenuri și în hoteluri decît acasă, în cei vreo douăzeci de ani petrecuți cu carnetul de reporter în mînă. Dar chiar și în pragul acestui start de călătorie nouă, reporterul găsește pe harta patriei, nu numai teoretic schițate, numeroase puncte de reper care definesc de pe acum proiectatele excursii în viitor ca pe niște călătorii în ziua de azi, în prezent. Vor mai trece cîțiva ani pînă cînd combinatul siderurgic „Gheorghe Gheorghiu-Dej" din Galați își va deschide tumultos, tînăr și puternic, fluviile sale de oțel și fontă, dar de pe acum poți cunoaște pe vastul șantier de pe țărmul Dunării, la Reșița și la Hunedoara, numeroase figuri din rîndul acelora care vor inaugura la Galați meseriile grele, dar pline de noblețe, ale oțelarilor, furnaliștilor și laminatorilor.

Într-un consens de imagini, poți găsi în numeroase locuri din țară ecouri și exemple adînc grăitoare despre ceea ce înseamnă forța de gîndire, voință și muncă a armatei milioanelor de constructori ai României socialiste. Să ne explicăm, ca niște reporteri, la fața locului. Doar de puțin timp există la Dunăre, dincolo de Cazane, un port industrial, un port nou care se numește Moldova Veche. La cîțiva kilometri depărtare se află un nou oraș minier, Moldova Nouă. Tot pe Dunăre, la cîteva sute de kilometri în aval, se află un oraș vechi și nou totodată : Turnu Măgurele. La marginea lui s-a ivit, din metal, beton și sticlă, un combinat chimic. La alte cîteva sute de kilometri în aval de Măgurele se află Galații cu șantierul celui mai mare combinat siderurgic din țară și cu vestitele sale șantiere navale. Așezate pe Dunăre ca niște scînteietoare diamante pe o brățară gigantică, strălucirea unuia trece în lumina celorlalte ca niște ecouri ale aceluiași glas tînăr și puternic. La Moldova Veche, pe nave construite la Galați, se încarcă minereul cuprifer necesar combinatului chimic de la Turnu Măgurele. Acestea sînt ecourile directe de care pomeneam mai sus, dar ele sînt numai trei diamante din minunata coroană care încunună fruntea înaltă a poporului și a patriei noastre socialiste.

Reporterii viitorilor cinci ani vor trebui, la ghișeul caselor de bilete, să răspundă unui torent crescînd de tentații inedite pe drumurile țării. Uimiți, ei vor descoperi pe teren, viu și orgolios de tînăr, noul oraș minier Motru. Cărbunele care constituie rațiunea celui mai tînăr oraș socialist profilat pe harta țării este chemat a se transforma într-o nouă reverberație de lumină și energie în viitoarele centrale electrice care se vor construi.

Nutream deseori, în călătoriile mele, micul orgoliu profesional de a descoperi pe harta patriei locuri unde să fiu primul reporter, primul lor cronicar și cîntăreț. Oricît am umblat, n-am izbutit să realizez acest record de mîndrie și întîietate, pentru că, practic, nu există colț din patria noastră în care ecoul viu al contemporaneității să nu fi pătruns cu strigătul său de muncă și victorie, în care opinia publică să nu fi fost prezentă cu înalta ei conștiință.

Încerc — bineînțeles — o metaforă, afirmînd că vom fi cu cinci ani mai tineri, în ciuda brumei de sare care ne va împodobi și mai vizibil tîmplele, dar este un sentiment firesc să vezi în tinerețea patriei tale, propria ta fericire și tinerețe. Nici un angajament nu ne este mai apropiat și mai scump decît acela de a umbla pe drumurile țării, neosteniți, pentru că dacă reporterului i-a stat totdeauna bine cu drumul, parcă niciodată ca azi această proverbială expresie nu și-a găsit un înțeles mai direct.

Lucrările celui de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român s-au încheiat, dar ecourile istoricelor dezbateri continuă să vibreze în conștiința întregului nostru popor, și mereu vor vibra. Ce-i această lumină pe care-o văd ca pe-o constelație ? Este roiul de scîntei al aparatelor de sudură care unesc alte grinzi metalice în arcadele vastelor ateliere siderurgice din Galați. Ce-i această vastă rostogolire de piatră și beton ? Nu sînteți reporteri, dar știu că, în trecerea cu trenul pe la Gura Văii, stați ciorchine la ferestre, urmărind cadența marelui șantier de la Porțile de Fier. Ce este acest colos care sfărîmă un munte întreg, transformîndu-l în klinker ? Este noua fabrică de ciment de la Tg. Jiu și cimentul fabricat aci va sta secole de-a rîndul în silueta barajului de la Porțile de Fier. Dar nici unul din veacurile ce vor urma, nu va uita că toate aceste memorabile monumente au fost înălțate în anii noștri. Care mîndrie o poate egala pe aceea de a fi cronicarul acestor ani de istorie nemuritoare ?

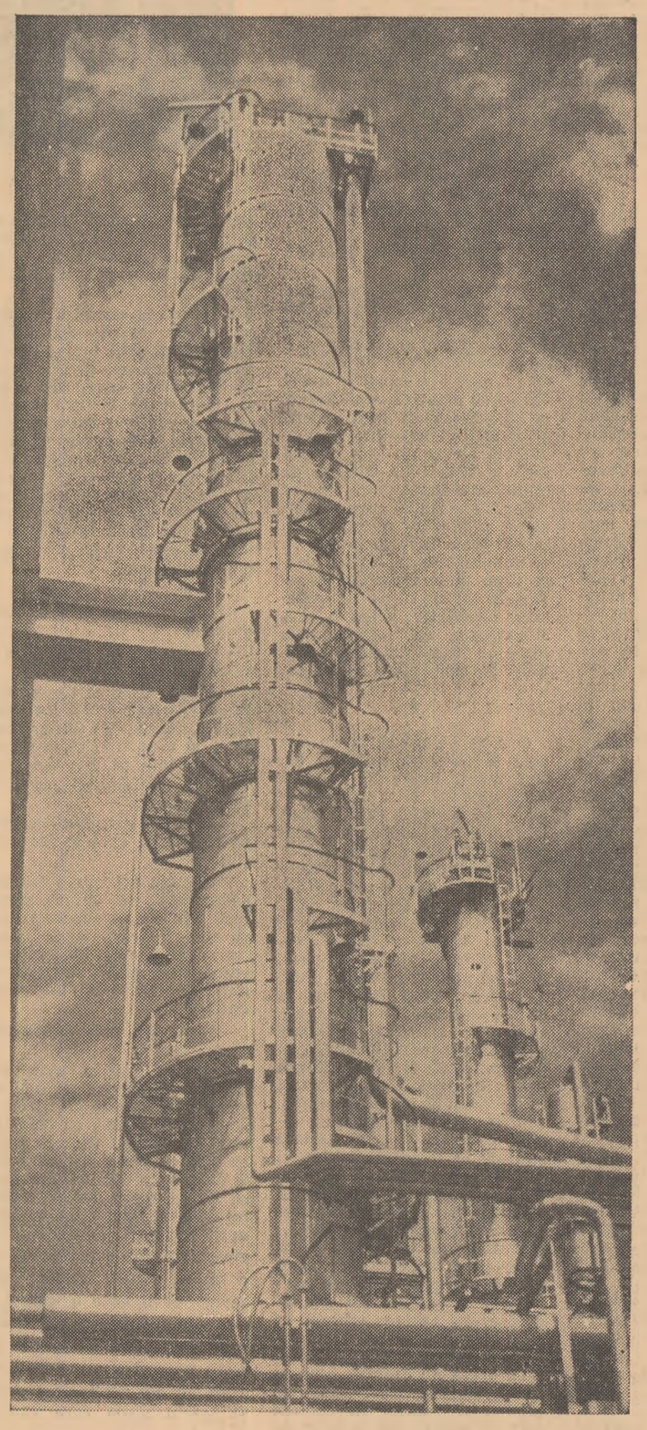

Rafinăria din orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej
Fotografia GH. VINȚILĂ

PENTRU REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

(Urmare din pagina 1)

știe carte și învață din ce în ce mai multă, are un contact direct și permanent cu arta și cultura, participă intens și nestînjenit la conducerea treburilor publice, — e, în sfîrșit, un om și un cetățean în înțelesul cel mai deplin care se poate acorda acestor cuvinte. România e o țară suverană și independentă, prezența și acțiunea ei pe plan internațional sînt dictate atît de interesele ei cît și de spiritul profund și dinamic al unei pașnice și egale colaborări cu toate țările. De cînd este stăpîn în casa lui, poporul român a cîștigat stima lumii întregi, și chiar pe a acelor oameni care l-ar fi dorit mai departe, fără termen, iobag al capitalismului și imperialismului internațional, așa cum unii, l-ar fi dorit, în vechii vecilor, iobag al moșierilor și sclav al burgheziei. Aceasta este consecința și semnul uriașului fapt istoric care înseamnă biruința luptei revoluționare a comuniștilor, victoria socialismului în toate sectoarele vieții economice sociale, politice și culturale a statului și poporului nostru. Aceasta **există**, aceasta **este**, ca un fapt obiectiv, ca o înfăptuire ireversibilă, operă a poporului nostru, sub conducerea partidului comunist. Dezbaterile, votul nostru, vor consfinți un adevăr, o situație istorică, a cărei existență constituie însăși existența noastră de fiecare zi. Cînd noi vom vota articolul 1 al noii Constituții, care sună în primul său aliniat : „România este Republică Socialistă", vom face un act de conștiință, și un act creator. Vom exprima, ca într-un apogeu de forță și de adîncime, voința poporului ai cărui reprezentanți sîntem, ca România să fie republică socialistă, pentru că aceasta este forma de stat cea mai potrivită, cea mai favorabilă pentru viața adevărată, bună, luminoasă, viață pentru care au luptat generații întregi, pentru care s-au jertfit cei mai buni fii ai poporului, pentru care Partidul Comunist a purtat de-a lungul a peste patru decenii, cea mai glorioasă și mai sfîntă luptă. Cu votul nostru, nu numai înregistrăm, consfințim o realitate, ci afirmăm o voință, o voință a înaintașilor noștri, o voință a noastră. Republica Socialistă România este visul și idealul poporului nostru, și noi semnăm aci cel mai solemn certificat doveditor al înfăptuirii lor, și al trăiniciei acestei înfăptuiri.

Tovarăși, dacă aș citi în fața dumneavoastră fiecare dintre cele 114 articole ale Constituției, v-aș putea arăta cum fiecare consfințește o realitate obiectivă și afirmă o voință nezdruncinată. N-am s-o fac, — cunoașteți prea bine aceste texte. Dar în acest spirit rezultă clar că pentru noi, pentru poporul pe care îl reprezentăm, constituția ce se va vota astăzi, este nu numai o constatare, ci este un program și un angajament. Este constatarea realităților obiective, create prin lupta și strădania poporului sub conducerea partidului comunist, și este programul, angajamentul conștiinței, al vieții noastre morale. Ceea ce este scris în Constituție, **am vrut să fie așa, și vrem să fie așa și nu altfel.** „Stat al oamenilor muncii de la orașe și sate" — **am vrut-o și o vrem.** „Întreaga putere în Republica Socialistă România aparține poporului, liber și stăpîn pe soarta sa" — **am vrut-o și o vrem.** „Puterea poporului se întemeiază pe alianța muncitorească-țărănească" — **am vrut-o și o vrem.** „În Republica Socialistă România, forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român" — **am vrut-o și o vrem.**

Tot ceea ce stă scris aci, **am vrut și vrem,** și nimic nu mai poate sta astăzi în calea voinței noastre, voința unui popor „liber și stăpîn pe soarta sa".

Dați-mi voie, tovarăși, să vă mai dau un exemplu : articolul 13. De altfel, nu vi-l voi cita integral, ci numai aliniatul întîi : „În Republica Socialistă România întreaga activitate de stat are drept scop dezvoltarea orînduirii și înflorirea națiunii socialiste, creșterea continuă a bunăstării materiale și culturale a poporului, asigurarea libertății și demnității omului, afirmarea multilaterală a personalității umane".

Iată, tovarăși, ceea ce am vrut și vrem : o Constituție, un Stat al Omului. Numai o constituție socialistă, numai o constituție izvorîtă din mărețul, clocotitorul, generosul ideal comunist, putea să formuleze, atît de simplu și frumos, un astfel de scop al statului : libertatea și demnitatea omului, afirmarea multilaterală a personalității umane.

Tovarăși, mai există în lume, din păcate multe constituții burgheze. În toate scopul Statului e hotărît a fi acela de paznic al ordinii (burgheze), de jandarm al disciplinei sociale (burgheze), de cîine al exploatatorilor și asupritorilor de clasă. Nouă, poporului nostru, partidul comunist, republica socialistă, ne dau un stat al cărui scop suprem este **Omul, Omul viu, Omul care muncește, care suferă, iubește se frămîntă, caută, visează, omul care creează tot.** Aceasta înseamnă, pentru om, pentru cetățean ,o mare bogăție de drepturi, o plenitudine de drepturi, cum nici o altă constituție și nici un alt stat nu-i pot oferi. Dar ar fi incomplet dacă nu ne-am pătrunde în chip foarte adînc de ideea că, la rîndul ei, această plenitudine de drepturi implică un ascuțit simț al datoriei, fără de care, de altfel, nici nu-și va putea da roadele. Primind drepturile pe care ni le acordă Constituția Socialistă, trebuie, tovarăși, să ne simțim încărcați de importante obligații, de datorii morale, de datorii pe care textul legii nu le prevede în mod expres, dar pe care conștiința socialistă trebuie să și le impună, ca o condiție izvorîtă din însăși calitatea ei de conștiință cetățenească socialistă. Fiecare cetățean al statului nostru trebuie să-și înalțe conștiința sa pe o nouă treaptă a devotamentului, a dragostei, a credinței față de patrie și de partid, prin hotărîrea și angajamentul de a munci mai bine, de a face noi eforturi, de a nu precupeți nici o strădanie și chiar nici un sacrificiu, în slujba poporului și a societății socialiste. Tot ceea ce facem, trebuie să fie mai bun, mai cuprinzător, mai îndrăznet și mai ambițios — totul ! Aci trebuie să mă refer la calificarea mea profesională de scriitor, de membru al frontului literar și artistic, — unul dintre aceia care cu atîta mîndrie s-au auzit numiți de către tovarășul secretar general Nicolae Ceaușescu, în raportul ținut în fața Congresului al IX-lea, „participanți activi la opera de construire a socialismului".

În statul socialist, în societatea socialistă, — a cărei pîrghie este conștiința cetățenească, partinică și umană, — rolul literaturii, această neîncetată sondă și oglindă a conștiinței, va fi încă și mai important decît pînă acum. Literatura joacă un rol uriaș în formarea și dezvoltarea omului — înainte cu mult de a merge la școală, de a învăța alfabetul și tabla înmulțirii, orice copil știe o mulțime de basme, de poezii și de cîntece, are o conștiință modificată și îmbogățită prin literatură. Literatura e prezentă în abecedar, în cartea de citire, literatura îl însoțește și îl înconjoară pe om din toate părțile, — o viață fără litere e astăzi tot atît de neconceput ca și o viață fără căi ferate sau fără electricitate.

Într-o țară care a îndeplinit uriașa operă de lichidare a analfabetismului, uriașa operă de culturalizare a maselor, într-o țară care tipărește zeci de milioane de cărți, de ziare, de reviste, se poate afirma, fără metaforă, fără exagerare, că **cine trăiește citește literatură.**

Dacă literatura a intrat în însuși conținutul vieții, nu e deloc greu de înțeles cît de mare e răspunderea, cît de grea este sarcina acelora care o produc. Omul socialismului trebuie să aibă o concepție înaintată despre lume, o viziune și o înțelegere profundă, generoasă și complexă despre viață, despre societate, despre misiunea sa pe pămînt. Conștiința lui trebuie să fie pururi trează în direcția adevărului, a binelui, a frumosului, — trebuie să fie ascuțită și cuprinzătoare față de orice problemă, față de orice frămîntare a colectivității și a individului, trebuie să fie pură și intransigentă pe o tablă de valori a umanismului socialist și a omului eliberat de toate scăderile trecutului. Întreaga noastră viață este un uriaș proces de modelare a conștiinței omenești, — întreaga noastră viață în socialism trebuie să fie un proces uriaș de formare a unei **conștiințe noi.** În acest proces, literatura este, prin însăși natura și scopul ei, mai aproape de nucleul fierbinte, creator al conștiinței. Literatura nu produce oțel, dar poate oțeli sufletul oțelarului. Literatura nu produce mașini și nu înalță schele, dar poate perfecționa mașinăria sufletească, și înălța schela visurilor îndrăznețe. Literatura nu aplică tratamente și nu pansează rănile trupului, dar poate mîngîia sufletele triste, poate încuraja și biciui energiile șovăielnice, poate arăta drumul drept, și poate aprinde un far, care orientează și cheamă în furtună. Poezia, romanul, nuvela, drama, pot tot, pot în orice caz foarte mult, pentru binele omului, dacă îl caută pe om, îl iubesc, îl însoțesc pe drumul vieții sale, pe drumul pe care e angajat, alături de milioane și milioane, într-o operă care e a noastră, dar care ne depășește pe toți spre viitor.

Epoca socialismului așteaptă, deci, de la scriitori, **o operă pătrunsă de mari idealuri, de un puternic suflu de patriotism, de umanism, de energie creatoare.** Ea nu va putea izvorî decît din și mai adîncul legămînt al scriitorilor, de a fi alături și una cu poporul, alături și una cu problemele lui, cu frămîntările lui, cu aspirațiile lui.

Cuvîntul și învățătura Partidului trebuie să fie călăuza lor permanentă, și trebuie să fie înțelese și urmate de scriitori, într-un spirit de sporită fervoare creatoare, într-un spirit de sporită și mereu adîncită cunoaștere a actualității, a chipului atît de complex, atît de bogat în trăsături luminoase, al omului zilelor noastre, al muncitorului, țăranului și intelectualului contemporan, care, prin forța lor unită, înalță patria socialistă pe culmi din ce în ce mai înalte.

Tovarăși, fiecare membru al frontului literar e conștient de importanța sarcinilor care îi stau în față, dar e, în același timp, cuprins de un nestăvilit entuziasm de a fi chemat să participe la împlinirea lor ! Ca scriitor ,în numele meu personal, și ca vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, în numele colegilor mei, muncitori cu condeiul, îmi iau în fața d-voastră angajamentul de a nu precupeți nici un efort, pentru a crea opere literare demne de măreața epocă al cărei început îl marchează această dezbatere. Acum, voi încheia, declarînd, în calitate de cetățean, de deputat, de comunist și de om, că sînt mîndru de a fi participat la această ședință istorică, și că votez cu toată convingerea Constituția Republicii Socialiste România !

ELOGIU ROMÂNIEI SOCIALISTE

● DUMITRU M. ION

NUMELE PATRIEI

La treptele țării încă un timp am urcat
Vrednici și tineri de la brazdă, dinspre păduri
De la minele verii cu metal cumpătat
Dinspre baraje și căderi de securi.

De la steagul eroilor de la pragul de casă
Am mers la Argeș și pin' la Bihor,
Am cinstit și țuică din blosti și-am urat la mireasă
Pomi tineri la drum călător.

Tovarășii mei, prietenii mei, sîntem tineri,
Trecem rîul fierbinte al numelui bun
Pămîntu-a rodit cum n-a văzut nimeni
Rodind vreodată pămîntul Român.

De la timpul prezent cîntare am dat și iubirii,
Ne-am măsurat puterea și-averea-n mîndrie
Îngemănînd numele lutului cu numele firii —
Republică Socialistă Română.

ARDERE

Gînd al matrozilor legînd marea cu lutul
Timp al minerilor venind din minereu
Oră care-a trezit luna, soarele și vîntul,
Zborul nostru spre civilizații mereu.

La țărmul tău, Dunărea aruncă
Prin trei guri munții, dealurile și cîmpiile
Se cheamă-n reliefuri o vîrstă de rodire adîncă
Vinuri grele amețesc pînă în joarde viile.

Oamenii-ți cinstesc vrednicia numelui tînăr —
Tudori, Bălcești, eroii știuți
Vreau în noi cu glas tare să-l număr
Avem fiecare un steag care ne lumină pe frunți.

Îți trecem prin vîrsta numelui cutezători
Ne-ncălzim lîngă vetrele mustind de otel,
Piinea-i mai bună cu roua din zori,
Fructele roșii-ale-mplinirii, la fel.

Arde un nume în inima mea — stele cu inimi legînd
Ca un trup din marele trup eu exist
Ca un cîntec rostit dintr-un cîntec și sînt
Fiu al partidului meu Comunist.

● NICOLAE IOANA

PARTIDULUI

Inima ta oceanică
adunînd fluviile
visează izvorul
ce adoarme
cu soarele în gînd
în cîmpiile Bărăganului.

Atîtea izvoare
spre tine pornesc!
Atîtea izvoare
își află în ocean
sprijinul!
Atîtea izvoare
fac zid în jurul
soarelui.

Tu primește izvorul
ce s-a sfărîmat
de pietre să ajungă
pînă la tine
și pune-i în piept
inima ta oceanică...

Atîtea izvoare
spre tine pornesc!

● TRAIAN REU

ORE FECUNDE

E anotimpul plin cu roade grele,
În vii ciorchinii-s altoiți cu stele,
Stau merii arcuiți sub frunți de soare,
Gutuile sub brumă și răcoare.

Se-ntoarce vremea frunzelor de-aramă
Și cerul verii-n inimă se sfarmă
Pe alte trepte în suiș de stol
Pe aripi de cocori vislind domol

E anotimpul orelor fecunde
De care visul chipul și-l pătrunde
E timpul nou al vinului fierbînd
Și-al fulgerelor explodînd în gînd.

● MIHAI BĂRBULESCU

AUGUST

Ape-aducătoare de lumină
Se adună-n fluviu de rodire
Aerul mustește-n cetini crude
Crapă alb tăria în tărie.

Mi se zbat în umeri alte vîrste —
Amețim de colburi și de ploi,
Amețim pe treptele vibrînde
Care urcă uneori din noi.

Zi de zi străbatem kilometri,
Avem doar în umeri vîntu-înalt,
Purtăm aripi cu miros de cetini
Și în zori ni-s aripile steag.

August, anotimpul de rodiri,
Cînd prin noi trăiește zvîcnetul luminii.
Se întorc în noi, oștiri, oștiri
Ca spre miezul preacurat al ființii
Împuterniciții acestei zile
Care-au dat și dau cer liber mîinii.

● POVESTIRE DE NICOLAE ȚIC ● ● ●

NOAPTE

1

În ultimii patru ani, Mona Petrescu dusese o viață destul de monotonă, cu lungi așteptări, cu hotărîri de-o clipă, și apoi cu lacrimi șterse în grabă. În duminicile cu soare mult, cînd toate casele se goleau, ea rămînea la fereastră, urmărind cum se îndreaptă oamenii spre stațiile de autobuz. În astfel de duminici, ea nu avea unde să se ducă și nici cu cine să se ducă. Duminicile erau fără sfîrșit. Cîteva ore citea, alte cîteva se gîndea, și-apoi adormea. Cînd se trezea, era tot duminică. Nici gazda ei n-avea unde să se ducă, și nici de ce să se ducă. Odată, într-o duminică, o rugă pe gazdă să-i pozeze : nimic altceva să nu facă, decît să stea cuminte pe un scaun, așa cum stă ea de obicei. Dar nu reuși nimic : din minut în minut, gazda sărea de pe scaun, vrînd să vadă cum iese...

De patru ani, din ziua pronunțării divorțului, Mona locuia cu chirie la o familie de funcționari modești, ordonați și cît se poate de suspicioși cînd ea își exprima dorința de a primi pe cineva în vizită, fie bărbat, fie femeie, din care pricină de vreo doi ani încoace nici nu îndrăznise să mai exprime astfel de dorințe. Casă avea, bani avea, bani munciți, haine avea, colegi avea, dar cînd se gîndea mai bine, ajungea la concluzia, aceeași de fiecare dată, că ea nu are nimic, și mai ales, nu are pe nimeni. În patru ani, nici un bărbat nu-i vorbise ei, și numai ei ; nici un bărbat nu o invitase la plimbare, nici la restaurant, nici acasă la el. Asta o îngrijora mai mult decît orice. Într-o seară ieși pe bulevard, străbătu bulevardul de la un capăt la celălalt, se uită la bărbați, la cei pe care-i bănuia ieșiți la plimbare cu anumite intenții, sperînd ca vreunul dintre ei, mai păcătos, să-i facă o propunere oarecare... I-ar fi răspuns : drept cine mă iei ? — dar în seara aceea, și-a doua zi, și multe zile la rînd, s-ar fi simțit altfel, ca o femeie dorită. Nici un bărbat nu întîrzie cu privirile asupra ei — și-atunci îi trecu prin minte că bărbații nu îndrăznesc să o acosteze, socotind, probabil, că n-ar avea nici o șansă.

I se spunea Mucenica.

Pînă cînd, într-o duminică din miez de vară, primi o scrisoare. Prima scrisoare în patru ani de zile : îi scria un bărbat cu vreo patru sau cinci ani mai în vîrstă decît ea, pe care îl știa de mulți ani, același, politicos, îngrijorat, lipsit de orice preocupare mondenă și pe care îl întîlnea aproape în fiecare zi, fie pe stradă, fie la uzină. „Dragă Mona, dacă ai fi de acord, te-aș invita pentru astă seară la o plimbare"... Așa îi scria un bărbat de treizeci și doi, sau treizeci și trei de ani, divorțat și el, locuind și el, din ziua divorțului, la o familie de funcționari modești... Era de necrezut : omul acesta o dorea, poate că o dorise de multă vreme — de ce nu îi dăduse de înțeles, mai demult ?

Bărbatul o aștepta la o întretăiere de drumuri, în fața unui ceas binecunoscut în tot orașul, în rînd cu alți douăzeci, mai tineri, mai obraznici, mai învățați cu așteptatul.

2

Colegele ei de la contabilitate pricepură, chiar de-a doua zi, că în viața ei s-a petrecut ceva important — deși pentru ele era ceva cît se poate de obișnuit ca femeile să iubească, să se mărite și să aibă copii. O trecură, astfel, în rîndul pămîntencelor, urîndu-i să fie într-un ceas bun. „O să fie, se gîndi ea, ar fi nedrept să nu fie după atîția ani"... Curînd, prea curînd, i se făcură propuneri de-o zi, de-o noapte, ori de-o viață : bărbați care trecuseră de atîtea ori pe lîngă ea, ori alții, care aveau același drum cu ea, dimineața, spre fabrică, și la prînz, la-ntoarcere, care pînă acum parcă nici n-o văzuseră, nici n-o simțiseră în preajma lor, îi aruncau niște priviri pline de înțeles, ori îi strecurau bilețele în poșetă. Ea nu știa ce să mai creadă ; ori bărbații aceștia, aflînd că se mărită, vor s-o tachineze, pur și simplu s-o tachineze cu propuneri idioate, ori — și mai trist, și mai grav, fața ei o fi căpătat, în ultimul timp, o expresie vulgară, dînd naștere la tot felul de bănuieli. Citise undeva că, într-adevăr, ceva neașteptat, o veste mare, o împlinire ar duce la modificări în expresia feței, chiar și la o vîrstă înaintată. Auzindu-i temerile, viitorul soț zise că nici el nu pricepe ce s-a întîmplat cu ea, în orice caz, acum pare mult mai frumoasă, sau, dacă nu chiar atît de frumoasă, mult mai simpatică, mai atrăgătoare decît înainte — iar acest : „înainte" însemna vreo patru ani, anii de cînd ea divorțase. El nici pînă azi nu știe ce a fost, și cum a fost, și nici n-are de gînd să-i pună întrebări — totuși, dacă s-ar lua după cîte spun, sau au spus oamenii, și după unele presupuneri ale lui, se pare că a fost la mijloc ceva destul de grav, dacă nu și altfel, dacă nu și foarte urît din partea lui, a fostului soț. Ea ridică din umeri : nici nu-i trecuse prin minte să ascundă ceva din trecutul ei, fiindcă n-avea ce s-ascundă, nimic rușinos, nimic de ocară. Dar atunci, atunci...

— Mare lucru n-a fost, zise ea, ori nu mi-am dat eu seama și nici astăzi nu-mi dau... După doi ani de căsnicie, a venit într-o seară, tîrziu, de undeva, nu știu de unde, poate că de la un prieten, de la o femeie, ori poate că de la o ședință și mi-a spus că trebuie neapărat să divorțăm din motive pe care nu are voie să mi le destăinuie, și crede că n-o să mi le destăinuie niciodată. Eu să înțeleg doar atît : că dacă nu divorțăm imediat o să fim nenorociți pe viață. Alte explicații nu mi-a dat, doar mi-a cerut, cîteva zile la rînd, să înțeleg, să înțeleg... N-am înțeles nimic, și poate că din pricina asta lovitura a fost de-o mie de ori mai grea. Spune-mi și mie ce ziceau oamenii ? îl rugă ea.

— Că era un tip nesuferit.

— Iar eu l-am luat flindcă mi s-a părut simpatic.

— Era cum îți spun eu, insistă viitorul soț. După nici trei luni de la divorț a fost numit director general în minister. Asta cum ți-o mai explici ?

— Poate că merita, spuse ea, șovăind.

— Dacă ții neapărat să fim binevoitori, eu n-am nimic împotrivă — mai ales că l-au dat afară, spuse el, încheind discuția.

După divorț, Mona Petrescu vorbise de puține ori despre fostul soț, și în orice caz, niciodată de rău. Discuția de acum o prinse într-o oarecare măsură, întrucît aducea un element nou, sau măcar o presupunere, pe care ea n-o făcuse — aceea că fostul ei soț ar fi un carierist în stare să calce pestre cadavre pentru a-și atinge ținta. Dacă acesta e adevărul, cu ce îl împiedicase ea să ajungă director general în minister ? Prea multe (cîte ar fi trebuit să știe) nu știuse niciodată despre el, și mai ales, nu știuse ce gînduri se nasc și se-nnoadă în mintea lui, fiindcă ei nu-i spunea nimic, nici de unde vine, nici unde se duce. Toate discuțiile lor se purtau în jurul unor probleme de ordin casnic, dar și aceste discuții, de multe ori erau întrerupte de acel : „trebuie să plec !" prea categoric, pentru ca ea să mai poată întreba : unde? Pleca mereu, pleca și-n miez de noapte, pe ploaie și pe vînt (și dacă își mai aducea ea bine aminte, pleca mai ales în nopțile cu vînt). Într-o astfel de noapte, l-a urmărit de la fereastră, de după perdea, cum se-ndrepta spre stația de tramvai. Cu o mînă își ținea pălăria, cu cealaltă — aripile pardesiului. În stație s-a întîlnit cu cineva, cu un bărbat, care și el își ținea pălăria cu o mînă și aripile pardesiului cu cealaltă. Dar vîntul îi pîndea. Cînd să-și dea mîna, s-au pomenit amîndoi fără pălării. Întîmplarea asta i s-a părut de mare haz și pînă spre dimineață, cînd s-a întors el (fără să-i explice de unde se-ntoarce), ea a desenat doi bărbați care se apropie unul de celălalt îndoiți din mijloc, ținîndu-și pălăriile cu o mînă și aripile pardesielor cu cealaltă. El n-a zis nimic, doar a luat desenul și l-a rupt... Dar cu ce l-am împiedicat eu s-ajungă director în minister ? Întrebarea o mai urmări cîteva zile, fără intensitate, și fără să-i dea neliniști, pînă cînd își zise că e prea tîrziu, și nicidecum în folosul ei să mai dezgroape morții. De la o zi la alta, întreaga ei atenție se concentră asupra unor chestiuni oarecum administrative : obținerea unui apartament de două camere, înscrierea la Institutul de arte plastice, analize și radioscopii pentru certificatul de căsătorie, pregătiri de nuntă... Avea sentimentul că abia acum își ia viața în serios.

Cu analizele pierdu vreo patru zile.

Apoi, alte două cu radioscopia. Încercînd să facă haz de necaz, își zise că doctorii or fi așteptat-o ani la rînd să-i descopere cine știe ce boli, iar acum, cînd le-a căzut în mînă, vor să se răzbune — altfel, de ce îi pretind să facă repede analizele, să consulte specialiști, să alerge de la o policlinică la alta ? Nu suferise de nimic, niciodată, nici măcar pojar nu avusese, cum au toți copiii, și nici nu se temuse că într-o bună zi s-ar putea să se îmbolnăvească. Abia avusese timp să se gîndească la altele. În loc de hîrtia cu rezultatul analizelor, primi o alta, o scrisoare de recomandație către un specialist de la Institutul de oncologie.

3

O rugă pe gazdă să nu dea voie nimănui să intre la ea. Nici măcar domnului inginer, dacă vine ?!... Nici măcar ! — hotărî ea, de unde gazda, parcă dorind să înțeleagă totul anapoda, înțelese că ea s-a certat cu inginerul Stamate, viitorul soț. Camera avea o singură fereastră, care zi și noapte, de la începutul primăverii și pînă toamna tîrziu, rămînea deschisă. Acum, în miez de vară, în după amiaza cu soare mult, o închise, trase perdeaua și coborî storurile. În penumbră, camera îi apăru sărăcăcioasă și neprimitoare. Bibelourile de pe măsuța de toaletă căpătară forme grotești. Lustra cu trei brațe semăna cu un scorpion. Ciudat : avea senzația că a intrat, pe furiș, într-o cameră străină, în lipsa stăpînului, și nici măcar nu știe de ce a intrat — să fure, să se odihnească puțin, ori de ce ?! Obiectele cu care se obișnuise de-a lungul anilor se fereau de ea. O balerină de cristal i se strecură printre degete, căzu pe parchet și se sparse. Vru să îndrepte un tablou, tabloul se hîțîină și căzu pe pat. Asta înseamnă moarte : așa auzise ea; pînă acum nu crezuse, nici nu se gîndise la asta, acum se gîndea și credea. În camera atît de străină nu știa ce să mai facă. Ar fi trebuit să iasă de-aici, dar nici să iasă nu se simțea în stare... O minge de fotbal se izbi de crucea ferestrei. În clipa aceea, sări de pe pat, vrînd să deschidă fereastra și să strige la nebunaticii de-afară, probabil, copiii din vecini. Pînă să tragă perdeaua și să ridice storurile, copiii o rupseră la fugă, în grup. Și iar se văzu singură, printre obiecte grotești, între patru pereți vătuiți. Nici un zgomot nu mai pătrundea prin pereții aceștia. Pierduse legătura cu lumea, și într-o fulgerare se întrebă dacă nu cumva clipa de pe urmă se apropie. De-aici încolo, nimic nu trebuie să-i fie de mirare. Măcar de s-ar petrece totul într-o zi ploioasă, cu rupere de nori ; de zilele cu soare se despărțea mai greu.

— Duduie Mona, doriți o cafea ?

— Mai tîrziu.

— Cam peste-o oră ?

— Peste o oră, peste două, dar de ce nu intri?

— Ziceam să nu vă deranjez, spuse gazda, arătîndu-se în pragul ușii. De ce-ați închis ? se nedumeri ea. A, da, copiii,

au dat cu mingea. Vreți s-aprind lumina ? Ori să ridic storurile ? Dacă nici una, nici alta, veniți la noi, unde-i liniște.

Bunăvoința gazdei o înduioșă. Poate că nu era numai bunăvoință, mai era și curiozitate de femeie, să afle ceva, să comenteze ceva, dar chiar și așa, invitația aceasta îi prinse bine, parcă o ajută să reia legăturile ei cu lumea. Cînd să se ridice de pe marginea patului, simți că o părăsesc puterile. Atunci se-ntoarse puțin, luă de pe scaun poșeta, iar din poșetă scoase trei sute de lei :

— Pentru chirie și lumină, îi spuse gazdei.

— Abia mi-ați plătit.

— Îți dau și pentru luna viitoare.

— Vasăzică, tot plecați de la mine !

— Poate că o să lipsesc din București vreo două, trei săptămîni, dacă nu chiar mai mult, și n-aș vrea să te-ncurci cu banii din pricina mea.

— Da, da, aprobă gazda. Și cu măritișul ?

— Cînd o să mă-ntorc, mai spre toamnă, cînd se fac nunțile.

— Și noi tot într-o toamnă ne-am luat, își aminti gazda. Însă mie — vă supărați dacă vă spun ? — mie nu-mi place cum arătați azi... Fără să mai ceară voie, gazda aprinse lumina. Să vă aduc un pahar cu apă ?

— Am apă, aici. Dacă vrei să mă lași.

Doamne, femeia asta, văzînd-o la față, pe lumină, s-a speriat de cum arată, și cît se pricepe, cît poate, ar vrea să-i vină în ajutor. Cu un pahar de apă, cu o doctorie, cu orice. E gata să alerge la farmacie, să alerge după doctor. Astfel, înțelese că teama i-a schimonosit întreaga înfățișare. Curios, nu o durea nimic, ori, nu o durea decît teama ; căci teama de moarte o înțepa ca niște ace înroșite. Iar femeia asta binevoitoare degeaba insistă, nu mai e nimic de făcut. Încă nu s-a găsit omul acela, și leacul acela care să-i ajute ei.

— Nu mă doare nimic, se pomeni spunînd.

— Așa-i la început, spuse gazda, îi numai cu amețeli.

— Dacă ar fi ce crezi dumneata...

— Dar ce să fie ?

— Nu știu, spuse ea, poate că nimeni nu știe.

Doctorul V., specialistul la care o trimiseseră cei de la policlinică, se rugase de ea : Nu vă amăriți ! Nu vă speriați. Încă nu ne dăm seama. Și chiar de s-ar adeveri unele presupuneri, încă mai există destule șanse... Doctorul era furios pe cei de la policlinică, prea puțin dibaci, care prin lipsa lor de dibăcie îi dăduseră de înțeles că totul e pierdut. Dar ce rost mai aveau mîngîierile și vorbele de-ncurajare ? se întreba ea. Iar la urma urmei, doctorii aceia nu se dovediseră chiar lipsiți de dibăcie : dacă te gîndești bine, ce altceva era să facă, decît să-i dea o recomandație către un specialist ? Către un specialist în boala aceea fără leac... Din clipa cînd se văzuse cu hîrtia de recomandație în mînă, începuse să se despartă de lume, încet și ușor, și pe nebăgate de seamă : mîine, sau într-o altă zi anume, cei care au știut-o, pe lîngă care a trecut, chiar și copiii nebunatici din vecini, și taxatorii de tramvai, poate că se vor întreba, cu oarecare nedumerire — dar unde e duduia aceea ? — cînd și unde a dispărut?! — a, da, s-a dus, vasăzică, n-o s-o mai întîlnim niciodată.

— Nu mă doare nimic, îi repetă gazdei, ridicîndu-se de pe pat. Camera se învîrti puțin, se răsturnă — și ea se mira că oglinda, și bibelourile, și cîte avea pe mesuță, pe dulap, acele obiecte de mai nimic, nu cad, nu se rostogolesc și nu se sparg. Apoi, ca la un semn, camera își reveni la poziția din totdeauna: parcă se fixă mai bine decît pînă atunci, și se lumină. Gazda ridicase storurile. Nu mă doare nimic, repetă, scoțînd din poșetă încă o sută de lei : Să-i dai doamnei Ionescu pentru lapte.

Singurul ei gînd era să-și plătească datoriile pînă la ultimul bănuț. Dar nu prea avea datorii, de gazdă scăpase, de doamna Ionescu scăpase, mai era o colegă de birou, de la care împrumutase ieri dimineață treizeci și șapte de lei, ca să-și cumpere un batic. Doamne, cum le-ai făcut pe toate numai de amăgire : ieri dimineață aflase că la un magazin oarecare, de la periferie, au sosit niște baticuri în zece culori, o splendoare, și că toate femeile aleargă să-și cumpere. Alergase și ea, în rînd cu celelalte, fiindcă ieri dimineață încă mai era ca toate celelalte, cu gîndul la baticuri, la mărunțișuri, la niște statistici pe care abia le descurcase, încă mai trăia. Și ar fi trăit așa cu gîndul la toate, fără spaime, fără dureri, pînă în ultima clipă, dacă n-ar fi fost hîrtia aceea de recomandație. Boala ei nu vine cu dureri, nu tulbură mintea, ci numai usucă și stinge.

Prin fereastra deschisă larg pătrunde o lumină sîngerie de asfințit. Obiectele tresar prin culoare, parcă se răsfață. Ea ridică de pe pat tabloul căzut și îl ține în bătaia luminii. Întretăierile de alb și negru se încheagă într-un chip ciudat, pe care numai ea îl descifrează. Asta a fost prima și singura ei încercare de autoportret. Avea, pe-atunci, unsprezece ani. De cîte ori privește tabloul, gazda îi spune : Așa-i, duduie Mona, că ăsta-i un copac ? Încă mai crede, ori îi place să creadă că tabloul înfățișează un copac desfrunzit, smuls din rădăcini, gata să se prăbușească. Așa-i duduie Mona că punctele astea seamănă cu niște ochi ?! Da, seamănă. Doi ochi de copil, care văd și nu pricep.

Dar lumina de asfințit se adună de prin colțuri, de pe obiecte și-ncet, încet se topește într-o masă de umbre. Obiectele se întunecă, se micșorează, parcă își pierd sufletul, și adorm. Iar ea nu se mai gîndește decît la cei treizeci și șapte de lei pe care îi datorează colegei ei de birou. Și caută mărunțiș în poșetă : cinci, zece, șaptesprezece, douăzeci și șapte, treizeci și șapte de lei.

4

După nici douăzeci de pași, se opri la marginea trotuarului, așteptînd să vină un taxi. Drumul pe jos, printre atîția oameni care se gîndeau la ei, la treburile lor (cum e și firesc, admise ea) ori nu se gîndeau la nimic, ci pur și simplu mergeau, mergeau — drumul acesta i-ar fi fost un chin. Ca niciodată, oamenii care treceau pe lîngă ea i se păreau calmi, înțelepți și binevoitori. Dacă ar cere ajutor cuiva, oricui, acela ar uita de toate și s-ar grăbi s-o ajute. Pînă cînd, aflînd ce i se cere, ar ridica neputincios din umeri.

— Dudula ar vrea să se plimbe ? o iscodi o voce de bărbat.

— Da, ar vrea, spuse ea, întorcîndu-se.

— Și n-are cu cine.

— N-are cu cine.

— Sărut mîna, se înclină bărbatul.

— Ce dorești, domnule ?!

— Mai nimic, să vă însoțesc la plimbare... Bărbatul se apropie un pas, își trecu palma peste față, ca și cînd ar fi vrut să destrame un văl, apoi izbucni în rîs : Duduie Mona, se poate una ca asta ? Ia mai uită-te odată la mine ! Doar nu m-oi fi schimbat în așa hal, încît... Mona !

Ea urcă repede în taxiul care oprise lîngă bordură. Văzînd-o cam speriată, șoferul întrebă :

— Era beat ?

— Cred că era.

— Ai dracului, ăștia, n-au moarte ! aprecie șoferul, mai degrabă amuzat de întîmplare, decît revoltat. Uite-așa, stau pe la colțuri, fac o propunere, și încă una, și încă, pînă iese ceva. Ori nu credeți ?

— Cred — dar ce-ți veni să mă-ntrebi ?

— Scuzați ! mormăi șoferul, sporind viteza.

— Ei, hai ! reveni ea, cu bunăvoință, poți să întrebi, însă domnul în cauză nu e din ăia care stau pe la colțuri.

— Da, da, scuzați.

Acum, după ce luase apărarea domnului în cauză, începu să se-ntrebe cine o fi. Un fost prieten, ori cunoscut apropiat nu putea să-i fie, pe ăștia îi ținea minte, și cît de mult s-ar fi schimbat, îi regăsea în înfățișarea lor din urmă cu ani. Domnul în cauză nu răspundea la nici un apel, ceea ce însemna că nu intervenise în nici o împrejurare din viața ei, fie cît de mărunță. Cine știe, poate că o cunoscuse cîndva, într-o excursie, ori la mare, pe plajă. În excursii, și pe plajă ea era Mona, iar ei — Ilie, Alecu, Gică, Mihai. Întotdeauna, la despărțire, își promiteau scrisori, cadouri și vizite. Ea ar fi vrut să scrie și nu îndrăznea — ei, pur și simplu uitau să-i scrie. Totuși, cîte unul o mai ținea minte și dacă i se întîmpla să dea ochii cu ea în cine știe ce împrejurare, în loc să-i spună : Eu sînt Ilie, ori Alecu, ori Mihai, ăla de la Predeal, ori de la Mamaia — se prefăcea că vreo s-o acosteze, și-abia într-un tîrziu exclama : Formidabil, să mă fi schimbat eu în așa hal, încît ?!... Domnul în cauză alergase cîțiva pași după taxi, o strigase, cine știe, poate că o fi având să-i spună ceva foarte important. Important, din punctul lui de vedere. Pentru ea nu mai există nimic important.

Coborî din taxi în fața unui bloc de unsprezece etaje, cu multe magazine la parter, cu florărie și cafenea. De la florăria de-aici cumpărase flori pentru colegele ei care se măritaseră. Trecu pe lîngă florărie, pe lîngă un magazin alimentar și se opri la magazinul de discuri. Era cu cîteva minute înainte de închidere. Înăuntru se înghesuiau, pe puțin, o sută de bărbați. Cei care nu reușiseră să ajungă la rînd se rugau de norocoși să le ia și lor ceva, un Mozart, un Claudio Villa, un Gică Petrescu, ce s-o nimeri. Îndată ce se vedeau cu discurile în mînă — cu ce se nimerise — o luau la fugă spre stația de autobuz. Ce sărbătoare o fi mîine ? se întrebă ea. Sfînta Paraschiva, sfînta Dumitra... Oricare ar fi fost, Paraschiva, ori Dumitra, ori Maria, pentru ea nu mai însemna nimic, ea era în afara sărbătorilor, ea mai avea răgaz să se plimbe, să se uite la vitrine, să-ntrebe și s-asculte cel mult pînă mîine dimineață. De plimbare nu se simțea în stare, vitrinele erau aceleași, de ieri și de-alaltăieri, să-ntrebe, nu mai știa ce să-ntrebe, să asculte — nu mai avea ce s-asculte. Mîine e Sfînta Maria, își aminti. În alți ani, pe vremea asta, eram în concediu la mare... Îi apăru în față o femeie între două vîrste cu un coș plin de jucării. Dintre toate, ei îi plăcu o scufiță roșie.

— Unde ați găsit scufița asta ?

— Ici-șa, la colț, indică femeia.

Era un magazin de jucării pe care ea nu-l băgase în seamă pînă acum, dar și aici se înghesuiau bărbați și femei, iar vînzătoarele anunțau că a trecut ora închiderii de șapte minute. Se rugă de-o vînzătoare să-i dea voie înăuntru și ceru o scufiță. Nu mai aveau scufițe, nici pisici, nici iepurași, nu mai aveau decît niște moși-martini galbeni cu funde albastre la gît.

— Încercați mîine dimineață, îi sugeră o vînzătoare.

— Da, da, o să-ncerc.

Și se gîndi : mîine dimineață ! Nimeni nu bănuiește că zilele ei sînt numărate — una, două, douăzeci. Înseamnă că mai are destulă putere ca să nu se trădeze. Pînă în ultima clipă, în afară de doctori, nimeni nu va pricepe nimic. Doamne, și nu simt nici o durere, nici măcar nu știu unde s-a cuibărît moartea. Mîine dimineață... Ce se va întîmpla mîine dimineață, ori poimîine, ori peste o lună, cînd ea nu va mai fi ? O altă femeie, de vîrsta ei, ori mai în vîrstă va veni aici să întrebe de scufițe roșii. Dacă va găsi, o să cumpere una pentru fetiță, ori chiar pentru ea, dacă nu, va spune : păcat... Și cine știe, poate că vînzătoarea își va aminti că, mai demult, într-o zi, spre seară, o altă femeie și-a dorit mult de tot o scufiță roșie, și fiindcă nu mai erau, a spus tot așa : păcat... De ce n-o mai fi trecut femeia aceea pe la magazin a doua, ori a treia zi, cînd au sosit scufițele ? Dar nu, e o amăgire, cum să-și mai aminteaască vînzătoarea tocmai de ea, cînd aici vin în fiecare zi sute de femei... Cum va fi mîine, poimîine fără ea ? Va fi așa cum a fost ieri, cum este azi fără alții, pe care ea nici nu-i știe. Dacă aș simți o durere cît de mică, poate că m-aș obișnui mai ușor cu gîndul morții.

Colega ei de birou tocmai se întorcea din oraș cu o sacoșă plină cu sticle de vin și cutii de conserve. Era o urîțică zvăpăiată, care toată ziua vorbea și se maimuțărea, cu convingerea că astfel o să pară tuturor mai simpatică. De cele mai multe ori izbutea.

— Ce bine că te văd ! spuse ea, apucînd-o pe Mona de braț. De ce n-ai venit azi la birou ? Au întrebat vreo șapte de tine, iar eu eram pur și simplu disperată, noroc că am dat de Alexandru. I-am spus, a fost de acord, mîine seară pe la opt vă aștept.

— Mîine e ziua ta, își aminti Mona.

— Vezi că uitaseși ?

— Uitasem.

— Vrei să-ți spun un secret ? se alintă colega. Și alții au uitat. Ce-mi rămînea de făcut, decît să le amintesc ? Și i-am luat pe toți la rînd. Ordin, mîine seară la opt vă aștept. Că nu-i tocmai politicos, admise ea, asta-i altă afacere. Dar e sigur că o să am musafiri de ziua mea.

— Ce cadou vrei să-ți aduc ? întrebă Mona.

— Ce s-o nimeri.

— Pînă una alta, mai spuse Mona, deschizînd poșeta, să m-achit de datorie, fiindcă nici mîine n-o să fiu la birou, iar tu, cu atîția invitați, ai nevoie de bani. Treizeci și șapte, nu ?

— Parcă așa... Ei hai, să urcăm.

— Nu mai am timp, se scuză Mona.

— Te vezi cu Alexandru ?

— Da, peste zece minute. Întîlnirea de peste zece minute era doar un pretext : atunci pe mîine seară, îi promise colegei. Dar nu se gîndea nici la vizita de mîine seară, nici la Alexandru, ci la domnul acela, domnul în cauză, care se mirase că ea nu-l mai recunoaște. Într-adevăr, în opt ani (căci în urmă cu opt ani îl cunoscuse) se schimbase cît alții în douăzeci : poate că această schimbare fusese determinată nu de trecerea anilor, ci de ceva neașteptat, de o prăbușire morală, ori ierarhică... Doamne, omul acesta încărunțit înainte de vreme, puhav, asudat și prăfuit, care o strigase : duduie Mona, duduie Mona — cu gîndul s-o întrebe ce mai face și cum se descurcă, ori să-i ceară iertare, omul acesta îi hotărîse soarta, dînd tuturor întrebărilor ei un singur răspuns : datoria mea, aici, este să despartgrîul de neghină... De unde ea înțelesese că în ochii acestui om nu este altceva decît un bob de neghină. Îl revăzu la catedră, distins și sever, cu alți doi distinși și severi de-a dreapta și de-a stînga. El nu punea întrebări, nu făcea observații, el numai asculta și tăcea. Și hotăra... În clipa cînd ea începuse să vorbească despre Gauguin, el scrisese ceva în dreptul numelui ei. Atunci îi hotărîse soarta. Două zile mai tîrziu, cînd se afișase rezultatul examenului de admitere, convins că din greșeală, și numai din greșeală a fost omisă de pe listă, îl căutase la cancelarie. Aici îi fusese dat să descopere alt om, binevoitor și glumeț și nădușit. Fără haină și cravată, cu cămașa descheiată pînă la brîu și mînecile suflecate, nu mai avea nimic din severul și enigmati-

Cu cai albi

cul șef de comisie: acum, după ce hotărîse soarta cîtorva sute de tineri care se perindaseră prin fața lui, după ce își făcuse datoria, se voia un bărbat simpatic, și atîta tot.

„Aș dori să știu cum se explică... îndrăznise ea.

Ce să se explice, duduie? Duduia — și mai cum?

Mona Petrescu.

A da... ați vorbit despre pictorul acela. Dar ce să se explice, duduie Mona?

Faptul că nu figurez pe listă.

Nici alții, vreo două sute, nu figurează.

În cazul meu, cred că s-a făcut o greșeală. Aveți să-mi reproșați ceva? De răspuns, am răspuns la toate întrebările, iar patru din tablourile pe care vi le-am prezentat miau fost reținute pentru o expoziție.

Știu, știu, zîmbise el. De altfel, unul din pictorii noștri de seamă chiar mi-a atras atenția să te am în vedere. Și în afară de asta, ești o duduie foarte simpatică... Dar, cît de simpatică și de talentată ai fi, trebuie să înțelegi că în condițiile noastre una e să faci pictură cum îți trece prin cap și alta e să intri la institut. Căci talentul dumitale nu ne folosește la nimic. Aș prerera să ai mai puțin talent și mai multă claritate în exprimare... Să știu precis cu cine ești și, mai ales, cu cine vei fi.

Aveți niște îndoieli pe care nu le pricep...

Păi, zîmbise el, înfundîndu-și mîinile în buzunare, ce-ar fi să facem o socoteală băbească? Dumneata te ocupi de pictură de la vîrsta de șapte ani, cel puțin așa ai declarat în niște hîrtii... Asta înseamnă că cineva ți-a creat condițiile materiale necesare. Vorbești engleza și franceza de la zece ani.

De la șase ani, îl corectase ea.

Mă rog, de la șase... Asta e încă o dovadă că ai avut condiții. Or, să judecăm drept: cîți au avut condițiile dumitale? Doi la sută, hai să fie cinci la sută. Datoria mea este să-mi îndrept privirea spre cei care abia acum se bucură de condiții, de condițiile create de noi, în spiritul nostru. Cum ar veni, datoria mea, aici, este să despart grîul de neghină".

El ar fi vrut să continuie discuția, poate chiar să-i propună o ieșire în oraș, prin locuri mai puțin umblate. Iar ea, trîntind ușa, se gîndise: măcar de-aș putea să plîng! Plînsul ei venea greu, și niciodată în momentele de prăbușire. O zi și-o noapte rătăcise pe străzi cu mintea tulburată de neînțelegere. Din această neînțelegere se născuse indiferența și lîncezeala, acea viață de pe o zi pe alta, din care nu se alesese nimic. Cele patru tablouri, reținute pentru expozițiile de un maestru entuziast, se rătăciseră pe undeva, printr-o magazie cu șobolani. Iar ea se apucase să învețe contabilitatea. Ca să cîștige un salariu.

5

Nimeri într-un autobuz cu niște băiețandri gălăgioși și bronzați, care se întorceau din vacanță, și în prezența lor se simți din alte vremuri, străină și rea. Nu le zise nimic doar din teama de a nu-i stîrni împotriva ei, mai ales că îi bănuia în căutare de victime. Atunci, parcă ghicindu-i gîndurile și teama, o bătrînică se grăbi să-i vină în ajutor: „Da' mai tacă-vă gura, că nu-i toată lumea a voastră, ce știți voi!" După cîteva glume, care să le îndulcească înfrîngerea, băiețandrii aceia bronzați și pestriți la vorbă amuțiră. „Acum sîntem între noi, între bătrîni, se gîndi ea, și dintre toți, eu sînt cea mai bătrînă. Și trebuie să mi se pară firesc, de îndată ce sorții s-au oprit asupra mea. Eu nu am douăzeci și șapte, ci șaptezeci, poate optzeci de ani, vîrsta la care oamenii se despart de lume. Dacă m-aș privi acum într-o oglindă, cu siguranță aș descoperi că am părul alb și ochii stinși. Dacă aș vorbi, glasul meu ar suna atît de slab, încît numai eu l-aș auzi. Nu, nu regret și nimeni să nu regrete: am trăit pînă la adînci bătrînețe..." Și astfel, îi veni gîndul că ultimul ei tablou pe care îl va schița în noaptea aceasta, trebuie să fie un autoportret: ea la șaptezeci de ani, înainte de a începe marea călătorie.

— Biletul, vă rog!

— Da, vi-l dau, tresări ea, și se apucă să scotocească în poșetă.

— Doamnă dragă, aveți bilet? întrebă controlorul.

— Da, cred că da.

— De unde să aibă, dacă n-a cumpărat? informă taxatoarea.

— Da, mi se pare că... se scuză ea.

— Ce ți se pare, doamnă dragă, ce ți se pare? o repezi controlorul. Ți se pare că ai de-a face cu niște fraieri... Unde-ai urcat?

— Cred că la...

— Asta-i a opta stație, mai informă taxatoarea.

— Vă rog să mă iertați, se grăbi ea, scoțînd o sută de lei din poșetă, asta mi se întîmplă pentru prima oară, dat fiind că... Dar avu tăria să se oprească la timp. Vă rog să rețineți amenda.

— Ia două bilete, și gata! spuse controlorul, cu oarecare dispreț pentru conștiinciozitatea ei tîrzie.

Cît plăti biletele, toți ochii se ațintiră asupra ei, într-o tăcere nedumerită, mai grea decît vorbele de ocară. Iar ea nu știu cum să se apere, nu schiță nici un gest, doar se gîndi că toți aceștia, care o privesc și tac vor avea într-o zi vîrsta ei, și tot așa, vor uita să-și cumpere bilet. Dacă ar ști ei cît de ușor se ajunge la vîrsta aceasta, cum trec anii într-o clipă, și cum se destramă totul, ca o dîră de fum! Cînd se apropie de ușa de coborîre, un băiețandru îi atrase atenția, respectuos, că și-a uitat poșeta pe o bancheta. Un altul se grăbi să-i întindă poșeta. Îndată ce ușa autobuzului se deschise și ea coborî, băiețandrul care îi întinsese poșeta își duse degetele în dreptul tîmplei și le svîcni de cîteva ori. Ceilalți de vîrsta lui rîseră, obosit.

Acum, ea înainta încet, cu oarecare teamă, ca în recunoaștere, pe o alee cu copaci tineri, de undeva, de la marginea orașului. Nu mai fusese niciodată pe-aici, și nici nu bănuia unde se află și nici nu o interesa. În jur nu erau case, ci numai grămezi de scînduri și cărămizi, vag luminate de becuri răzlețe. Și nu se auzeau pași, nici șoapte, băncile erau goale, dragostea nu-și căutase locul pe-aici. Ea se uită, pe rînd, la copacii înalți, care sprijineau cerul cu stele rare. Deodată, i se păru că în urma ei pășește o umbră, în pasul ei, în ritmul ei. Și se-ntoarse:

„Ce mai vrei?

Duduie Mona, oare să mă fi schimbat eu în așa măsură încît să nu mă recunoști? Ar fi prea de tot, cred că mai degrabă nu-ți face plăcere să stai de vorbă cu mine. Deși, eu ți-am spus de la început că ești o duduie simpatică. Ce-ai mai pictat de-atunci?

Nimic.

Ei, da, vezi dar eu țin minte tabloul dumitale... acela, cu tufe de liliac...

Era un autoportret.

Vai, duduie Mona, chiar așa mă iei? Doar m-am uitat la el o jumătate de oră: era o tufă de liliac, înainte de a înflori.

Eram eu.

Mă rog, de ce să mai discutăm în contradictoriu, dumneata trebuie să știi mai bine. Dealtfel, povestea asta cu arta, e povestea cu cocoșul roșu. Cel puțin, așa cred eu, care m-am și lăsat — ori nu știai nimic? Da, de cinci ani am revenit la meseria mea de matrițer. Măcar am o certitudine: cum îi matrița, așa lese piesa! Dumneata ce lucrezi?

Contabilitate.

Nici asta nu-i o meserie de lepădat, și asta are în ea ceva sigur: aduni, scazi, faci ce trebuie, pînă ajungi la un rezultat exact. Ori nu ești de acord cu mine?

Eu voiam să pictez.

Și de ce n-ai pictat? Doamne iartă-mă doar nu-i fi vrînd să spui că te-am oprit eu? Aveam eu puterea să te opresc? Eu n-am făcut altceva decît să exprim o părere. Dacă dumneata ai fi simțit acea chemare, despre care se vorbește atîta, nicio grijă că ai fi trecut peste toate părerile din lume. Doar nu-i fi vrînd să te am pe conștiință! Duduie Mona!

Poți să fii liniștit, absolut liniștit.

În ce sens?

Acum e prea tîrziu să te mai acuz pe dumneata. O să mă acuz pe mine. Și-o să iau totul de la capăt. Chiar astăzi am fost la consignația să-mi cumpăr un șevalet. Unul, pe care mi-l doream mai de mult. Dar se grăbise altcineva...

Din astea se mai găsesc.

Da, sigur. Poți să fii liniștit".

Umbra se scurse prin crăpăturile asfaltului. Ea se uită la ceas: era nouă și douăzeci de minute. Dacă ar rămîne aici, pe o bancă, pînă mîine dimineață la șapte cînd trebuie să se prezinte la spital? Aici, neștiută de nimeni, încercînd să uite și dorind să fie uitată. Dintre toți, numai Alexandru n-o s-o uite. Poate că la ora aceasta, neliniștit din pricină că ea nu i-a dat nici un semn, o caută acasă, dă telefoane pe la cunoștințe, se agită ca unul care simte că va pierde ceva... De Alexandru îi pare rău. Dar n-o să-i dea vole să intre în spital. Doamne, de s-ar nimeri să-l trimită uzina undeva, pentru un timp!

„Duduie Mona, degeaba mă judeci matale atît de aspru, căci repet: dacă aveai acea chemare, oho! — ajungeai departe! Astăzi, chiar dacă teai duce să mă reclami, cine să te mai ia în seamă? Și cine își mai aduce aminte de mine? Să fim serioși, dacă vrei să pictezi, pictezi, atîta știe oricine"... Pe trunchiul unui copac era fixat un aparat de telefon. Umbra se închegă în bufniță și se cocoță pe aparat. Nu dispăru de acolo decît în momentul cînd se auzi vocea lui Alexandru:

— Pe unde-mi umbli?

— Sînt undeva, nu știu unde.

— Cum nu știi?

— Pe cuvîntul meu! Undeva, pe la marginea orașului, pe o alee. Stai să-ți explic: am fost la Gina, și de la ea am luat un autobuz în direcția Floreasca. Ce autobuz trece pe acolo?

— Treizeci și nouă.

— Exact, și-am mers, am tot mers, pînă cînd m-am pomenit aici. Zău că habar n-am. Crezi că sînt departe, departe?

— Cred altceva: că tu glumești.

— Nu, nu, pe cuvîntul meu, și mi-e frică și mi-e frig. Te rog să iei un taxi și să vii repede.

— Mona, unde să viu, dacă nici tu nu știi?

— Vii pe linia autobuzului, pînă dai de o alee... în jur nu sînt case, numai grămezi de scînduri și de cărămizi. Te aștept aici pe o bancă.

— Mona, tu ai băut ceva?

— Nimic, aboslut nimic.

— Atunci, ți-e rău?

— Da, o să-ți explic, dar vino repede.

„Duduie Mona, voiam să-ți mai spun ceva... adică, să te rog de niște bani, pînă la chenzină, eu primesc chenzina pe ziua de șaptesprezece, azi e nouă, deci, nu mai e mult, și te rog să mă crezi că sînt om de cuvînt".

6

Cînd nu mai avu încotro, cînd îngrijorarea lui o copleși, ea se apucă să-i spună cum de patru zile aleargă pe la policlinici și laboratoare, iar doctorii, în loc să-i dea buletinul de analize, i-au dat o scrisoare de recomandație către un mare specialist. Azi la prînz a fost la acel specialist. la V. (care-i un om admirabil, care știe să liniștească, dar nu știe să vindece, fiindcă nimeni în lume nu știe), iar mîine dimineață, la șapte ,trebuie să se prezinte la spital... În timp ce îi relata toate acestea, o intriga faptul că el, atît de îngrijorat la început, cînd nu știuse despre ce e vorba, acum nici nu mai avea chef s-o asculte pînă la capăt. „Și tu chiar ai luat în serios povestea asta?" întrebă el, zîmbind. Apoi, îi cuprinse umerii, vrînd să o strîngă la piept. Ea se zbătu ca în fața unei primejdii: nu avea nevoie de zîmbete, nici de mîngîieri, nici de încurajări (la ce i-ar fi folosit încurajările?!), ci de înțelegere; dacă nici măcar omul acesta, dintre toți, cel mai apropiat, singurul și ultimul ei prieten, nu-i în stare s-o înțeleagă, atunci, ce pretenții să mai aibă de la alții? Atunci, nu mai are nici o pretenție. Atunci, nu mai are nimic de regretat...

— Am trecut și eu printr-o situație asemănătoare, spuse el.

— Asta se cheamă situație?

— Cum vrei să-i zici. așa se cheamă! Vorba-i că eram convins, absolut convins... îmi număram zilele... Vreo două săptămîni n-am făcut altceva decît să-mi iau rămas bun de la prieteni și cunoscuți. Pe toți i-am îmbrățișat, pe toți i-am iertat. Pe urmă, cînd mi-a ieșit prostia din cap, zău că mi-a părut rău: pe cîțiva n-ar fi trebuit să-i iert... Zici că ai fost la doctorul V?

— Am fost.

— Azi la prînz?

— Azi la prînz.

— V. e plecat la Londra, de vreo cinci, sau șase zile. Ai cumva ziarele de săptămîna asta? Luni sau marți a plecat... Și se întoarce abia pe la sfîrșitul lunii.

— Ce-i fi crezînd despre mine? se neliniști ea.

— Mona dragă, te-am rugat să-mi cauți ziarele.

— N-am nici un ziar.

— Atunci, dă-mi cartea de telefon.

„Azi la prînz... Da, azi la prînz am coborît din tramvaiul trei... Cred că era tramvaiul trei... Sau autobuzul treizeci și șapte... Stația era la douăzeci de pași de poarta institutului... Pe urmă, cînd a fost să intru... Da, am intrat, sigur am intrat". El se așeză lîngă ea, pe marginea patului, cu cartea de telefon pe genunchi: 11.21.01...

— Te rog să-i telefonezi lui V. la numărul ăsta, spuse el. E numărul lui de-acasă. Dacă nu-ți răspunde nimeni, o să ne interesăm la institut. Poftim! și el îi întinse receptorul: 11.21.01.

— Cu domnul profesor V., ceru ea.

— Încă n-ai format numărul 11.21.01.

— 11.21.01., repetă ea. Alo, cu domnul profesor V.

— Lipsește din țară, îi răspunse o voce de femeie.

— Da, da...

— Spune: mulțumesc! o îndemnă el.

— Mulțumesc.

— Mona, ia adună-ți gîndurile, și s-auzim, ce s-a întîmplat?

— Nu știu. Acum, nu mai știu nimic.

„Azi dimineață m-am sculat pe la șase, ori șase și un sfert. Ca în fiecare dimineață. Doamna Manolescu mi-a adus o cană cu lapte rece. Ca în fiecare dimineață. Afară era mult soare, totul era din soare, încît am avut impresia că soarele s-a materializat, luînd forme cunoscute, banale; zeci de case din soare, tramvai din soare, o stație de benzină din soare; cînd am tras perdeaua, soarele a pătruns în cameră și s-a furișat peste tot, printre haine, printre cărți și prin colțuri, încît mi s-a făcut frică: oare nu cumva stă la pîndă, vrînd să vadă ce fac, și-apoi să mă spună cuiva? Mai țin minte că am vrut să aprind spirtiera, și iar mi s-a făcut frică: dacă explodează soarele din cameră? Însă doamna Manolescu mi-a spus că soarele nu e gaz metan să explodeze. În timp ce ea aprindea spirtiera, eu am început să desenez o fată cu părul despletit, care alerga în întîmpinarea primei raze de soare. Sau, cel puțin, asta mi-a fost intenția. Dar nu aveam la îndemînă decît un creion obișnuit. creionul meu de contabilă și o foaie de caiet. Mi-era imposibil să ajung la efectele dorite... Vîrful creionului s-a rupt. Iar tabloul a rămas în mintea mea, alături de altele, și mi se pare cel mai reușit... Pe la șapte și jumătate, după ce am băut cafeaua pregătită de doamna Manolescu, am plecat de acasă, am plecat într-o direcție și am ajuns în alta, fiindcă mi s-a întîmplat ceva din cale-afară de curios: mergeam pe stradă și în loc să văd oameni și tramvaie, vedeam mereu tabloul meu cu fata despletită, alergînd spre soare. Cineva mi-a spus odată că aș avea obsesia soarelui și că asta ar fi ceva primejdios. Și mă-ntreb: de-aici atîtea chinuri? Eu am copilărit în cîmpie, la doi pași de soare. Întîi și-ntîi la noi venea soarele, iar mama spunea: ieșiți la soare,să prindeți puteri! În fiecare dimineață, eu și sora mea, și fratele ne rugam de soare să ne dea puteri. Și-abia după aceea soarele mergea mai departe, se strecura prin văi, urca pe dealuri și pe munți. Iar noi ne pusesem în gînd să luăm toată puterea soarelui pentru noi. În cîte o dimineață, după ce îi făceam tot felul de farmece, îl vedeam cum se stinge și se-ngroapă în cenușă"...

— Azi dimineață, spune ea, am trecut pe la consignația să-mi cumpăr șevaletul.

— Ți-am spus că o să ți-l cumpăr eu. Și? se agită el.

— Nimic, nu mai era.

— Îmi pare rău. Alaltăieri am fost ocupat, ieri am uitat.

— Și mie îmi pare rău, mai spuse ea. Țineam atît de mult să am acel șevalet, și nu altul! Acuma e tîrziu, mult prea tîrziu, din toate punctele de vedere, dar n-are nici o importanță, îți spun toate astea doar așa, fiindcă veni vorba. Ca să mai vorbim și noi ceva. Da, da, prima oară m-am gîndit la moarte — nu la moarte! ci la cum o să fie cînd o să mor — cînd aveam optsprezece ani, a doua zi după examenul de maturitate. Eram extenuată, deci totul era explicabil, altfel, n-am avut obsesia morții. Atunci mi-am zis că înainte de a muri o să fiu copleșită de multe, de foarte multe gînduri. Tot ce n-am gîndit o viață întreagă, o să gîndesc atunci. Și-o să transmit acele gînduri copiilor mei, îmi doream să am mulți copii. Și iată că n-am nici gînduri, nici copii, nu te am decît pe tine.

— Și nu l-ai rugat pe vînzător să-ți facă rost de alt șevalet? se interesă el. Poate că ți-ar găsi ceva pe plac. Dacă am timp, o să trec mîine pe-acolo.

— Nu, nu, nu-i nevoie, spuse ea. Povestea asta cu șevaletul ți-am spus-o doar așa ca să-ți explic de ce m-am dus la consignație. Dacă știam, dacă bănuiam ce-o să se-ntîmple pe urmă, dar de unde să fi știut?! În sala cu tablouri, mică și întunecoasă, și mirosind a șoricioaică era o singură vizitatoare, o țărancă în vîrstă, care auzise, probabil, că s-ar găsi acolo și icoane de închinat, și tare se mira că nu dă de ele. Iar tablourile erau agățate pe pereți, pînă în tavan, unul lîngă altul, ori pe jos, sprijinite de picioarele scaunelor. Cred că m-am uitat la toate vreun sfert de oră, tablouri întunecate, prăfuite, aparținînd unor nume de care n-am auzit niciodată. Poate că erau tablourile unor doamne amatoare de pictură: numai tablouri cu fructe, cu salamuri, cu farfurii, cuțite și furculițe — și ici, colo cîte unul cu bătrîni stînd pe banca din fața casei. Printre atîtea fructe, cuțite și furculițe era și o fată, care alerga pe cîmp, în soare, cu părul despletit. Ți-am spus? Mi se pare că nu: cred că am obsesia soarelui. O cunosc bine pe fata aceea care aleargă spre soare. Dar în primul moment nici nu mi-am dat seama că e tabloul meu. Eu aveam un asemenea tablou în minte, îl purtam cu mine de atîția ani, îl revedeam mereu, în zilele însorite, cum de ajunsese aici, printre vechituri? „De unde aveți tabloul ăsta?" „Ni l-a adus un domn, care tot îmi dă telefon", mi-a spus vînzătorul. „De cînd l-a adus?" „De vreo patru luni". „Și de-atunci stă aici?" „Stă, și-o să mai stea. Nici semnătură n-are. Cum să-l recomand?" Și dacă ar avea semnătură? mă întreb eu. Ce spune semnătura mea?

— Și unde-i tabloul? întrebă el.

— Acolo... Costă 128 lei. Întîi, m-am gîndit să-l cumpăr. Poate că, într-adevăr, fostul meu soț se află într-o cumplită criză financiară. Altfel, ce motiv ar avea să scoată la vînzare acel tablou, de care n-a vrut să se despartă atîta vreme? Dar cînd să m-apropii de tablou, și să-l desprind de celelalte, nu știu de ce, m-am speriat... Poate că m-a speriat întîlnirea cu fata aceea cu părul despletit, pe care o lăsasem în cîmpie, atîția ani. Am ieșit din magazin, și nici nu mai țin minte pe unde am mers, ca s-ajung la policlinică. Acolo a trebuit să stau la rînd, erau vreo cincisprezece înaintea mea, bărbați și femei, care așteptau rezultatul analizelor.

— Dă-mi scrisoarea de recomandație.

— Scrisoarea?

— Da, ziceai că ți-au dat o scrisoare...

— Da, mi-au dat, dar nu mai știu pe unde e, spuse ea, în timp ce scotocea în poșetă. Oare nu mi-a reținut-o profesorul? Cred că nu, fiindcă mi-a zis să mă prezint cu ea mîine dimineață la șapte... Da, e aici, poftim. Acum o țin în mînă, și nu mă mai arde. Nu mă impresionează, Doamne, și nu mă doare nimic, tu înțelegi că nu mă doare nimic? Acum aș vrea să lucrez, să stau toată noaptea și să lucrez.

— Vrei să-ți iei temperatura? întrebă el.

— Dar mă simt foarte bine, și mi-e foame. Ce-ar fi s-o rogi pe doamna Manolescu să ne-aducă ceva de mîncare?

Cît lipsi el, vreo cîteva minute, ea se apucă să deseneze cu creionul ei de contabilă, pe o foaie de caiet, acea scufită roșie pe care și-o dorise atît. Era un obicei mai vechi, din copilărie, de a-și desena toate obiectele pe care și le dorea, și pe care, din multe pricini, nu reușea să le obțină. Acasă, în cîmpie, s-or fi păstrînd pe undeva desenele acelea, poate că le-a adunat maică-sa și le-a pus într-un loc ferit.

— Asta-i tot ce-am obținut, spuse el.

Pe o tavă de argint, doamna Manolescu le trimisese cîteva felii de pîine, un borcan cu dulceață, unt, niște șuncă și două căni cu ceai. Ea își făcu un sandviș cu șuncă și unt, pe urmă își aduse aminte că trebuie să-i facă și lui. El mînca mult, ca unul care lucra mult, și nu se alese cu nimic din sandvișurile acelea. Dulceața de vișine nu-i plăcea. Cît despre ceai, nu bea ceai decît iarna, dar și atunci, doar cînd era răcit. Zise că ar trebui să meargă la un restaurant, și să mănînce ca lumea. Ori la bar, unde se și dansează. Iar ea îi spuse: „De ce nu vrei să înțelegi că n-am nevoie de mîngîieri... Nici să mi-abați atenția... Nici să te porți cu mine cum te-ai purta cu un copil prost. Sînt pregătită pentru orice. Știu — dacă nu mîine, atunci poimîine, ori peste o săptămînă, peste o lună. Doamne, și nu mă doare nimic, dacă aș fi acum în cîmpie, și-ar fi dimineață, să-ntind mîinile spre soare și să prind puteri..."

El despături scrisoarea de recomandație:

— Și ce ți s-a mai întîmplat azi? întrebă.

— Ce ți-am spus.

— Altceva, insistă el. Vreau să știu: ce ți s-a întîmplat atît de grav, încît să uiți cum te cheamă? Aici scrie Mariana Petrescu, funcționară la Oficiul poștal...

Ea îi smulse hîrtia din mînă. Dar pe urmă, cînd citi, cînd se convinse că e vorba de altă femeie, nu avu nici o reacție deosebită, ori nu se observă pe fața ei. „Erau multe femei acolo, se gîndi. Care dintre ele o fi fost Mariana? Cred că nici una. Ea o fi venit mai tîrziu... Tînără? Bătrînă? Ar trebui s-o caut mîine dimineață la oficiul poștal. Dar cum să-i spun că va trebui să moară ea în locul meu? Ca să renasc eu?" Împături hîrtia și o puse în poșetă.

— El îmi spunea Mariana. În doi ani de căsnicie n-am reușit să-l conving să-mi spună măcar odată pe numele meu. El nu avea nevoie de Mona, de cea care eram eu, ci de Mariana. Nu mi-a spus cine era Mariana, dacă existase în realitate, sau numai în închipuirea lui. În doi ani, m-am obișnuit cu numele ăsta. Și astăzi, cînd aud pe cineva strigînd: Mariana, Mariana! răspund. Ce mai știi despre el?

— Nimic, absolut nimic.

— Vrei să ieșim?

— Da, aș zice să mergem la un restaurant.

— O, am uitat să-ți spun de cal! zise ea, lăsîndu-se în brațele lui, în grija lui. După ce ți-am telefonat de acolo, de unde eram — unde zici că eram? aproape de Șoseaua Nordului? — după ce ți-am telefonat, a trecut pe acolo un cal... Da, un cal alb, alb cum erau caii noștri de cîmpie. Nu știu de unde scăpase. Și unde se ducea, în trap mărunt, trap-trap, trap-trap.. Pînă cînd a simțit pași în urmă. Venea un copilandru în urma lui. Atunci a nechezat odată scurt, s-a ridicat în două picioare și a zvîcnit într-un galop nebun! Îl vedeam cum taie noaptea, alb, alb. Ce înseamnă cînd visezi cai albi?

El nu era decît un om cumsecade și un inginer bun, extrem de solicitat; nu prea reușea să se țină în pas cu imaginația ei. Acum, ar fi vrut să iasă la un restaurant, unde-i lume multă, unde se mănîncă bine și se dansează. „Ea încă nu și-a revenit din teama aceea. Încă nu realizează că e vorba despre altcineva... Ar trebui să mergem undeva, la munte, la aer curat, la înviorare, măcar pentru cîteva zile, cît să iasă arșița din nou. A fost lungă vara, ne-a ars tălpile și ne-a îmbătat cu soare."

— O să vii cu mine mîine dimineață!

— Unde să viu?

— Acolo... singură nu mă duc.

— Bine, o să viu.

— Atunci, eu mă culc.

Și adormi în brațele lui.

Desene de RADU GEORGESCU

● DAN DEȘLIU

CINCI CÎNTECE NOCTURNE

I

Noaptea demult nu mai tresar
cutremurat de albastre vedenii
fără nume și chip. Tot mai rar
nălucește mirai de pojar
în beznă, ca focul Gheenei.

Peste zi, de asemenea, nu
mai mă-nfioară a pierzare
vreun heruvim care bătu
din aripi și se petrecu
uitînd văzduhul pe trotuare.

Scrutez în urmă nopți și zile,
pe unde săgetară, parcă,
superbe, suple, juvenile,
aceste aripi — astăzi inutile,
căci vîntul nu le mai încearcă.

II

Acolo, în oglinzile din vis,
unde cele știute se dau peste cap
cu-o ușurință înspăimîntătoare,
pierzînd orice urmă de gravitate,
și neștiutul de noi și de nimeni
duh al dorințelor și-al presimțirilor
își face mendrele, confundînd
tot ce nu se poate
cu tot ce se poate,
pe odinioară
cu acum și nicicînd,
într-o magnifică harababură,
acolo, uneori,
la foarte mari
intervale de abur, se-ntîmplă
să trecem alături noi doi,
făptura unor umbre întîlnite,
acolo, în oglinzile din vis.

III

Toate sînt altfel în lună:
plopi de zinc,
ziduri șovăitoare,
ciudate automobile
de-o nedefinită culoare,
un fel de argintiu șuierător
sau, pur și simplu, fără culoare,
numai cu ropot moale,
de năluci,
undeva, cam departe,
și-o pasăre ce cheamă prin somn
duhuri de clopote sparte...
Toate sînt ele și altele
sub lumina șoimană,
sub luna bătînd ametită
pe trupul tău
de coajă de castană...
Toate plutesc spre zorli de zi
ca într-o ceață de melancolie.
Soarele cînd va veni,
toate n-or să mai fie.

IV

Ce se-ntîmplă, mă-ntreb, cu acele
umbre pururi nedeslușite,
cioburi de soare și stele,
doruri nici sie-și mărturisite?

Ele-ncearcă să dea
cîte-o veste fugară,
precum, în albastre amiezi,
Craiul Apelor dă să răsară
din unde,
și piere, înainte să-l vezi.

În adîncuri se-adună,
treptat și tăcut,
toate cele fără ființă,
frumusețí care nu s-au născut,
farmece peste putință.

În taina sufletului, tăcut și treptat,
se duc să moară visuri tînjitoare...
Uneori, un luceafăr uitat
cade-ntre ele și se face floare.

V

Prin împlinire pierdem totdeauna
ceva din minunea posibilă.
Așa se-ntîmplă cu un vis povestit,
sau cu un poem, așternut pe hîrtie
(despre iubire, ce să mai vorbim!)
sau cu o călătorie, pe care
ai făcut-o de sute de ori,
însă numai în gînd,
și deodată începe — și totul
e dureros de altminteri,
sau cu întoarcerea triumfală
dintr-o fantastică expediție,
să zicem, din lună,
sau din fundul oceanului...
Nimeni, încă,
nu s-a-ntors de pe-acolo,
fiindcă nici n-a plecat,
dar, firește,
o să vină și asta,
și-atunci
veți vedea că toate sînt altfel
decît vi le imaginați,
adică, bucuria
și spaimele și neînțeleasa
nostalgie a primejdiei,
și inutilitatea ovațiilor,
mai ales după
superba tăcere,
și zîmbetul femeii pe care
ai visat-o atît de intens
și-acum e aici, lîngă tine,
mult mai departe decît în lună
sau în fundul oceanului...
Poate așa și trebuie să fie,
poate că visul întrupat întocmai
ne-ar face fericiți din cale-afară,
dînd peste cap eterna-nțelepciune
din firea lucrurilor,
care spune
că datorită umbrei
lumina-i mai clară,
și dragostea-i atît de dulce
cîteodată —
pentru că îndeobște-i amară
și toamna-i tot un fel de primăvară,
și cea mai frumoasă parte a duminicii
e simbătă seară.

OAMENI ȘI PROBLEME (II)

Teatrul lui Gille le Niais
(după o gravură de Abraham Bosse din secolul XVII)

PROLOG ASUPRA TEATRULUI

● de HORIA LOVINESCU și ION BIBERI ●

— ION BIBERI ...Bănuiesc că amintirea **Prologului** din **Faust** vă va fi ispitit adesea de a închipui o confruntare de principii între un director actual de teatru, un autor și un actor. Ce plină de tîlc, pentru rostul teatrului, așa cum este înțeles în prezent, ar fi această fantezie, în același timp poetică și programatică, și cît ar fi, poate, de diferită, prin spirit și călăuzire, de gîndurile lui Goethe !

Este ceea ce vă propun astăzi, dar nu sub forma unei închipuiri poetice. O profesie de credință personală, cuprinzînd implicit și orientarea de principiu a tuturor oamenilor de teatru actuali, ar putea avea, desigur, aceeași semnificație. Se va înlocui, însă, metafora și imaginea, expresia simbolică a gîndului, cu formularea răspicată a unei poziții. Beneficiul pentru cei ce vă vor citi va fi neîndoios : s-ar suprima putința răstălmăcirilor.

Vă propun, cu alte cuvinte, un dialog asupra locului teatrului în societatea actuală, așa cum este înțeles de un dramaturg, care și-a statornicit o poziție bine determinată în viața culturală a țării sale și în orientarea generală a timpului nostru.

Am putea fixa, de la început, datele generale ale discuției, orientînd-o după planurile paralele ale unor perspective oarecum simetrice : între înțelegerea actuală a misiunii teatrului, în comparație cu evoluția acestei arte, în trecut ; între ceea ce este și ceea ce ar trebui să fie o piesă, sau un spectacol ; între ceea ce este și ar trebui să fie teatrul românesc actual, înțeles în întregul lui, creație dramatică, reprezentație, rol social.

Socotesc că însemnătatea sau mulțimea problemelor pe care le-am putea dezbate nu trebuie să ne sfiască : putem compensa vastitudinea prin claritate și concentrare. V-aș propune, pentru comoditatea expunerii, o împărțire a dipticului : dacă nu vedeți vreun inconvenient, aș reprezenta în dezbaterea trecutul, rezervîndu-vă limpezirea orientărilor, în actualitate. Delimitarea nu ar presupune, firește, o interdicție de întrepătrundere a zonelor...

— HORIA LOVINESCU : Premisele conversației noastre, așa cum le-ați formulat, sînt ispititoare pentru doi oameni care au, aproape sub formă de viciu, gustul divagațiilor pe marginea ideilor. Conversația va fi, fără îndoială, agreabilă pentru noi doi, dar nu știu cît de mulțumitoare pentru cititori. Gravitatea preambulului sperie oarecum scepticismul meu din ce în ce mai pronunțat cu privire la importanța reală a discuțiilor teoretice, în practica artelor. De cele mai multe ori ele se justifică după apariția și impunerea faptului artistic.

Cît despre clarificarea prezentului în lumina trecutului, sau prin raportare la trecut, întreprinderea nu este lipsită de riscuri. Știm foarte bine că o formă de cultură — în speță teatrul — poate să păstreze o unitate aparentă în ciuda schimbărilor de substanță. Dar importantă efectiv, e substanța. Nu riscăm oare stabilind analogii între teatrul grec sau misterul medieval și teatrul modern să ne rătăcim pe o pistă falsă, creatoare de iluzii și confuzii?

PRIVILEGIUL LUI JANUS

— I. B. : Trecutul exercită adesea o acțiune constrîngătoare asupra configurației prezentului ; obîrșia unei arte sau a unei instituții sociale luminează semnificația formelor de viață actuale. Fără îndoială, între originea teatrului grec, izvorît din riturile dionisiace, și teatrul actual, apropierea se face cu greu. Rămîne însă faptul esențial : teatrul, expresie a unui fenomen de mulțime. Spre deosebire de alte arte, în care confruntarea omului cu o operă, cu realitatea, sau cu sine însuși, are loc în momente de contemplație singulară, teatrul smulge pe om din izolarea lui și-l contopește cu mulțimea, într-o comuniune de sentimente, fie acestea religioase, de sărbătoare rituală, de participare la o mascaradă, la un miracol închipuit, la o ficțiune, la o solemnitate, sau la un simplu spectacol. Omul nu-și mai aparține. Este cuprins într-un vîrtej de entuziasm, trăiește un delir colectiv, care-i absoarbe personalitatea individuală. Aici va trebui să vedem, desigur, semnificația hotărîtoare, de posibilitate a transformării vieții sociale și a omului, prin spectacolul teatral. În teatru, omul nu mai trăiește pe două planuri distincte : al iluziei și al cotidianului. Acesta din urmă dispare. Punîndu-și o mască, actorul devine un personaj simbolic : contemplîndu-l și luînd parte, în epoca originilor, chiar și prin participare corporală la o acțiune închipuită, la o ceremonie, spectatorul se contopește cu o mișcare de suflet colectivă. Reținerile subiective cad. Omul trăiește într-o ficțiune **ca și cum** ar fi erou sau zeu, **ca și cum** faptele reprezentate pe scenă ar fi adevărate. Exaltarea și iluzionarea transformă stări trăite în timpul participării la viața mulțimii, dîndu-le durată, prelungiri în viața de toate zilele. Astfel, spectacolul teatral nu înfățișează numai o transfigurare de moment, ci statornicește o deprindere, o structură mentală, pregătind un fel de a fi.

Acesta pare a fi fost rostul adînc, al ceremonialului dionisiac, exaltat prin ditirambi, sau a spectacolului teatral, inițiat de Thespis și continuat de marii tragedieni greci.

Vă voi întreba așadar : care este sentimentul dv. în privința rolului teatrului în societatea actuală ? E comparabil, prin intensitatea sentimentelor evocate, prin aderența participării mulțimilor la spectacol și prin influența lui asupra vieții sociale, cu rolul jucat de teatru, în vremile obîrșiei lui ? Sau, dacă o paralelă apropiată între cele două teatre nu poate fi făcută — datorită diferențelor vieții sociale, sau a psihologiei individuale a celor două epoci — credeți că ar fi îndreptățită o năzuință a oamenilor de teatru de astăzi de a reîncerca să redobîndească, pentru spectacol, un prestigiu știrbit ?

— H. L. : Vreau să cred, pentru că e cu neputință să ne mișcăm într-un univers logic fără o sumă de convingeri, chiar false, că ceea ce ne închipuim noi despre teatru la obîrșiile lui e adevărat. S-ar putea într-adevăr ca spectacolul teatral să nu fi înfățișat așa cum spuneți numai o transfigurare de moment, ci să fi statornicit o deprindere, o structură mentală, pregătind un fel de a fi. Dar această virtute a teatrului — dacă a existat — era legată fără îndoială de caracterul lui de ceremonial, caracter păstrat azi doar sub formă de superstiție — în sensul etimologic al cuvîntului — în îmbrăcămintea mai aleasă, mai solemnă, a spectatorului. Invazia puloverului și a gulerului fără cravată amenință și această ultimă rămășiță de respect și convenție dintre public și actul teatral.

Mai este necesar să adaug că nu cred că se poate stabili vreo comparație între participarea calitativă a mulțimilor la spectacolul teatral de odinioară și acum? (e probabil că rolul fotbalului în societatea modernă are mai multă contingență cu rolul jucat altădată de teatru). Cu o intuiție genială Lenin spune cîndva despre teatru că e singura formă de artă capabilă să înlocuiască religia. Dar aceasta este o **tează**. Teatrul modern, în ciuda eforturilor remarcabile făcute în acest sens, n-a izbutit s-o traducă în practică. Însă, pentru adevărații oameni de teatru regăsirea eficacității lui originare, sau presupus originare, rămîne suprema năzuință,

TEATRUL, CUVÎNT MAGIC

— I. B. : Am ajuns la o încheiere comună : rolul esențial, cel puțin ca orientare ideală, jucat de teatru în societatea modernă. Bănuiesc că vom împărtăși, poate cu divergențe de însemnătate secundară, un punct pe care îl socotesc de asemenea cardinal, în discuția noastră : cu toată diferența de condiții, definind teatrul trecutului de teatrul actual, un fapt rămîne constant, privind însăși arta teatrului și mijlocul lui de a se impune conștiințelor. Acest fapt, spre deosebire de celelalte arte care folosesc vehiculul Cuvîntului, ca simbol expresiv al gîndului și simțirii umane, este că în teatru cuvîntul nu apare izolat, osificat printr-o simplă imagine grafică, — ca în poezie sau roman —, ci apare vivifiat și **potențializat,** printr-o întreagă tehnică artistică : Cuvîntul e rostit, cu toată rotunjimea lui sonoră și sugestivă, de către un actor ; el este plasticizat prin gesturile, atitudinea, mimica vocală și fizionomică a aceluiași meșter ; el capătă relief, culoare, perspectivă, adîncime, substanță, prin integrarea lui, nu numai într-o acțiune, dar și într-un decor, într-o ambianță de forme, de lumini și culori, uneori de cîntec și dans, amintind unitatea primordială a tuturor artelor, în care dănțuirea, muzica și poezia înfățișau aceeași deschidere spirituală a omului către lume.

Nu credeți că prin această supremă calitate, uneori latentă, alteori bine precizată, a teatrului contemporan (mă gîndesc, mai cu deosebire, la anumite piese puse, cîndva, în scenă, de Gaston Baty...) spectacolul actual întîlnește teatrul de totdeauna ?

— H. L. : De mult timp am dobîndit convingerea — supusă subiectivismului, ca multe convingeri — că teatrul literar întemeiat exclusiv pe replică și pe trăirea ei, chiar genială, reprezintă o abatere de la legile teatrului. După mine, textul e doar pretextul generator al spectacolului care reprezintă adevărata operă teatrală. Nu mai cred decît în teatrul susceptibil să-mi evoce, o dată cu extremele sufletului uman, și raporturile omului cu universul. Ori — dacă la început e cuvîntul — această sugestie a ambianței cosmice nu se poate obține decît cu ajutorul artelor complementare, într-un efort de sinteză, de care s-ar părea că spiritul analitic modern ne îndepărtează. Spun : s-ar părea, căci în ciuda aparențelor și logicii, Brecht, Ionescu sau Beckett, pentru a nu vorbi de formele vivace încă ale teatrului tradițional ca acel japonez sau chinez, ne dovedesc că aspirația spre sinteză e foarte vie.

TEATRUL, GEST SIMBOLIC

— I. B. : Voi face acum o retractare : bănuiam, formulînd cele cîteva principii de mai sus, că am ajuns la datele centrale, ireductibile, ale artei teatrale. Îmi dau acum seama că am simplificat neîngăduit un fapt care este mult mai bogat în tîlcuri. Voi adăuga noțiunii de teatru încă o „notă", căreia îi atribui o însemnătate, poate egală celorlalte : este faptul că structura complexă a unei opere teatrale și a unui spectacol, considerate în întregimea lor — poezie și tehnică, artă și mașină, realitate și ficțiune, mască și adevăr, care sînt tot atîtea realități intim sudate — este subordonată unui sens simbolic. În alte cuvinte, cred că, aidoma tuturor realităților adînci ale vieții umane, **teatrul este simbol,** alături de Cuvînt, de semn, de metaforă, de mit, de noțiune logică, de grafie, verbală sau matematică. Trăim, noi oamenii, cum spunea poetul, într-o pădure de simboluri care ne populează cu prezențe universul mental ; aceste prezențe ne întovărășesc întreaga viață, furișînd înspre noi „priviri familiare".

O piesă de teatru are, prin definiție, o semnificație simbolică dar, spre deosebire de alte simboluri, care pot avea un caracter static, teatrul este acțiune, este **gest** (dau, firește, cuvîntului, sensul lui etimologic depărtat, folosit de Cicero, Horatius sau Cornelius Nepos).

Teatrul, **gest simbolic,** își vădește puterea de sugestie și tîlc, de la Eschil, la Eugen Ionescu. Pretutindeni și totdeauna, se desprinde din țesătura faptelor, simbolul strivitor al unei semnificații universale. Semnificația este însă în legătură cu spiritul epocilor. Supunerea omului la Destin, din tragedia greacă, de pildă, nu mai este sensul acceptat de orientarea particulară a vremii noastre. Aș vrea să vă întreb :

Care socotiți că ar putea fi — în cazul că-mi acceptați înțelegerea pe care o am asupra teatrului — lumea de simboluri sau principiile care însuflețesc, dînd adîncime și iradiere teatrului actual — și mai cu deosebire, a teatrului din țările socialiste. Mă refer, în același timp, la orientarea artei în general, și a teatrului îndeosebi din țara noastră, în clipa de față, cînd ne aflăm cu toții, sub călăuzirea, deschizătoare de drumuri, a dezbaterilor hotărîtoare ale ultimului Congres al Partidului Comunist Român ?

— H. L. : Îmi place foarte mult formula : teatrul, gest simbolic. Pentru cei ce știu ce înseamnă, realmente, simbolul — de neconfundat cu alegoria, parabola etc — precum și frumusețea bărbătească a cuvîntului **gest,** definiția e captivantă.

Care e lumea de simboluri deschisă teatrului modern ? Impresia mea e că azi, mai mult decît oricînd, autorii, oamenii de teatru și publicul caută cu sete și deseori rătăcind — s-o descopere. Cred că ideea, nedefinită complet, dar sigur generoasă și substanțială a umanismului socialist, e capabilă să dea naștere unor asemenea simboluri active, care nu se pot ivi decît într-o civilizație susceptibilă de a naște mituri (e inutil să adaug că dau termenului o accepțiune lipsită de orice nuanță mistică).

În fapt, răspunsul meu își află o corespondență imediată și necesară în dezbaterile celui de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român. Fără îndoială, răspunsul meu nu este improvizat, întrucît principiile ca și discuțiile Congresului nu reprezintă decît punctul de ajungere a unei atitudini, care este specifică umanismului socialist ; principiul, subliniat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, al originalității artistice a fiecărui creator, urmărind ca opera sa : „să-și găsească drum spre inima și mintea poporului". Acest principiu general este deopotrivă esențial și în arta teatrală.

TEATRUL, EXPRESIE A OMULUI, CA ATARE

— I. B. : Înțeleg, cu cît discuția înaintează, că încercările noastre de cuprindere a teatrului dezvăluie, — în ce măsură, rămîne de văzut — numai aspecte parțiale, ale acestei arte. Permiteți-mi să mai adaug cîteva reflecții : o piesă de teatru, pentru a domina o mulțime, trebuie să exprime sentimente puternice și simboluri cuprinzătoare. Teatrul se adresează elementarului, primordialului din om ; se adresează, în același timp, omului, în întregul său de viață. Cu alte cuvinte : nimic din ce e omenesc nu-i este străin. Sentiment al tragicului și exaltare pasională, râs și cîntec, gravitate și umor, gînd logic și muzică, durere și bucurie. Așadar, după locuri, epoci, mulțimi și împrejurări, teatrul exprimă viața umană în varietatea ei nesfîrșită de forme — dar cu intensitate, concentrare și exagerare. Este o proiectare a vieții, pe un portativ depășind dimensiunile omenești ; totul în teatru trebuie să depășească măsura comună, cotidianul. Teatrul ajunge la tipic ; simplifică tumultul vieții, dar îi mărește proporțiile, prelungindu-i ecourile ; transformă un om într-un erou și conflictele dintre suflete, într-o gigantomachie.

Teatrul se afirmă numai prin acceptarea totală a omenescului, ridicat însă la generalizare și potențat ; este o artă care nu exclude decît mediocritatea, insemnificativul și lipsa de substanță. Numai astfel vom putea explica amintirile cutremurătoare pe care le avem, fiecare din noi, a spectacolelor teatrale, pe care le-am lăsat cu ani în urmă și care ne luminează încă existența.

Această formulare generală, mărturisesc foarte comodă, în ceea ce mă privește, va comporta, pentru dv. o precizare, cu referințe la timpul de față : teatrul, expresie generală a omului are, totuși, o fizionomie proprie, după fiecare epocă. Vasta umanitate se limitează la cîteva note caracteristice. Care credeți că sînt aceste dominante ale teatrului vremii noastre, unică în istorie prin ritm, mentalitate și orientări ? Credeți că la o epocă revoluționară trebuie să răspundă o artă teatrală revoluționară ? Este această artă, în prezent, înfăptuită ? Și, dacă acest teatru nu este încă definit, în ce direcție, socotiți, că va trebui să se orienteze dramaturgii, spre a răsfrînge, cît mai credincios, spiritul timpului, pregătind, în aceeași vreme, formarea unei noi mentalități sociale, — această acțiune de transformare a sufletului uman fiind, în fapt, misiunea de totdeauna a teatrului ?

—H. L. : Dv. dați artei teatrale o interpretare care îmi convine. Și eu cred că teatrul trebuie să depășească măsura comună, cotidianul, întîmplătorul. Trebuie să precizăm însă că pot exista și alte viziuni asupra teatrului, mai imediate și directe, în care faptul de viață și psihologia curentă alcătuiesc însăși substanța operei dramatice și teatrale. Fără a-mi aroga dreptul, ceea ce ar fi ridicul, de a contesta valabilitatea acestor concepții socotesc, totuși, că epoca noastră, cu trăsături structural noi față de cele precedente (o mare revoluție socială, o alta științifică, comunicări imediate prin sunet și imagine între toate punctele globului, întrepătrunderea culturilor, matematizarea realității, dilatarea lumii concrete, interdependența fenomenelor celor mai îndepărtate și contradictorii etc., etc.), pare a necesita un teatru de amplitudine și, totodată, de simplificare, aproape, — aș îndrăzni să spun — un teatru de semne, adresat cu precădere intelectului. Dar orice previziuni asupra viitorului teatrului sînt, în egală măsură, temerare și absurde.

TEATRUL, ARTA MILITANTĂ

— I. B. : Ca orice altă artă teatrul poate fi un mijloc de cunoaștere a realității, sau de efort de transformare a lumii, atunci cînd nu întrunește, în aceeași operă, ambele călăuziri Dar, spre deosebire de alte arte, **teatrul este luptă, prin definiție,** căci reprezintă opoziția dintre un erou și restul lumii, fie că acest din urmă termen este reprezentat prin destin, prin societate, prin prejudecăți gregare. sau prin eroul însuși, dedublat prin neliniști și sfîșieri interioare. Fiecare din epocile istorice a inspirat eroului central al operelor teatrale un elan interior, în opoziție cu o realitate exterioară, în fața căreia eroul se definește pe sine, de care e lovit, sau pe care înțelege să o lovească — pentru a se afirma, sau pentru a striga lumii un ideal și un adevăr. Pe cît înțeleg, teatrul actual nu se depărtează de această structură generală, care-i comandă specificul și care-i explică influența asupra vieții sociale.

— H. L. : Socialismul se afirmă prin lupta înverșunată cu formele vechi, îmbătrînite, de existență, gîndire și simțire și e firesc, deci, ca teatrul nostru să fie, prin excelență, o artă militantă.

Cred că cel mai sigur criteriu de discriminare între ceea ce reprezintă opera de teatru socialistă și pseudo-opera socialistă, stă în amploarea, violența și precizia în atac a modului nostru de gîndire, împotriva modurilor de gîndire condamnate de istorie. Bătălia aceasta nu se dă însă pe planuri secundare, ci în adîncime. Trebuie să facem odată diferența netă între fabula educativă, între istorioara didactică sau distractivă, lipsită de eficacitate și influență reală asupra publicului și între opera — pe care dorim cu toții să o vedem apărînd — susceptibilă să tulbure, în profunzime, cîmpul mental și sentimental al publicului, făcîndu-l să întrevadă mari adevăruri de existență și nu mici evidențe curente.

IDEAL ȘI ÎNFĂPTUIRE

— I. B. : Un meșter lucrează la o operă, dar are în gînd, în fiecare clipă, un model ideal, care-i călăuzește simțirea, gîndul și mîna. La urmă, cînd opera este gata, compară înfăptuirea din față cu modelul din gînd. Le cumpănește îndelung ; uneori, modifică, adaugă, simplifică ; adesea, își sfîșie pînza pictată, rupe hîrtia însemnată cu strofe sau, asemeni meșterului închipuit de Tudor Arghezi într-un poem, ridică, nemulțumit, ciocanul asupra fecioarei dăltuite în marmură, care se apără — sărind de pe soclu și luînd-o razna, goală, peste cîmpuri...

Astfel compară, la rîndul lui, dramaturgul, opera săvîrșită cu idealul urmărit. A reușit, oare, să ajungă la acea plăsmuire, rod al spontaneității, dar și de simetrie a tehnicii, care-i va îngădui să domine și să transforme pe spectatorul chemat să-i urmărească viziunea ?

Odată cu el, ne întrebăm și noi : cum este în prezent și cum va trebui să fie gîndită și reprezentată o piesă de teatru pentru a putea răspunde spiritului timpului de față ?

Ne aflăm în pragul erei atomice, a cuceririi universului prin zbor astral. Se schimbă fața lumii. Va trebui să se primenească, să se adîncească, spiritul uman. Recunoscînd rolul teatrului în această nevoie de elevație și depășire, ne putem întreba : ține producția teatrală a lumii de azi pasul acestui elan ?

— H.L. : Nu !

SCENA ROMÂNEASCĂ

— I. B. : Cu ani în urmă, Eugen Lovinescu renunțase să-și întregească **Istoria literaturii române contemporane** cu al cincilea volum, ce urma să fie consacrat **Evoluției poeziei dramatice.** Nu vom stărui asupra pricinilor. Dar un bilanț al noii generații de dramaturgi români va fi, poate, obligatoriu, pentru dv., presupunînd deopotrivă arătarea drumului parcurs de dramaturgia noastră în ultimii douăzeci de ani, cît și principiile călăuzitoare, în viitor : este, în discuție, locul ocupat de teatru în evoluția societății și culturii românești.

— H. L. : Bilanțul e limpede, pozitiv, incontestabil : avem azi o dramaturgie a revoluției noastre culturale, cu o fizionomie proprie și cu cîteva înfăptuiri remarcabile. Grandioasele perspective deschise poporului nostru prin hotărîrile cu adevărat istorice ale Congresului al IX-lea al partidului, fixează, însă, înaintea noastră țeluri atît de înalte încît teatrul românesc va trebui să-și înstrune toate forțele într-un efort necunoscut încă, pentru a face față obligațiilor sociale și artistice ce-l așteaptă. Calea a fost lapidar formulată de secretarul general al partidului : a merge la izvor și nu la ulcior !

Ilustrație din „La Commedia dell' Arte et ses enfants" de Pierre Louis Duchartre (Ed. d'Art et industrie, Paris, 1955)

TELE-CRONICA

COLOANE

Trăim o vară de sărbători continuie. După Congresul Partidului — columnă albă în istoria contemporană a țării, clipă a lansării într-un nou zbor spre fericire —, o neuitată sesiune a Marii Adunări Naționale a pus pe frontispiciul României numele socialismului învingător și a adoptat noua Constituție. Cu sentimentul poartă în sine încărcătura solemnă a acestor evenimente memorabile, răsfrînte integral asupra vieții sale materiale și spirituale, la 23 August poporul a ieșit în stradă. Senzația forței mulțimii, a voinței și spiritului său se citește în asemenea clipe cu o emoție mereu inedită. E pentru prima oară după atîția ani (ca reporter mergeam întotdeauna într-o coloană, alături de cei despre care scriam a doua zi în ziar) cînd văd defilarea oamenilor muncii și parada militară în fața televizorului. Micul ecran m-a făcut să trăiesc sărbătorescul moment transfigurat de ochiul artistului din spatele camerei de luat vederi. Platforma Pieței Aviatorilor mi s-a părut luni desfășurîndu-se în fața ochilor monumentală și deschisă ca o deltă în așteptarea fluviului său. Primul șir al coloanei, cu piepturile înaintînd ca

niște scuturi ofensive, carele alegorice proiectate pe decorul unui cer senin, tribuna cu chipurile conducătorilor partidului și statului adusă aproape, cu gesturile salutărilor calde către mulțime, prin planuri spontane cu oameni care nu se bănuiau văzuți de aparat — toate acestea, spun, au dat sentimentul unui spectacol grandios și emoționant, al unei transfigurări realizate cu mijloacele artei.

Fără îndoială, reporterii televiziunii au meritul de a fi dat emisiunii de luni acea tentă festivă plină de pitoresc și căldură. Alături de efortul camerelor de a cuprinde simultan întregul și amănuntele de culoare, comentariul a ieșit deasupra vechilor deprinderi de relatare comodă. S-a vorbit mai simplu, mai frumos, reporterii au comentat „la liber", sub impresia directă a evenimentului la care asistau, spontan și cu vioiciune.

Îndrăzneți și în vervă, ei au plecat apoi, însoțiți de aparate, în coloane și tribune. Pentru prima oară, așadar, televiziunea ne-a prezentat în asemenea ocazii convorbiri directe cu cei care manifestau sau asistau în tribune. Un interviu cu un inginer de la Uzinele „23 August", cu un grup de trei muncitoare de la Fabrica de confecții „București", din generația diferite, un altul, în tribună, cu tînărul regizor și conducător de teatru Radu Penciulescu — iată intermezzo-uri care au făcut ca întreaga emisiune să se înscrie, datorită reporterilor Al. Stark și Emanoil Valeriu, sub semnul eforturi de înnoire.

Seara am revăzut fragmente din timpul manifestației într-un amplu reportaj filmat. A urmat filmul studioului „Al. Sahia" „Mîine începe astăzi", datorat regizorului Mihai Dimitriu, un tur de orizont în jurul destinelor și idealurilor unor tineri de diferite profesii. Ni s-a făcut, de asemenea, plăcerea de a descoperi interioarele elegante și somptuoase ale hotelului „Nord", unul dintre noile și reprezentativele edificii ale Bucureștiului. „O seară de august" făcută cu gust, cu un comperaj ingenios, distractivă.

Așadar, și televiziunea ne-a dat sentimentul sărbătorii pe care am trăit-o.

Ion BĂIEȘU

SUCCESE

SPORT

O săptămînă bogată în evenimente sportive.

Pe mătasea lacului Snagov (Snagovul, coasta de azur a Bucureștiului, legănat, acoperit cu laude de toți străinii) padelele românești au cucerit șase titluri ale Europei. Ridicați — majoritatea dintre ei — din acel ținut mirific al lumii care se cheamă Delta Dunării, băieții noștri s-au acoperit încă o dată de glorie, cinstind numele patriei.

La Constanța, sub prima geană a toamnei, campioanele olimpice Iolanda Balaș și Mihaela Penes, s-au dovedit iarăși de neîntrecut. Ioli, această fată superbă, însetată de zbor și înălțimi, domină în continuare atletismul mondial. Este cel mai mare atlet al nostru din toate timpurile — și iată, acum, lîngă steaua ei, arzînd la zenit, a răsărit o altă mare speranță a noastră : Mihaela. Pe malul Mării Negre, ca și la Tokio, pe malul Pacificului, Mihaela s-a dovedit mai bună decît Gorceakova, detinătoarea recordului lumii. La loc de cinste se înscrie și performanța Anei Sălăgean. În sfîrșit, aruncătorii ies din anonimat.

Felicitări Ioanei Petrescu, care a stabilit primul record al Republicii Socialiste România !

Și acum despre fotbal. Etapa a doua, desfășurată în ajunul celei mai mari sărbători a poporului nostru, a furnizat o surpriză de proporții. Știința Timișoara a învins, în deplasare, pe campioana țării, Dinamo București. Asistăm la o dezlănțuire furioasă a echipelor din provincie. E un lucru îmbucurător... dar ce ne facem noi, cei din București ?... Cinstit să fiu, nu-mi prea vine bine să consemnez eșecurile celor trei mari unde activează cei mai buni jucători, dar totodată și cei mai nepăsători. Aștept, la fel cu zecile de mii de oameni din tribună, clipa contraatacului hotărîtor.

Porniți în marș triumfal, ploieștenii. Se pare că Dridea, Badea, Ionescu, cu toată compania, și-au adus aminte că au fost de două ori campioni ai țării. Ajunși în fruntea plutonului, cu greu vor mai putea fi dărîmați în etapele viitoare. Deocamdată, centrul de greutate al fotbalului s-a deplasat cu vreo 60 de kilometri mai spre deal. Dragi băieți de la Dinamo, Rapid și Steaua, perioada durerii pentru pierderea Progresului a trecut, e vremea să vă așterneți pe lucru, altfel...

Piteștenii și gălățenii giftie în coada clasamentului, îți vine să rizi cu cîtă plăcere și-au ocupat aceste două echipe locurile ultime. Denotă de aici că ambiția este cel puțin de două feluri.

La Craiova — aș fi vrut să scriu : nimic despre Craiova, dar nu se poate — punctele, pe din două : unul ție, unul mie. Nu știu cine-a fost și cine este în pagubă, despre altceva vreau să vorbesc. Crezîndu-se ținta atacurilor mele (n-am nimic, Doamne ferește, cu nimeni) suporterii craioveni, punînd mînă de la mînă, au scos, nu se știe cum, la iveală un cronicar sportiv care mă invită, cu zîmbete mieroase, să-i fac o vizită. Bietul băiat, se vrea polemist, dar nu-i ajută vocea. E prea ușor de învins, așa că.., altul la rînd.

În curînd vor fi evenimente importante în fotbalul românesc, vom avea despre ce scrie. Alături de îngrijorări firești, speranțele ne fac să credem într-un viitor frumos.

Fănuș NEAGU

● PAUL GEORGESCU

VIZIUNE POETICA

Bineînțeles. Cezar Baltag are anume asemănări cu ceilalți poeți tineri, e și firesc să fie așa — aceeași istorie traversată, o biografie socială oarecum asemănătoare, dorința de înnoire specifică tinerilor, evident, o ideologie aceeași — atenția noastră se va îndrepta însă doar, aici, spre ce e specific, individual. Am impresia că Baltag aduce o viziune particulară despre structura materiei în cadrul universului poetic. Această viziune nu poate fi atît de singulară încît exemple de ordinul dat să nu poată fi găsite și în opera altor tineri, numai că acolo ele sînt izolate, în vreme ce la Cezar Baltag există o consecvență coordonată a lor, ceea ce m-a și determinat să folosesc termenul de viziune. Altfel spus, nu este îndestulător ca în literatura unui poet să se facă, în cîteva rînduri, aluzie — să zicem — la mare, pentru a se putea vorbi de obsesia mării la respectivul scriitor; ca să numești un motiv e necesară o anume frecvență și mai ales o încărcătură emotivă deosebită a conceptului.

Universul poetic, se știe, reflectă selectînd o parte restrînsă a universului real și analiza mecanismului selectiv e revelatoare pentru înțelegerea dinamicii emotive a scriitorului. Conținutul poemelor nu se află undeva, dincolo de emotivitate, dimpotrivă, ideile aflate în fluxul emoției, prind viață, devin vers, în vreme ce celelalte, adunate harnic, se usucă, și conceptul e sec pe dinlăuntru, altfel spus noțiunile nesensibilizate nu sînt fertile artistic. Inventarul tematic e calp nu fiindcă s-ar opri la conținut neglijînd forma („numărătoarea picioarelor"...), sive măiestria (inventarierea procedeelor), ci, fiindcă nu separă ideile-forță de conceptul nesensibilizat de autor. Există deci nu numai o selecție a obiectelor, ci și a ideilor, numai cele sensibilizate sau... emoționate trec în sfera universului poetic.

Originalitatea lui Cezar Baltag constă în primul rînd în specificul viziunii sale asupra structurii materiei care e, mutatis mutandis, cea a unui fizician modern. Sigur, nu e vorba cîtuși de puțin de un discurs versificat asupra structurii materiei, ceea ce ar fi ridicol, ci de o viziune poetică, spontană. Cum știm, trăim între obiecte cu volum, formă, densitate, culoare, cîteodată cu miros și gust, împărțite în trei caste: solid, lichid și gazos. Ei bine, universul poetic al lui Cezar Baltag e format din energii, obiectele devin forțe în mișcare, capabile oricînd să se transforme unul într-altul. Pentru explicitare, voi da exemple caracteristice pentru fizica lui Cezar Baltag. Exemplele sînt culese din „Vis planetar", cel de-al doilea volum al poetului.

Încă de la început se profilează două caracteristici: fluiditatea obiectelor și ritmul energiilor: „Cu brațe limpezi traversez înot / argila, diamantele și arborii, / și-ascult cum sună-n mulul țării marea, / legîndu-și de mișcarea mea mișcarea..." Actul poetic este deci nu atît emoția resimțită în fața obiectelor ci întrepătrunderea cu ele, o participare la realitatea lor. De aici și capacitatea de metamorfozare a fluidelor-obiecte: „Dar sus în zborul lui frenetic, / lovit de-al fulgerelor vaer, / un zeu pe jumătate sunet / înnebuni deodată-n aer". Așa, emoția devine ea însăși o forță ce modifică obiectele — energie; în „Apusul capitalismului", decorul la culoarea situației: „Descrește lumina și cerul prin care respiri, / ca o piele de tobă, își stringe, uscîndu-se, porii — / și vîntul înghețată la nori și se face tavan / în cădere înceată, și-ți sperie zgîrie-norii". Valurile sînt sunete ce devin oulori („Iată Cotmeana"), bucuria e un ecou, deci un sunet prin care treci ca printr-o lumină, galbenul salcîmilor se desprinde de arbori, se-ndreaptă spre poet, atingîndu-l iar stările sale psihologice se obiectivează, devin trupuri, („Cîntec de dragoste"). De altfel, chipul său e în neîncetată schimbare, ca sentimentele, și ca fluiditatea să fie mai marcată e văzut în oglinda copilăriei, citește apa Argeșului („Ființă a întîlnirilor").

Metamorfoza obiectelor, trecerea lor dintr-o stare fizică într-alta și fluiditatea energetică a materiei transpar foarte bine în aceste strofe din „Iubito, ascultă-mă": „În amurg, cînd amintirea ta îmi evaporă / trăsăturile obișnuite, / mă opresc lipindu-mi fruntea de arbori, / și strigătul meu e oglinda în care / materia își zărește chipul, / O, iată, fruntea mea / a curs în scoarța copacilor, / și navighez în lucruri / topindu-mă în ele, înflorindu-le, / eliberînd din coaja ghindei sutele de ani / ale stejarilor".

Prin urmare, o stare de comunicabilitate simpatetică; a contempla arborele înseamnă a trece în el, a contempla o constelație înseamnă a deveni sistem astral: „În părul Berenicei topindu-ne / spre ziuă vom asfinți".

Comunicarea e o idee comunistă, o stare tinerească, pe care Baltag o expune nu discursiv, ci în imagine: „Eram un golf, deschis către mare, / mă lumina fiece gînd / ivindu-se din depărtare / și-n valurile mele trecînd („Emoție"). Iubirea este și ea o comunicare anumită, o regăsire în celălalt: „O, iată cum revine, captat, în fiecare / ecoul vocii sale în celălalt răsfrînt" („De dragoste), de unde frecvența ccourilor, a răsfrîngerii multiplicate. Acest sentiment, îl cunosc toți îndrăgostiții, la Cezar Baltag, însă, se simte o permeabilitate extinsă. Dacă reacția obișnuită la timp e de opacizare, de respingere, Baltag, se lasă cu euforie invadat de timp, dovadă de forță și de înoredere în istorie: „Mă umple un ocean de timp albastru". Într-o lume a forțelor dinamice, corpul devine diafan și fluid: „Ostenit tăceam și mîna o-ntindeam să te ajungă / cum piereai topind în aer părul tău de untdelemn"; sau trupul e văzut prin îndoielnica transparență a mării, înotînd („Marină tîrzie de dragoste"); or încă, trupul femeii este el însuși atît de transparent, încît oglindește chipul bărbatului („Despărțire").

Un alt element al universului fluid, de energii în mișcare, este ritmul — al șingelui, al mării, al soarelui care: „În ovale, patetice zboruri, / răsărea, asfințea, răsărea..."; chiar zăpada are puls („Ca un ren"). Într-un cosmos de oglinzi, totul se reflectă, se refractă, se proiectează: norii sînt umbra mării; iar blestemul e de a fi tulbure, opac: „Negat aș fi plutit în tulburi plasme"; timpul e un ecou, are valuri, vederea, o cupă străvezie, iubirea, respirație paralelă, luna, un magnet. („Zbor simultan"). Exemplele ar putea fi înmulțite dar sînt îndestulătoare. Fluiditatea realului își atinge realizarea deplină în frumoasa „Dimineață a simțurilor"; corpul e un crin enorm ce, atins de lumina lunii, sună. Ne-am face însă o idee greșită de-am vedea în Cezar Baltag un poet clorotic și somnoros; dimpotrivă, o energie vegheată, o forță conținută îl caracterizează; într-o lume de fluidități poetul e un element dinamic și de traversează, prin contemplare, lucrurile, nu e spre a se pierde, ci spre a se regăsi, sporit: „Ajung materia. Ca dintr-un turn sonor, / pe rîuri în spirale mă cobor / și propagîndu-mă, aștern în zare / filtrate straturi de argint fecund, / azurul suplu, căile stelare..." Chiar de nu e clamată insistent, energia lui emotivă și intelectuală se simte, de n-ar fi decît în voința de concentrare a expresiei, de reducere a versului la esențe. Energia lui constă în luciditatea cu care își supune obiectele, ca și în dinamica atitudinii: „ca sunetul în spații vast rotit, / mă-ndrept în toate părțile deodată".

STĂPÎNI PE SOARTĂ

(Urmare din pagina 1)

cuceririle noastre culturale își găsesc oglindirea și în regiunea Mureș-Autonomă Maghiară. Teatrul nostru din Tîrgu-Mureș, Institutul medico-farmaceutic, ansamblul de stat, baza de cercetări a Academiei, filarmonica, ziarele și revistele noastre, școlile de toate gradele, sutele de cămine culturale sînt și ele dovezi strălucitoare ale înfloririi vieții culturale din țara noastră. Toate acestea au devenit posibile numai pe o bază economică socialistă. Schimbările revoluționare din regiunea noastră, uzinele noi ce se înalță pe valea Mureșului, precum și agricultura nouă socialistă reflectă acel adevăr că o expresie a politicii naționale a partidului este dezvoltarea forțelor de producție în toate regiunile; pe această bază se asigură afirmarea multilaterală a tuturor cetățenilor, adevărata lor egalitate.

De bunurile materiale și spirituale în Republica Socialistă România se bucură în egală măsură toți cetățenii patriei, indiferent de naționalitate. Naționalităților conlocuitoare — maghiarilor, germanilor și altora — li se asigură drepturi și libertăți egale cu poporul român, cucerite în lupte comune și consfințite de Constituție, ca de pildă dreptul deplin la folosirea liberă a limbii materne, precum și la cărți, ziare, reviste, teatre, învățămînt de toate gradele în limba proprie. Aceasta oglindește una din cele mai mărețe opere ale partidului nostru: rezolvarea marxist-leninistă a problemei naționale, operă care este răspunsul comuniștilor la adresa trecutului întunecat, fiind în același timp și o garanție a viitorului luminos.

Cetățeni regiunii Mureș-Autonomă Maghiară dau o înaltă apreciere acestei politici juste, care a fost și este înfăptuită cu consecvență. „Iată — spuneau oamenii dintr-o comună citind Constituția — pomul roditor nu rodește mere dulci pentru unii și mere pădurețe pentru alții. El rodește fructe dulci pentru toți cei care îl apără și îl îngrijesc cu toată dragostea inimii lor". Tocmai pentru aceasta, ei — după veacuri de atîtea căutări amare — nu-și mai pot închipui viața decît sub cerul senin al patriei dragi, Republica Socialistă România, în acest univers al drepturilor egale față de care simt obligația îndatoririlor egale, îndatorirea sfîntă de a munci și a lupta și mai departe pentru înflorirea patriei comune, pentru traducerea în viață a politicii partidului nostru.

Ascultîndu-i, mi-am adus aminte de rădăcinile istorice ale frăției de veacuri a poporului român și a naționalităților conlocuitoare, pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu le-a înfățișat atît de pregnant de la tribuna înaltă a Congresului al IX-lea spunînd: „În decursul a sute de ani, români, maghiari, germani și oameni ai muncii de alte naționalități au luptat și muncit împreună, au îndurat multe greutăți, au dus lupte dîrze împotriva claselor asupritoare. Conviețuind și luptînd laolaltă, ei s-au înfrățit pe veci și alcătuiesc astăzi împreună marea familie a României Socialiste".

Frăția adîncă a poporului român și a naționalităților conlocuitoare în ultimele decenii a devenit și mai trainică în lupta dusă în comun sub conducerea Partidului Comunist Român pentru eliberarea națională și socială a patriei, pentru construirea victorioasă a socialismului. Ea a devenit o unitate moral-politică de nezdruncinat și ca atare o forță activă a societății noastre socialiste.

În calitate de scriitor mă străduiesc să slujesc ideea nobilă a frăției și unității tuturor cetățenilor patriei noastre. Sarcina noastră, a scriitorilor României contemporane, este ce mult ușurată pentru că sîntem îndrumați de partid, că năzuințele noastre izvorăsc din idealurile mărețe ale partidului. La Congresul al IX-lea al partidului, literaturii și artei noastre noi li s-a dat o înaltă apreciere fiind considerate, și de această dată ca o contribuție de seamă la dezvoltarea culturii, la formarea conștiinței socialiste a omului nou, la educarea lui în spiritul patriotismului și al internaționalismului socialist. Pentru noi, această apreciere este un imbold de a ne înzeci eforturile pentru a da poporului opere durabile, scrise la un înalt nivel artistic, opere care să arate că scriitorii noștri trăiesc ceea ce trăiește poporul; anii victorioși ai socialismului. Sub semnul acestui ideal își concentrează eforturile toți scriitorii patriei, indiferent de naționalitate. Scriitorii maghiari, germani și cei de altă naționalitate, în strînsă unitate cu scriitorii români, bucurîndu-se de aceleași posibilități de publicare, de a-și manifesta talentul, aduc o contribuție de seamă la înflorirea culturii noastre socialiste. Slujim cu toții patria comună care are pentru noi toți o singură măsură: calitatea creației noastre.

În condițiile create de partid ne bucurăm de o sporire imensă a numărului cititorilor noștri. Aceasta între altele și pentru faptul că creațiile scriitorilor români, maghiari, germani, și alții, în original și în traducere, sînt larg cunoscute de toți cititorii din patria noastră. A trecut o jumătate de veac de cînd geniul lui Eminescu și-a găsit expresia în limba maghiară și o sută de ani de la prima traducere a poeziei lui Petőfi Sandor, în limba română. Dar a trecut mult timp pînă ce această activitate de cunoaștere reciprocă a devenit un proces atît de bogat în sfera creației literare. Vitrinele noastre de cărți sînt martore. Ele arată că florile creației noastre strălucesc multicolor, dar seva care le asigură viața este unică — realitatea țării noastre.

Cînd m-au desemnat ca deputat al lor, alegătorii mei mi-au spus: „În Marea Adunare Națională, cuvîntul tău să fie cuvîntul nostru".

Votînd din toată inima pentru Constituția Republicii Socialiste România sînt sigur că îndeplinesc acest mandat al lor.

VIITORUL ÎN PREZENT

(Urmare din pagina 1)

gulă dreptatea și drept țintă frăției. Într-o republică, poporul nu ascultă decît slujbașii aleși de dînsul... Acești slujbași sînt d'opotrivă cu toți ceilanți oameni. Ei poruncesc numai în numele poporului și sînt datori a lucra numai pentru dînsul, ascultînd legea făcută de dînșii, supuindu-se la privegherea necurmată a cetățenilor...".

Visul acesta al marelui nostru democrat-revoluționar nu s-a putut înfăptui la mijlocul veacului trecut. Cu el în suflet, Bălcescu a murit printre străini, departe de plaiurile vîlcene și de Topolog, departe de clăcașii pentru dreptatea cărora a luptat. Aveau să dea viață, acestui vis, muncitorii care strîngînd în jurul lor pe toți cei oropsiți, aveau să preia steagul căzut din mîinile revoluționarilor de la '48 și să-l urce pe înălțimi mai presus de visuri.

Din perspectiva drumului istoric parcurs vedem astăzi bine cît adevăr conține pasajul din **Manualul bunului român** în care, prin cuvintele „comisarului" Bălcescu, răspunzînd unei îngrijorări a „orășanului", își exprimă răspicat încrederea în înțelepciunea maselor organizate, în puterea lor creatoare. Zice comisarul: „Adevărat că poporul nostru nu e destul de luminat cu învățătura, dar tocmai pentru aceasta are trebuință de instituții libere, ca să se poată lumina, căci supt tiranie nu se poate lumina popoarele".

Realități din toate satele, din toate cătunele vin să adeverească spusa lui Nicolae Bălcescu. Ce au fost și ce sînt! ce devin, mai cu seamă, satele noastre! În anii republicii populare, țăranii din Bălcești, ale căror impresionante datini perpetuate din era dacă, ale căror fascinante costume oltenești le-am putut admira la un praznic tradițional, au întreprins lucrări de hidroameliorație, au făcut pe drumul de țară fîntîni cu pompă. De cîteva zile au isprăvit construirea unui bazin. Noi clădiri sînt în plin curs de edificare: căminul cultural, magazinul universal, dispensarul. Dispensarul e aproape gata. La cooperativa de desfacere comunală am găsit, pe lîngă mărfurile de consum curent, cărți: ultimele apariții.

Luînd cunoștință de toate acestea, mi se părea că-l văd pe Tucoltoiu, multiplicat în urmașii lui, care își satisfac altfel decît el, în alte condiții, dorul de cunoaștere și înfăptuire. Tucoltoiu, flăcăiandrul de 15 ani, de care Bălcescu, copil, „se ținea ca vrăjit", pentru că „îi povestea și-i citea toată ziua": „despre focuri mari care ard pădurile", despre oamenii „negri ca smoala", din „Itiopia", despre haiducii lui Radu Anghel, e un personaj de roman, fictiv și real, în același timp. Imaginația lui Camil Petrescu l-a plămădit în datele realității. Dovadă: existența istorică a celor ce i-ar putea fi (și spiritual) strănepoți.

Ce vor realiza oamenii de aici, ce va deveni satul lui Bălcescu în Republica Socialistă România? Pentru a ne reprezenta înfățișarea lui viitoare în contextul realităților românești nu-i neapărat necesar să dăm avînt închipuirii. E de ajuns să deschidem documentele Congresului al nouălea...

Am dat numai un exemplu. Se pot adăuga sute. De la Eliberare și de la proclamarea Republicii încoace, majoritatea satelor țării s-au schimbat mai mult decît în tot cursul secolarei, dacă nu milenarei lor istorii de pînă atunci. Și nu numai satele. Întregul pămînt românesc s-a înnoit și înfrumusețat astfel încît mă întreb dacă Bolintineanu, de-ar învia nu ar fi tentat văzîndu-și profeția în curs de împlinire, să schimbe (punînd în loc: „prezent") întîiul cuvînt din celebrul său distih:

Viitor de aur țara noastră are
Și prevăd prin secoli a ei înălțare.

UN ACT ISTORIC

(Urmare din pagina 1)

înflorirea specifice contribuției pe care o aduce la tezaurul de cultură și civilizație al lumii întregi: „În opoziție cu situația din capitalism — se spune în Raport — socialismul deschide calea dezvoltării multilaterale a energiei națiunii socialiste, descătușează forțele și energiile inepuizabile ale poporului, le organizează și le îndrumă spre țelul măreț al progresului și prosperității întregii națiuni". Ne-o confirmă dezvoltarea României în era socialismului, afirmarea poporului nostru ca autor al unei civilizații dinamice, avansate, în ritm cu cuceririle tehnice al acestui secol, o civilizație scutită de tarele și contradicțiile sistemului capitalist, o civilizație în care omul este centrul și stăpînul lumii.

Fii fericită, națiune română! este imnul pe care Constituția ni-l propune, prin fiecare vers al el. Bucură-te de victoriile tale, care sînt numai ale tale, ele fiind însăși mîndria și demnitatea ta! Ești stăpînă a unui stat puternic și bogat, „suveran, independent și unitar, al cărui teritoriu este inalienabil și indivizibil" și care reprezintă însăși ființa și sensul tău istoric. Constituția ta reprezintă Carta celui mai înalt și fierbinte patriotism. Pecețile lui Mircea, stăpîn pînă la „marea rea mare", pecețile lui Ștefan, făuritor al glorioasei Moldove, pecețile lui Mihai cel Viteaz, domn peste întregul pămînt românesc, se adaugă la acest pergament al epocii socialiste, cu întreaga lor greutate de sînge și aur, transcriindu-și moștenirea testamentară.

Istoria se adună într-o hartă, într-un drapel, într-o stemă, într-un document. Păsim mîndri sub drapelul României Socialiste, plini de încredere în viitorul ei. Îl făurim noi înșine.

„GRĂDINĂ FRUMOASĂ — PATRIA MEA" (II)

(poșta redacției)

Spicuim în continuare din mulțimea de manuscrise ale corespondenților noștri, închinate înaltei sărbători a Patriei. Studentul IOAN TAMBU-BOHOTIN din Timișoara cuprinde în versurile sale patriotice și semnificația noii Legi Supreme a țării și chezășia victoriilor viitoare, conducerea înțeleaptă a Partidului:

O dreaptă lege se așează pe-acest pămînt în lung
și-n lat
În codrii seculari, în mine, pe șantiere și ogoare,
Se nasc eroi ce schimbă fața pămîntului învoiburat
O lume nouă se creează în armonia de motoare.

Din milenara umilință cu fruntea sus ne-am ridicat
Și pe al țării frontispiciu, noi demnitatea am săpat.
Porni poporu-ntreg năvalnic, pe dreapta cale
leninistă.
Noi scut sîntem prin muncă păcii, în România
socialistă.

„Sînt cîntecul de început al țării, își intitulează tînărul EUGEN BANȚA încercarea lui poetică plină de sentimentul unei comuniuni adînci cu poporul și cu destinul lui:

M-am născut în primul anotimp,
În primul anotimp al țării mumă.
Mă dărui frumusetii și mă schimb
În bucuria caldă și comună.

În fiecare zare-a patriei e-un cîntec,
Un cînt din sentimentul nostru pur,
Și-n toate cîte inima frămîntă
Sînt eu ce-ncerc un crestet de azur.
Sînt cîntecul de început al țării
Din spicul auriu mă dăruiesc azi vouă.
Mă regăsesc multiplicat în voi.
Purificat în cînt de viață nouă.

Mai împlinită încă, străbătută de un freamăt convingător, nu lipsită de frumusești și, mai ales, de bune făgăduieli poetice, compoziția lui DINU CONSTAND merită a fi reprodusă în întregime:

TRUPUL ÎNTREG ȘI MÎNDRU AL PATRIEI

La obîrșii greul întunericului
se lăsa peste umerii părinților.
Și părinții s-au apucat să se nască în fii lor,
apoi și-au plantat sîngele-n țărînă
și-ntre ziduri nevăzute de soare.
Și fii au rupt ramuri din arborele sîngelui
și au ridicat un rug, aprinzînd inimile
Și cît ai număra două decenii
flăcările cu pași rotși
au intrat în metale
și au ajuns în faldurile piemurilor
de pe creștetul uzinelor;
cu pași galbeni au trecut peste naturi
în hoidele pămîntului
iar cu pașii albaștri
au călcat peste apele repezi
trimițîndu-și arderile în vaduri,
la geamurile oamenilor,
înseninîndu-le gîndurile.
Și-ntro dimineață de vară
liniștea se zbătea în cercuri calme
iradiate de cea mai curată lumină,
ca-n prima zi după facerea lumii
Astfel, lucrurile pămîntului, oamenii
erau trupul întreg și mîndru al patriei
Republica Socialistă România.

GHEORGHE STOLERU ne trimite cîteva variante pentru un imn al republicii, în care sînt și unele strofe mai aproape de reușită:

Ești liberă țară
Granit și cristal
Și vers de vioară
Pe plaiul natal.

Liberă, pe soartă
Fii în veci stăpînă,
Poartă înflorată,
Patrie Română

Fluviu e poporul
Munca e talaz
Către viitorul
Germinat de azi.

Sus, aripa țării!
Sus, iubit drapel,
Spre seninul zării!
Inimă, la fel!

Sub a demnității stea,
Tînără și optimistă,
Noroc bun, Patria mea,
Românie socialistă!

În ritmuri solemne, viguroase, GHEORGHE HAȘEGANU, lăudînd energia și rodnicile țării, cîntă aspirația ei spre lumină și viitorul măreț pe care i-l făurește poporul:

Spre soare, spre soare, de-a pururi spre soare
Te-naltă, o, țară a mea,
Cu largi bărăgane, scăldate de mare
Și fruntea brodată cu stea!
Din largi stăviliare, în clocot de ape
Și umbre înalte de pini
Prin mii de canale, prin mii de supape
Aprinzi, peste veacuri, lumini!

Fierb strunguri, ciocane, svîcnesc manivele
În freamăt de sprig arcuș,
Din stupul de miere, din slove, castele,
Rugina și trîntorii-s duși!

Rodesc năzuințe, avînturi, credințe,
În gînduri, în brațe, în bob,
De-a pururi sînt șterse, prin legi, umilințe,
Prigoane și munca de rob...

Spre soare, spre soare de-a pururi spre soare
Te-naltă, o, țară a mea,
Partidul în frunte, puternic și mare,
Bogată slăvită, te vrea i...

Nu putem încheia mai bine această scurtă antologie a „poștei redacției", închinată Patriei de azi și de mîine, decît tot printr-un poem al lui GEORGE COANDĂ în care sentimentul de mîndrie și dragostea de țară se îmbină fericit, mai aproape de tensiunea înaltă a simțirii unanime a poporului față de acest prag al istoriei socialiste a României, care a fost 23 August:

ȚARA

Liber străbat toate drumurile
acestei patrii străvechi.
Liber agonisesc murmurul izvoarelor
subțire și limpede alunecat printre pietre
și stele ,doinele prelungi risipind ecouri
rotunde pe buzele și umerii primăverii;
mă fulgeră vioara copacilor tineri și
tulnicul clipei încendiind prispele dimineții.
Liber mă identific cu marele miracol —
arhipelag de lumini arcuit de la terasele
pontice la vetrele din Sarmisegetuza,
vetrele șingelui meu incandescent și continuu,
cu ritmul dinamic și pasionat al industriilor,
topind spiralele timpului,
cu fluviile electrice, cu rațiunea simplă
a iubirii și fraternității noastre zilnice
și palmele le odihnesc pe micile scoarțe
de aur, acolo unde un vis tăcut a țesut
păsări albastre.
Înnobilat și răscolit țărut
pragurile de mîine ale pămîntului meu.

RED.

● BARUȚU T. ARGHEZI

PE O ULIȚĂ MEDIEVALĂ

Note de trecător

Orașul lui Jean-Jacques Rousseau, vecin cu Ferney-ul lui Voltaire și cu străvechiul altar închinat de romani la Nyon lui Neptun, Geneva internațională de azi își mai păstrează pe ici pe colo, străimtori, tîrîde și trepte scoborîtoare din evul mediu pînă în secolul nostru de azi..

Un cartier de fapt, în spațiu concentrat pe colina orașului se mai numește „La Cité" cu toate că neonul, plasticul și aerul condiționat au luat locul unghiurilor ascunse și fosteior încăperi de piatră. Cîteva străzi înguste, cu fațada caselor păstrată ca în vechime, alcătuiesc tezaurul de artă al Genevei: șiruri de vitrine mari și mici deschid miilor de trecători bolta averilor de frumusețî strînse parcă într-adins aici. Sute de tablouri: galeriile de pictură. Cîmpuri sure sau vișinii, aspre ori moi: magazinele de covoare scumpe. Mii de obiecte din toate epocile, aparent fără valoare, din vitrinele înguste: vestitele anticariate... Hărți îngălbenite, volume în piele, albume, cărți: librăriile de tradiție. Sus, la ferestrele deschise de peste trecători, mușcate roșii. Steaguri pe balcoane. Firme multicolore, sclipiri electrice în plină zi. Murmure de voci pe toate graiurile lumii, învălmășală, automobile, rar cîte o trăsură cu cîte un cuplu american căzut în extaz în perinile de mătasă...

În vitrina unei librării de la pintenul de piatră al „Cetății" printre albumele de artă ale marilor edituri elvețiene și din Paris, descoperim cu bucurie două imagini care fac să tresară sentimentul românesc: Brâncuși! „Sculpture moderne en France" și „La sculpture de ce siècle": două coperți înfățișînd un colț al atelierului marelui artist, a doua „Sărutul". Interior: fotografia lui în pragul cioplit al ușii care da spre camera de odihnă — printre paginile cu reproduceri ale artiștilor celebri găsim: **Pasărea măiastră, Foca, Sărutul** și alte piese care au determinat „curentul Brâncuși" în artă.

S-adună în minte atelierul artistului de la Paris, cu oglinda lui mică fumurie, cu pirostriile și cuptorul lui cu ceaun, colțul cu unelte, raftul cu cărți, portretul lui pictat de Kocoschka trunchiurile de copac în care cioplise infinitul... E o spontană evocare de mari emoții.

În vitrinele cu discuri jazz, tangouri, clasic, tamouré, jodi și cîteva melodii încă ale trecutului trist. Alt suris de bucurie: un disc mare de muzică populară românească. „Ciocîrlia" face într-adevăr parte întotdeauna din emisiunile muzicale ale posturilor de radio europene fiind ascultată cu marea plăcere în toată lumea. Devenită universală „Ciocîrlia" o găsim nu totuși fără surpriză și pe un disc original de ceardașuri cu o ilustrație de autentic lăutar culcat cu urechea pe vioară...

Prin fereastra de cristal „Anticăria" capătă strălucirea pe care nu întotdeauna interiorul ei o transmite vizitatorului curios. Unele magazine sînt mai cochete, mai elegante, organizate cu bun gust și pline de „noutăți". Altele sînt depozite de obiecte cărora cumpărătorul le poate da destinația dorită. Cîteodată stilurile se combină și dau o variantă originală.

Un anticariat e și un fel de cimitir al civilizațiilor pe care le dezgroapă din cînd în cînd cîte o modă. Pînă mai anul trecut în mare preț erau mobilele vechi: practici, unii anticari au improvizat numaidecît o industrie de „stiluri vechi". Se găseau și mobile datate de exemplu „Spania 1800"... Anul acesta se pare că măștile africane și idolii de lemn au cea mai mare căutare. S-a deschis și „o colecție" de artă neagră condusă de o doamnă vînătoare, care refuză să dea explicații dacă vizitatorul nu se declară amator serios ori colecționar. Statuile ei se regăsesc însă în toate anticăriile... Un gust amar lasă decoratiile și medaliile pe a căror panglică de onoare atîrnă prețul de vînzare. Decorații de vînzare! Decorații cu drapel, coroane, cruci, date și inscripții: de vînzare istoria, sîngele, bravura, durerea, răbdarea. Panglica albastră cu medalia oxidată înlocuia o mînă sau un picior, un ochi sau un glonț în burtă, dintr-un război inutil. Printre decorații era de vînzare și o medalie cu crucea roșie. Evident nici un elvețian nu e cumpărătorul lor. Domnul cu doamna din trăsură probabil că își vor lua cîteva, amintire din Europa...

Geneva, august 1965.

Hunedoara

Fotografia SANDU MENDREA

LOPE DE VEGA
DESPRE
MIHAI VITEAZUL

Dacă a existat cîndva un scriitor care a uluit generații întregi cu cantitatea de hîrtie înnegrită, atunci acesta nu poate fi decît Lope de Vega : 29 de volume mari adună la un loc moștenirea rămasă de la el și se cunosc în plus titlurile a 1800 de lucrări pierdute, mai toate lucrări dramatice. Cele patru sute de comedii păstrate întregi, împreună cu o uriașă zestre poetică, dau totuși o idee clară asupra acestui „monstru al Naturii" (monstruo de la Naturaleza), cum l-a numit marele său contemporan Cervantes. Lope umplea zilnic cîte cinci caiete și a dat la un moment, în mod regulat o sută de comedii, cîte una în 24 de ore... Un extraordinar ritm de lucru, însoțit pe întregul parcurs de nenumărate iubiri, caracterizează viața dramaturgului spaniol (1562—1635), datorită căruia teatrul spaniol a căpătat caracter național, devenind modă, curent, școală. Izvor inepuizabil.

Dar Lope n-a fost numai „monstru al naturii", ci și „Fenix al geniilor", ceea ce înseamnă că multe din lucrările sale au rămas pînă azi modele de perfecțiune artistică. Prolixitate și măiestrie. Tocmai pe această linie cercetătorul teatrului său trebuie să fie atras mai întîi de toate : diversitatea temelor, a subiectelor sau — cum zic spaniolii — a argumentelor. Spun mai întîi, pentru că Lope, cel care la cinci ani stăpînea bine de tot latina, iar pînă la șapte, cînd nu știa să scrie, își împărțea mîncarea cu mai vîrstnicii săi de joacă, pentru a-i obliga să-i pună în literă poemele pe care le compunea în memorie, ar fi putut despica la nesfîrșit firul în patru, tratînd subiecte dintr-o singură arie sufletească. N-a făcut-o. Căci după ce a epuizat, în înțelegerea lui, tot ceea ce părea demn de reținut din societatea spaniolă de atunci, a vrut mai mult : să exprime în opera sa și experiența altor popoare. Cînd ești celebru îți poți îngădui și așa ceva.

Astfel se explică de ce alături de *Fintina turmelor* (Fuenteovejuna) sau *Steaua Sevillei* (La Estrella de Sevilla), întîlnim *Marele duce al Moscovei* (El gran duque de Moscovia), *Coroana Ungariei* (La Corona de Hungria) sau *Principele perfect* (El Principe Perfecto), o comedie despre Don Juan II al Portugaliei, pe care — în treacăt fie spus — istoria nu-l conservă de loc între perfecți.

În aceeași serie de piese cu subiect *extranjero* (străin) intră și *Extraordinarul Principe Transilvan* (Prodigioso Principe Transilvano), lucrare care a determinat însemnările de față.

Referită în una din bibliografiile lopiste (în 1603, întocmind un „tabel" al comediilor scrise de el, publicat în acel an de către Clemente Hidalgo, la Sevilla, în *El peregrino en su patria*, Lope trece între cele 219 titluri de comedii și pe aceasta, cu titlul mai sus notat și nu cu *„...de Transilvania"*, cum nota în 1936, Al. Popescu Telega), lucrarea în cauză a împărtășit o soartă de paradoxuri. Manuscrisul a fost găsit de eruditul spaniol Emilio Cotarelo y Mori în 1916, în Biblioteca regilor spanioli, împreună cu alte 15. Toate aceste manuscrise erau inedite, cu excepția unuia singur și acesta era tocmai *Principele transilvan*. El încetase de a mai fi inedit încă din 1651, cînd la Madrid s-a publicat *El mejor de los mejores libros que han salido de comedias nuevas*, unde a apărut ca fiind al lui Augustin Moreto. La exact o sută de ani se trăgea o nouă ediție din această carte iar eroarea persista. Au urmat alte antologii, de data aceasta lucrarea fiind atribuită lui Montalban. În 1878, hispanistul german A. Scaeffer a scos la Leipzig *Ocho comedias desconocidas*, dar și aici adevărul rămînea ascuns : cei doi cedau în favoarea lui Velez de Guevara. Probabil că A. Scaeffer era în posesia unui manuscris-copie, pe care cineva, nu se știe pe ce temei, trecuse numele lui Velez.

În articolul său din 1936, Al. Popescu Telega susține că aceasta este prima tipărire a lucrării. Am văzut că lucrurile nu stau de loc așa. De ce însă toate editările nu recunosc paternitatea lui Lope de Vega vom vedea mai încolo. Spre a trezi interesul cititorului mă simt obligat să spun că toate aceste amănunte aparent plictisitoare îmi sînt de necesitate strictă : e vorba de o lucrare aparținînd sigur lui Lope de Vega și care prezintă pentru noi o valoare dublă : tratează *luptele poporului român împotriva Porții* și, în plus, *aici se află pentru prima dată, transcrisă în literatura lumii*, scena tăierii capetelor unor boieri, atît de cunoscută nouă din nuvela *Al. Lăpușneanu*, al lui Negruzzi. Dar, să revenim.

Prefațînd ediția de inedite lopiste, în 1916, Cotarelo y Mori, justifică paternitatea acestora asupra *Principelui transilvan*, de pe baze certe. Mai întîi că titlul este, după cum am văzut, menționat chiar de Lope. Apoi lucrarea s-a găsit la un loc cu celelalte 15. Și nu putea fi o întîmplare. Eruditul spaniol pare să mai aibă însă unele mici îndoieli. Piesa, spune el, e slabă. Lope însă, n-a dat, și nici nu ar fi putut da numai capete de operă. Versurile sînt parcă expediate, zicea Cotarelo, cu neglijență de rimă și asonanțe forțate. Așa ceva a mai făcut Lope și în alte lucrări. Un alt argument în favoarea lui Lope, pe lîngă care Emilio Cotarelo trece cam grăbit însă, îi oferă data elaborării operei de care ne ocupăm. Cotarelo o așează între titlurile din prima parte a activității lui Lope, ceea ce este perfect îndreptățit, dar o datează în mare siguranță ca fiind scrisă în 1595. Bineînțeles, Lope n-a indicat anul. Pe baza istoriei — atunci au avut loc Călugărenii — și determinat de anumite replici din comedie — există patru astfel de replici (le vom vedea la momentul oportun), care fac referire la anul 1595 — Cotarelo nu se îndoiește că aceasta este data cînd Lope a scris comedia sa. Lucrurile nu pot sta însă așa. Luptele de la Călugăreni au avut loc la 13 august 1595, iar înfrîngerea definitivă a turcilor s-a petrecut la 27 octombrie, același an, cînd s-a ocupat cetatea de pe ostrovul din fața Giurgiului — Jorgio, cum transcrie Lope. Ar mai fi rămas deci două luni pînă la sfîrșitul anului, timp în care, cu toată prolixitatea sa, Lope n-ar fi putut să elaboreze comedia, pe simplul motiv că mijloacele de comunicație de atunci nu puteau duce vestea înfrîngerii turcilor atît de repede în Spania. In plus, nu numai vestea, ca atare, avea importanță, ci amănuntul istoric, scheletul dramatic pe care își construiește Lope comedia, uneori destul de apropiat datelor pe care le cunoaștem noi. Rezultă, așadar, că *Principele transilvan a fost scris cel mai de vreme în 1596 și cel mai sigur în 1597*. Ea nu poate să fie scrisă mai tîrziu, căci spre 1600 specialiștii sînt unanimi în a susține începutul unei etape noi în opera lui Lope. Mai mult, piesa stă foarte bine alături de celelalte 21 de comedii inedite descoperite de Cotarelo. Lope nu întîrzia niciodată transpunerea unui subiect și nu putea face o excepție în acest caz. Datarea își are rostul ei: consolidează paternitatea lui Lope. Căci, astfel prezentîndu-se situația, toți ceilalți trei „rivali" pierd orice teren: Augustin Moreto nu putea s-o scrie, născîndu-se abia în 1618. Tot așa nici Juan Perez de Montalban, născut și el cinci ani mai tîrziu de 1597. Și nici Velez de Guevara, pentru că în 1597 avea doar 17 ani, neîmpliniți, și abia obținuse gradul I în *bachillerato de Artes*. Și argumente prolopiste încă mai sînt : toți acești trei dramaturgi nu sînt prea preocupați în opera lor de *asuntos* (teme) străine, pe cînd Lope da; ca școală, numai Montalban și Moreto aparțin de Lope, Guevara trece în „sala de curs" unde profesează Calderon. Faptul e vizibil în multe detalii unde mîna lui Lope se identifică ușor. Opoziția pare definitivă : *Extraordinarul principe transilvan nu poate să aparțină decît lui Lope de Vega*. In mod justificat Cotarelo y Mori o încadrează în operele de tinerețe ale lui Lope de Vega. Subiectul nu-i prea sudat, iar versificația e dezlînată, cu asonanțe și ritmuri neîngăduite decît cu bunăvoință. Autorul pare grăbit, nu-și „simte" eroii cu acea fantastică putere a sa de a le transmite trăirea din alte piese. Singurul scop pentru care pare a fi scris piesa este glorificarea luptelor poporului nostru, împotriva Imperiului Otoman. Spaniolii purtaseră și ei o luptă aprigă cu turcii în 1571, la Lepanto, (unde și-a pierdut Cervantes mîna stîngă), reușind și ei o victorie. De data aceasta însă victoria era mult mai mare și nu putea să nu aibă ecou în opera unui spaniol ca Lope de Vega. Pe lîngă aceasta mai e un motiv, în cazul de față oarecum determinat; înfrîngerea Porții nu însemna pentru unii doar o tentativă a popoarelor din Balcani de a-și cuceri independența, ci și o biruință pe planul religiilor. Nu trimitea oare pe atunci papa în fiecare parte cîte un nunțiu (ambasador) al său, cu mesaje de sprijin și îndemnuri de luptă împotriva credincioșilor lui Alah? Și nu sînt italienii, conduși de Piccolomini, cei care iau cu asalt cetatea de pe ostrovul din fața Giurgiului?

Un dublu proces trebuie să se fi petrecut și în Lope: spaniol fiind, deci catolic, el transfigurează încleștarea de la Dunăre, odată pentrucă era o victorie pe care o dorea și în al doilea rînd o atribuie unui catolic, asemenea lui, adică principelui Sigismund Bathory. Eroarea și rădăcinile ei sînt evidente. Oricît de catolic ar fi fost însă Lope, oricîtă laudă i-ar fi adus lui Sigismund, el nu-l putea ocoli pe ... ortodoxul Mihai Viteazul, al cărui portret îl trasează cu măestrie rară. Ciuda persistă însă, căci obligat catolicismului, Lope a fost obligat să denatureze faptele istoriei. Mai are însă o scuză. După cît se pare, în afara de vestea bătăliei, care mergînd din gură în gură nu a rămas aceiași. Lope a primit detalii de la un alt catolic, spaniolul Alfons Carillo. „Sigismund avea lîngă dînsul — spune Bălcescu — ca duhovnic, un iezuit, pe părintele Alfons Carilie, născut în provincia Alcală". Prelatul spaniol s-o fi retras după acea dată acasă și, neîndoielnic, Lope de Vega l-a cunoscut, căci îl pune printre personajele comediei. Carillo, dascăl al prințului transilvan, nu putea să nu fie subiectiv. Și, în plus, e puțin probabil ca el să-l fi însoțit pe Sigismund Bathory în „cruciadă", ceea ce ne duce la subiectivismul lui Sigismund însuși, care i-a putut „înflori" în felul său lui Carillo, victoria împotriva turcilor.

(Continuare în numărul viitor)

Darie NOVĂCEANU

HANS ERNI — Maternitate

PREZENTE ROMÂNEȘTI

TUDOR ARGHEZI
în limba bulgară

Lirica argheziană, prestigiul tot mai mare de care se bucură ea nu numai în România, ci și peste hotarele ei în numeroase țări europene datorită unor valoroase tălmăciri, l-a îndemnat și pe poetul bulgar Nikolai Zidarov, un harnic și talentat propagator al poeziei românești în R. P. Bulgaria, să publice nu de mult în „Literaturen front", organ al Uniunii scriitorilor bulgari, un amplu articol, închinat maestrului poeziei românești.

„Nu de mult, notează Zidarov, împreună cu renumita noastră poetă Elisaveta Bagreana am fost oaspeți în casa lui Tudor Arghezi, de lîngă lacul Herăstrău, la margine de București. La intrare ne-a întîmpinat garda de onoare — o armată de castani și tei, iar sub ei familia voioasă a poetului. Deși nu era bine cu sănătatea, el a ținut să se dea jos din pat ca să le strîngă mîinile „fraților bulgari". Și cu toată vîrsta sa înaintată, Arghezi ne-a biruit pe amîndoi.

La început, discuția, purtată în franțuzește între cei doi mari poeți s-a desfășurat lent. Dar gazda s-a înviorat și a început să întrebe în cele mai mici amănunte despre satele și orașele, despre munții și rîurile Bulgariei. Apoi pe neașteptate trecură la poezia rusă și franceză pentru care amîndoi au predilecție. Eu ascultam cu atenție și simțeam cum Bagreana și Arghezi tot citind versuri, cînd din unul, cînd din celălalt, (amîndoi fuseseră traduși în limba franceză) se descopereau reciproc, izbucneau într-un rîs asurzitor și se bucurau ca niște copii...

De atunci au trecut cîteva anotimpuri. Am citit noile stihuri ale poetului, m-am adîncit în reflecțiile sale estetice, pe care le publică săptămînal în presa literară românească. Acum, cunoscîndu-i îndeaproape creația, în fața ochilor mei se înalță un mare și talentat maestru al versului."

În continuare Zidarov prezintă cititorului bulgar date biografice din viața lui Tudor Arghezi, descrie peregrinările sale pe drumurile Europei și ale acestui pămînt românesc răbdător și bun, care împreună cu poetul a suferit privațiunile de odinioară, cînd nici omul și nici versul nu erau slobode. Apoi poetul bulgar comentează opera autorului „Cuvintelor potrivite", arătînd, pe drept cuvînt, că poetul român ocupă un loc de seamă în constelația poeților universali : „Opera lui Arghezi nu este cu nimic mai prejos... mai puțin originală decît opera oricărui autor de talie europeană. Veșnicele sale căutări și întreaga sa practică poetică atestă un talent cu idei deosebit de interesante, rare, sever și fecund."

Impresionat de versul lui Arghezi care este „curat ca apele izvoarelor carpatine și melodios ca cea mai duioasă muzică", Zidarov arată în continuare că astăzi, în noua realitate românească, mai mult ca oricînd verbul arghezian este mai profund și mai bogat, încărcat de bucurie, dragoste și lumină, strălucind prin toate culorile variatei sale palete și slăvindu-l pe omul-creator al fericirii pe pămînt, fără rezerve, cu o măiestrie neîntrecută.

Și Nikolai Zidarov, care iubește această poezie, își încheie articolul cu un fragment din „Testamentul" lui Arghezi în traducerea Elisavetei Bagreana.

O mărturie și mai pregnantă a acestei iubiri este pregătirea versiunii bulgărești de către Nikolai Zidarov a unui volum antologic din lirica argheziană, intitulat : „De ce-aș fi trist", care a văzut recent lumina tiparului la Sofia. Alături de Zidarov care scrie și prefața, mai semncază traduceri : Elisaveta Bagreana, Nikola Furnadjev, Hristo Radevski, Atanas Dalcev, A. Muratov, P. Alipiev, D. Dublev, I. Boiadjiev și Gh. Mitcov.

Valentin DEȘLIU

YVONNE STERK: Un articol din revista „Syntheses" (Bruxelles) despre
POEZIA ROMÂNEASCĂ

Foaie verde, foaie verde... cu acestc cuvinte încep doinele românești, și aceste cuvinte îmi vin firesc în minte de fiecare dată cînd îmi propun să vorbesc despre poezia României. Doina este un cîntec popular dar și un poem. Poporul român este poet din momentul în care a început să existe frumusețea femeilor împodobite cu voalurile lor de borangic, încinse cu catrințe multicolore, de cînd Dunărea trece spre delta sa vaporoasă, de cînd cerul este brăzdat de sulițele stîncoase ale Carpaților și de cînd a început să se exteriorizeze inima mîndră și nostalgică a băieților și fetelor cuprinși de dor. Dorul, cuvînt românesc care nu are echivalent în nici o altă limbă înseamnă un sentiment amestecat de durere și speranță, o îndurerare a sufletului care se luptă cu absența, o dulce revoltă a inimii în fața piedicilor fatale.

Pentru valahi, moldoveni și transilvăneni, istoria a țesut o tapiserie dureroasă. Totuși, între motivele îndoliate și florile însingerate se strecoară firul de aur al poeziei populare.

Foaie verde...

Toată literatura și în special poezia României a curs de la acest izvor. Această poezie poartă amprenta originală a prospețimii, a sănătății morale și se împodobește cu un colorit pe care îl moștenește direct de la țesătoare, brodeze și ceramiste care au un gust atît de sigur și o artă magică.

Poporul este întotdeauna tînăr. El este inima proaspătă a națiunii...

Tinerețe, amabilitate, poezie : cîte grații acordate de natură care fac din România o țară demnă de dragoste și plină de căldură. Primii poeți au fost deci oameni simpli, țărani analfabeți, meșteșugari, păstori. Sub diferitele dominații succesive care înăbușeau orice înflorire a artei, a unei literaturi naționale scrise, poporul deținea o comoară căreia exploatatorii nu-i acordau nici o atenție : limba română. Societatea modernă a țării vorbea limba turcă și greacă, lăsînd țăranilor ceea ce ei considerau a fi jargonul acestora. În limba română au fost compuse și cîntate admirabile balade ca **„Miorița"** și **„Meșterul Manole"**...

Grigore Alexandrescu și Vasile Alecsandri au făcut parte dintre pionierii care au știut să dea limbii române dreptul de existență și care au scris poeme în română. Ei au fost urmați curînd de acela care a lărgit expresia națională pînă la un cîntec universal, Mihai Eminescu (1850—1889)...

Eminescu a știut să exprime într-o limbă română curată și bogată, aspirațiile tuturor oamenilor dornici de libertate, de fraternitate, de dreptate și dragoste. Această voce puternică nu are vîrstă. Românul Eminescu face parte din patrimoniul nostru al tuturor.

După ce a trecut la stadiul literar, la scrisul codificat, poezia română a avut reprezentanți valoroși: Alexandru Vlahuță, Panait Cerna; discipoli ai lui Eminescu; George Coșbuc cîntărețul țărănimii asuprite ; Alexandru Macedonski, primul simbolist, urmat de Dimitrie Anghel și Ion Minulescu.

Marile mișcări sociale care au zguduit secolul 20 încă de la început, vor forma adesea tema a numeroase poezii, căci, cu rare excepții, poeții români păstrează contactul cu natura și opera lor rămîne paralelă cu activitatea generală a poporului. Consecința fericită a acestei stări de fapte pentru poet ca și pentru popor este o îmbogățire mutuală continuă. Acest fenomen merită să fie subliniat.

Niciodată poetul nu se va îndepărta de popor. Lui îi datorește vocea. El cîntă cu o dragoste de fiu, de frate..

Un Octavian Goga rămîne prezent, fie și numai pentru că a scris poezia sa generoasă : „Clăcașii"; gravul Bacovia, Blaga, neliniștit, vin să adauge la sensibilitatea deja atît de vie a poeziei. Demostene Botez, Pillat, Philippide, Beniuc, sînt semnalați printr-o operă importantă.

Fără îndoială că lumina frumoasă a inspirației lui Tudor Arghezi, acest tînăr acoperit de ani ca și de atîtea frunze verzi, încununată toată poezia contemporană a țării sale. Nu este de altfel ușor pentru tineri să scape de sub influența sa. Arta marelui Arghezi are ceva de vrăjitorie. „Și te subjugă"... „Și cum să redevii cu totul tu însuți după ce ai căzut de bunăvoie în această minunată capcană ?". Iată, cu foarte mici excepții, ceea ce mi-au mărturisit tinerii poeți români. Aceasta înseamnă să afirmi toată importanța poeziei lui Arghezi, forța vocii sale care s-a ridicat în 1927 cînd poetul avea aproape 50 de ani, acea voce dotată și ea cu strălucire universală.

Cîte foi verzi mai sînt încă în această primăvară vie ! Zaharia Stancu, renumit pentru romanele sale, dar ale cărui poezii sînt pline de senzualități bogate și ele de imagini cu luxurianța proprie peisajului țării sale ; Eugen Jebeleanu, iubit pentru mesajele generozității sale frățești ; Cicerone Theodorescu, plin de solidaritate umană ; Maria Banuș, atît de feminină în poeziile sale viguroase și pline de tandrețe. Nicolae Labiș, din păcate mort la 20 de ani, ale cărui scrieri lăsau să se prevadă o operă importantă. Ești tentat să-i citezi pe toți, chiar și pe cei mai tineri. Să ne mai oprim asupra lui Marcel Breslașu, liric, fabulist satiric, care știe să se servească ca un virtuos de resursele poeziei moderne ; Miron Radu Paraschivescu, fremătătoarea Nina Cassian, Veronica Porumbacu ale cărei versuri axate pe viața cotidiană dau un freamăt de păsări și de sărutări.

Originea maghiară a cîtorva poeți nu-i împiedică să fie flori ale poeziei românești : Horvath Imre, Szemler Ferenc fac parte dintre aceștia. M-ai sînt și alții ale căror culegeri, ca de exemplu aceea a lui Kanyadi Sandor, sînt oferite în ediții de lux cititorilor de limbă maghiară.

Magda Isanos, Baconsky, Alexandru Andrițoiu, Ion Brad, Cezar Baltag, Nichita Stănescu, Aurel Rău, Tiberiu Utan, Dan Deșliu, toți sînt poeți pe care i-au legănat doinele. Această generație de scriitori este strîns unită, puternică, vie... Lumea de care vorbesc acești poeți este palpabilă. Ea bate în ritmul inimilor omenești. Lumea e frumoasă, viața este prețioasă, Bucuria de a fi viu trebuie să cînte mai tare decît orice tristețe. Iată pe scurt, urzeala poeziei actuale în România, urzeală așa cum este cea de cînepă și de în din care țăranii și țărăncile din zilele noastre se onorează încă să-și facă veșminte. Pe această stofă aspră și solidă, firul de aur brodează o nouă istorie.

Este în natura lucrurilor ca în România, literatura, poezia să reflecte situația națională. Dar această literatură, această poezie, sînt la unison cu cîntecul intonat astăzi de către oamenii de bună credință, pentru a proslăvi omul în mersul său dificil spre un viitor din ce în ce mai luminos.

Această poezie ne privește pe noi toți.

caricaturiștii lumii

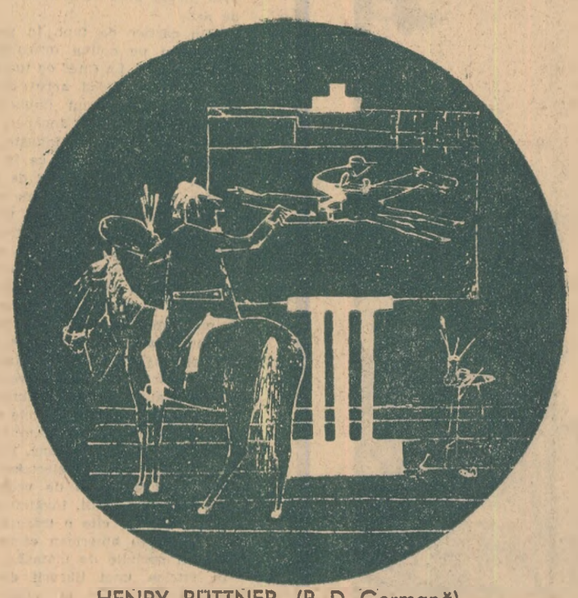

HENRY BÜTTNER (R. D. Germană)

GAZETA LITERARA

COMITETUL DE REDACȚIE : **Tiberiu Utan** (redactor șef) ; **Teodor Balș** ; **Ion Brad** (redactor șef adjunct) ; **Ov. S. Crohmălniceanu** (redactor șef adjunct) ; **S. Damian** ; **Eugen Simion** ; **Haralamb Zincă** (secretar general de redacție).

Prezentarea grafică : **Radu Georgescu**

ATLAS LIRIC

FLORICA ȘTEFAN

(R. S. F. Iugoslavia)

Una dintre cele mai valoroase lire feminine ale literaturii iugoslave de azi, Florica Ștefan aparține generației în ale cărei amintiri din copilărie și adolescență sînt amestecate indisolubil și ecourile războiului, implicațiile stihiei tragice a conflagrației mondiale, dar și cele ale idealurilor nemuritor umane, eroice, ale rezistenței împotriva barbariei fasciste, ale luptei pentru libertate și dreptate socială. E cu totul firesc așadar ca aceste ecouri să răsune nu o dată în versurile poetei după cum e de asemeni firesc ca aceste timpurii amintiri tragice să lase în opera sa o statornică notă militantă, orizont de omenie și umanism, sub care lirismul său cald, deschis, de nuanțată sensibilitate și de frezistibilă cordialitate, își poate păstra ochii limpezi, lucizi și poate atinge remarcabile întruchipări de frumusețe și adîncime. Cele mai noi versuri ale Floricăi Ștefan (din care prezentăm mai jos în traducere o scurtă culegere) aparțin acestei semnificative eflorescențe de maturitate a valoroasei noastre colege de peste Dunăre.

G. D.

CÎNTEC MATINAL

les din cercul obișnuitelor lucruri,
gardurile putrezesc de ploaie —
și-o apuc pe cărări însorite
să uit găoacea zilei
pătrunsă de pulsul știut al sîngelui.

Dăinuiesc deasupra apelor descumpănite,
și mă pierd în culorile ochilor lui fără culoare, —
florile se ofilesc
dar plînsul lor nu s-aude
ca plînsul meu de femeie.

Pe brațele lui încep ziua,
pe brațele lui noaptea o îmbunez
iar rîsul lui mi-alungă tristețea
și, oricît de doborîtă,
mă ridică.

GELOZIE

De la un colț de stradă pînă la altul,
inima mea umblă pe urma pașilor tăi,
mai încet cu doi metri.
Rîsul ți-l feresc de trecători
și mă ridic pe buzele tale
ca să rostești mai încet numele femeilor.
Îți feresc ochii
de trecătorii cu priviri crucișe.
Hoinăresc cu bănuielile tale
prin bufete și parcuri,
înstrăinată
și tot atît de ridicolă,
hoinăresc cu disprețuirile tale,
vrednică de singurătate.
Cuib mi-am făcut în gîtlejul tău
și de-acolo rostesc numele
tuturor anotimpurilor, suferințelor tale,
și de acolo rostesc mici nebunii.
Sînt geloasă pe mîinile tale
de care se ating atîtea lucruri.
Sînt geloasă pe hainele tale
ce te îmbrățișează fără drept,
fără să simtă nevoia iubirii tale.
Sînt geloasă pe încrețiturile
frunții tale,
pe soarele
ce-l porți în ochi,
pe aerul, apa și pîinea
a căror trebuință zilnic o simți.
Sînt geloasă pe visele care te fură
din mîinile mele, ziua ori noaptea,
pe țărîna în care te vei întoarce odată,
obosit de mine
și de viață.

★ ★ ★

Stai, frumusețe, pînă-mi șterg de pe buze
urmele pașilor lui,
vorbele pline de pămîntul pe care l-a călcat,
cuiburile de pe umerii mei,
unde-a dormit.
Tu, tristețe neagră-albă, îmi vii în cale...
Unde-ți vei face cuib,
cînd mîinile lui au pus stăpînire
pe toate locurile ?

Așteaptă, frumusețe cu dire albe,
să-ți trec mîna pe frunte,
să-ți trec mîna peste obraji,
să trec cu mîna pe umerii tăi.
Ai înfățișare de om
și mă tem că-i vei arăta
dragostei mele
cuțitul.

ÎNTR-UN PAS

Ocolește pragul unde ni se pot întîlni făpturile
și pot păși cu același pas.
Ocolește și străzile unde ne-am putea obișnui
cu același miros, cu aceiași oameni.
Și parcurile, unde zăpada și păsările
vor avea aceeași înfățișare.
Căci fiecare dintre noi trebuie să-și păstreze
unitatea lui anume,
astfel ca să ne putem recunoaște
la întîlnire :
Cînd am să spun : dragoste,
tu să-mi răspunzi printr-un freamăt.
Cînd o să spui : dragoste,
eu să-ți răspund printr-un freamăt.
Cînd voi spune : primăvară,
orașul să capete un veșmînt.
Cînd vei spune : primăvară,
orașul să capete alt veșmînt.
Cînd am să spun : anii...
tu să te uiți la cutele frunții mele.
Cînd o să spui : anii...
eu să mă uit la cutele frunții tale.
Iar cînd va veni timpul să ne întrebăm
unde-am fost în lungul atîtor ani,
se vor nărui două unități
și vei pricepe că am fost
una singură.

UNDE NU EXIST

Mă trezesc într-un oraș unde nu exist.
Mătur străzile de gunoaie și de oameni,
dărîm casele și sparg ferestrele,
ca să aflu un singur geam
în dosul căruia mă dezbrac,
și unde mîinile mele cunosc
mirosul lucrurilor
și al dimineților.

Mă trezesc într-un oraș unde nu exist
nici cu pîine pentru foame,
nici cu cana de apă pentru sete,
nici cu vorbe de bună-ziua,
nici cu prag de intrare
în ființa ta.

Mă trezesc într-un oraș unde nu exist,
deși gările, în treacăt,
m-au furat cîte puțin
și trenurile m-au acoperit de fum și funingine.
Și mă trezesc fără picioare și mîini
și mă trezesc fără cap
și n-ajung decît cu răsuflarea
la tine, necunoscutule.

În românește de GEO DUMITRESCU

REDACȚIA : București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon : 12.94.44 ; 11.39.36 ; 12.74.26 ADMINISTRAȚIA : Șos. Kiseleff nr. 10. Telefon : 18.33.99. ABONAMENTE : 3 luni 13 lei ; 6 luni 26 lei ; 1 an 52 lei
Tiparul : Întreprinderea Poligrafică „Informația", str. Brezoianu nr. 23—25

40133